

ARGUMENT

Ne-am încumetat să pornim la drum, îmbărbătați de autorii dinlăuntrul copertelor acestui număr de debut al revistei OLTART – editate de Asociația culturală cu același nume – care au răspuns cu neîndoielnică râvnă chemării noastre.

Nădăjdum ca la următoarele apariții să fim mai mulți, mai tineri și mai de pretutindeni.

Din peisajul spiritual postdecembrist al Slatinei nu au lipsit reviste de profil, fiecare cu menirea ei, precum Agora literar-artistică, Oltul cultural, a D.J.C.C.P.C.N., Zori de zi, a Bibliotecii Județene „Ion Minulescu”, Meteor, a C.J.C.P.V.C.T., Caietele Agora, tânără revistă de istorie Memoria Oltului, Studiile slătinenene, EuroEd etc.

Îngăduiți-ne să ne alăturăm trudei de mare trebuință civică a acestora, cu speranța că vom izbuti să atragem valorile indubitabile ale locului întru promovarea lor prin curânt spre toate colțurile țării și ale lumii (având în vedere și ediția electronică), să-i susținem pe tinerii creatori de artă autentică, să restituim nume intrate într-un nedrept con de penumbră al uitării și, desigur, să înfrângem o posibilă inerție provincială păgubitoare.

Deschisă tuturor iubitorilor veridici de frumos, trăitori nu doar în Olt, revista își va defini mai bine rostul, dacă nume de faimă culturală națională și internațională îi vor susține demersul.

Spre împlinirea și a altora dintre țelurile sale – readucerea în preocupările cotidiene a interesului pentru cultură și a celei mai de folos zăbave, cititul cărților – OLTART așteaptă sugestiiile dvs. împreună cu acele obiecții, de bună intenție, menite s-o înalțe calitativ.

Dorim să deveniți și să rămâneți statornicii noștri cititori și colaboratori!

Redacția

Început de drum

Paul ARETZU

Am putea să ne întrebăm la ce bun încă o revistă în atâta puzderie. Românul pare a fi grafoman și limbut. Bunica îi numea pe cei guralivi clănțai. Avem exemple de astfel de oameni în viața publică, pe ecranele televizoarelor. Scrisul și vorbitul nu se vor termina cât e lumea. A vorbi și a scrie cu rost, a pune cuvintele într-o carte, într-o revistă înseamnă a face un început artei. Sămânța își arată rațiunea numai când este îngropată sau măcinată. Cuvântul devine eshatologic prin scris, care este și el un gingaș mormânt sau o moară de alt soi. Scrisul supraviețuiește oamenilor. După ani, căutăm în buchii misterele lumii trecute. Scrisul are o mai mare realitate decât destinele. Scrisul adevărat, cum este cel din Biblie, nu va pieri niciodată.

O revistă nu este nici sacră, nici infailibilă. Poate fi însă un martor al vieții spirituale dintr-o comunitate. Ea poate salva valori care altfel s-ar pierde. O revistă devine, desigur, un centru de cultură, producând emulație, stârnind tensiuni creatoare. Nimic nu justifică o revistă în afara valorii. Plaiul acesta, așezat de-a lungul Oltului, spre vărsarea în Dunăre, a dat patrimoniului românesc nume importante. Va mai da, desigur.

Bunele intenții nu sunt suficiente. Scăpată de sub rigorile absurde ale autoritarismului comunist, societatea noastră se află, de douăzeci de ani, într-o derivă a principiilor, într-o stare instopabilă de marasm. Ca urmare a instalării unei mentalități postmoderniste, se adaugă, desigur, pierderea interesului pentru cultură, pentru citit. Altădată, se evada în universul livresc. Azi, debusolat, omul se mulțumește cu o viață hedonistă, redusă la un schematism cotidian, alimentată cu surogate. Tendința anticulturală, ignorarea tot mai vădită a tradițiilor sărăcesc trăirea sufletească. Este un curaj să îți propui, în asemenea condiții, să publici o nouă revistă. Gestul temerar trebuie, cu siguranță, susținut financiar și moral de instituțiile aferente. Revistele notabile, care au făcut/fac cultură, sunt mesageri ai locurilor pe care le reprezintă, Convorbiri literare, Dacia literară – dulcele târg al Ieșilor, Familia, Tribuna, Steaua – spiritualitatea ardeleană, România literară, Viața Românească, Luceafărul, Contemporanul – capitala, Orizont – Banatul, Ramuri – Craiova. Altele, din toate părțile geografice, își fac loc, încercând să se impună. De ce regiunea estică a Olteniei nu și-ar propune să intre în acest concert? Apoi, o revistă își dorește să aibă reprezentare națională, adică să publice scriitori importanți, din toată țara, să descopere talente, să învingă inerțiile provinciale. O revistă este o construcție și o interesantă aventură. Făcută de profesioniști, cu dăruire și talent, ar putea să dureze, spre reputația lor și a spațiului pe care îl mandatează.

Orice început este bun, conține în el toate șansele. Am încredere că acestea se vor confirma. Urez revistei viață lungă și faimă!

Parfumul Slatinei de odinioară

dr. Aurelia GROSU

Dacă pentru contemporani orașele mici reprezintă adesea „locurile unde nu se întâmplă nimic”, pentru un observator atent ele devin bogate păstrătoare ale tradiției, dar și fascinante exemple de mimetism. „Felul de a fi”, tradițiile, cutumele, năzuințele își pun amprenta asupra hărții urbane. În fond, istoria destinului citadin este o istorie a cazurilor particulare, după cum tot așa de adevărat este că tradițiile, sub asaltul neconținut al tendințelor modei, au căpătat uneori forme caricaturale de manifestare.

La Belle Époque pătrunde și în Slatina. Moda vremii își spune cuvântul în toate cele: în felul de a construi casele și amenaja interioarele, în felul de a se îmbrăca, de a se comporta, de a se distra. Mult doritul „oraș modern” este un „oraș hibrid”, în care valorile civilizației autohtone, de sorginte rurală, încearcă să dialogheze cu valorile și stilul de viață din Occident, după o îndelungată coabitare cu Orientul.

În această perioadă se construiește mult, orașul exprimând o nouă concepție de viață, din fericire, bazată în continuare, pe legătura omului cu natura. La fel ca în urmă cu ceva vreme, slătineanul preferă casele de locuit cu grădini și curți, aliniate la stradă sau risipite pe dealurile care înconjurau nucleul central, oferind Slatinei o imagine pitorească. Paianta, lemnul, șindrila sunt înlocuite cu materiale durabile: cărămida – îmbrăcată în tencuială și cu decorații în stuc, care preiau motive ornamentale tradiționale – fierul, tabla. Fierului îi lipsește căldura lemnului, însă lucrătura artistică a feroneriei balcoanelor sau a porților de la casele „din centru” este de mare efect decorativ.

Avântul constructiv generează noi meserii ori specializări. Se înmulțesc firmele de construcții și proiectare, un bun exemplu fiind

„Gh. Antonescu & E. Noale Arhitect”; arhitectul italian Ernanno Noale, căsătorit cu o româncă, a locuit în Slatina pe strada Drăgănești. Memoria documentelor conservă numele mai multor constructori italieni care au deschis firme de succes în Slatina: Valentin Noale, Mezzaroba, De Mezzo, Giovanni Bianchi, sculptor în piatră.

Asemeni oamenilor, străzile au amintiri și ne dezvăluie destine mai mult sau mai puțin cunoscute (străzile Văleanu, Fântâneau, Alexandru Iliescu, Tache Protopopescu, Ștefan Protopopescu, Ionașcu, Periețeanu, Varipatti, Răducu), meserii dispărute (străzile Boiangiilor, Băcanilor, Cojocarilor), vechi drumuri de circulație și legătură, dinainte de „drumul de fer” (străzile București, Pitești, Drăgănești), instituții, toponime, obiceiuri înrădăcinate în mentalul colectiv (străzile Palatului, Primăriei, Pieții, Sf. Treime, Maica Domnului, Viilor, Malul Livezi, Grădiște, Caloianului). Astăzi denumirile sunt standardizate, regăsindu-le aproape oriunde, văduvind, astfel, Slatina de atributele care să îi confere un lucru prețios – identitate.

Strada Lipscani exprimă caracteristica urbanistică specifică unei străzi comerciale. De-a lungul vremii, s-a numit *Ulița Mare*, *Ulița Principală*, sub numele de strada Lipscani apărând în „Catagrafia din anul 1832”. Era strada brașovenilor (negustorii care aduceau mărfuri de la Brașov), a lipscanilor, a chipovricenilor (negustorii de mărfuri orientale aduse de la Chipovrăț). Dintre aceștia, lipscanii (negustorii care aduceau mărfuri de la Lipsca – Leipzig) rulau capitalul cel mai mare și aveau cele mai luxoase mărfuri: cumășuri de rochii și de haine, de lână, mătase, bumbac și amestecate, postavuri fine (cele obișnuite se aduceau de la Brașov), stofe pentru mobilă, veșminte preoțești, oglinzi

mari și mici, cutii muzicale, obiecte fine de lux. Pe Lipscani, clădirile sunt așezate la fața străzii, curgând una după alta, lipite calcan la calcan. Planul este unitar, respectându-se aceeași împărțire a spațiului: pivnițe la subsol, prăvălii la parter, înșirate de la un capăt la altul al străzii „cu tarabe în spre stradă, pe care scoteau marfa și noaptea o ridicau”, locuință la etaj. Unitatea planului este contrabalansată de varietatea stilistică a decorării fațadelor, izvorâtă din interpretarea diferitelor stiluri occidentale.

Decorația se concentrează pe nivelul superior, rezervat locuinței, astfel încât să iasă în evidență. Balcoanele rup continuitatea fațadelor și îmbogățesc ansamblul decorativ prin lucrătura delicată a ferneriei cu elemente caracteristice „artei 1900”. Multe balcoane au încorporate în zona de maximă vizibilitate anul construcției și inițialele numelui familiei. Un fel de blazon!

Strada Lipscani, prin potențialul său economic, social, uman, este un reper al Slatinei aproape uitat. Negustorii și meșteșugarii, osatura clasei de mijloc, au contribuit substanțial la modernizarea urbanistică și edilitară a orașului, pentru care aveau un profund sentiment de apartenență. Au înființat școli și întreprinderi, i-au ajutat pe ucenicii destoinici să își deschidă firme proprii, au donat urbei însemnate fonduri financiare, case, prăvălii, hoteluri, au construit sau au reparat biserici, le-au înzestrat cu venituri, au constituit burse pentru a trimite elevii silitori, lipsiți de mijloace financiare, să învețe la școli superioare în străinătate. În semn de recunoștință, Primăria atribuia numele lor unor străzi, o formă de perpetuare a specificului local și a unor oameni ai locului.

Începe să se acorde atenție și înfrumusețării urbane, prin crearea unor spații de agrement. Apune vremea traiului zilnic, când singurele petreceri erau nunțile și botezurile, exceptând marile sărbători religioase, întâmpinate întotdeauna cu sfințenie și... abundență.

Atracțiile sunt tot mai variate, pe măsura creșterii pretențiilor. Într-un oraș în care toată lumea cunoaște pe toată lumea, asistăm la un exploziv fenomen de „socializare”, fără însă a se abate de la suprema instanță „a ce se cuvine și ce nu se cuvine”. Se înmulțesc hotelurile prevăzute cu restaurante, cochete grădini de vară, berării și cofetării. Lângă Grădina Publică din fața Palatului Administrativ (azi Muzeul județean Olt) se aflau vestitele stabilimente „Obuzieru” lui N. Stănculescu și cel al lui Nicola Cosma. Mai jos, pe strada București (Mihai Eminescu), „Regal” și „Princiar”. În restaurante se asculta muzică lăutărească, de o mare tradiție locală, Slatina având prestigiul unor veritabile dinastii (cete) lăutărești: Buică, Bobocă, Basangeac, Ristea Duță. La restaurant se mergea mai rar, „de ocazii”. Foarte frecventate erau bodegile „La porumbelul de aur” zis „Încurcă lume” a lui Matei Oanță (azi Lacto-vegetarian, lângă Catedrală), „La Craioveanu” – a lui Ilie Craiovescu, „La doi ciorchini” – a lui Gh. Demetrescu sau „La țăranul vesel” – a lui Gr. Bica, toate spre capătul dinspre Podul Olt al străzii București, „Unirea” lui Eduard Rosman, pe Lipscani, sau ospătăria lui Petre Goșea, de pe Carol I (fica lui s-a căsătorit cu Felix Țopescu, tatăl lui Cristian Țopescu).

Doamnele și copiii mergeau la cofetăria lui Dichran Ferachian, botezată cu mândrie „La Armeanu”, și la „Cofetăria americană” a lui Strilescu, având, iată, și visul american pe piața slătineană.

Sălile de spectacol, mai mult sau mai puțin improvizate, purtau nume sonore: Belle-vue, Monte Carlo, Cazinou, Select, Cărbuș, Modern. Din anul 1912, Slatina beneficiază de o sală de spectacol, adecvat amenajată – Sala Martinescu de pe strada Lipscani (până la începutul anilor Casa de cultură a municipiului, care a continuat frumoasa tradiție a Sălii Martinescu). Pe scena Sălii Martinescu au susținut spectacole mari artiști, precum Lucia Sturdza-Bulandra, Tony

Bulandra, Nottara, Marioara Voiculescu, George Folescu-Basu, Constantin Tănase, veniți cu celebre trupe de teatru, de operă și operetă, revistă. George Enescu a susținut trei concerte la Sala Martinescu, primele rânduri fiind rezervate gratuit de marele muzician pentru studenți. De trei ori pe săptămână, la Sala Martinescu, dotată și cu aparate de proiecție cinematografică, rulau filme, mai întâi mute și apoi „vorbite”.

Grădinile publice – „Regina Elisabeta”, pe strada Pitești și „Principesa Maria”, în fața Palatului Administrativ – devin veritabile „arene” de evoluție socială, oferind peisaj, muzică de fanfară, specialități culinare.

Primăria încheie un contract cu fanfara Regimentului 3 Olt pentru a cânta joia, sâmbăta și duminica, precum și în zilele de sărbătoare de peste săptămână. Slătinenii se adună în Grădina Publică să discute, să asculte muzică de fanfară și café-concert, să se fotografieze în chioșcul din parc al Mariei Garaiac, să mănânce mici și să bea bere la „Cafeneaua Traian” sau „La izvorul cu bere rece” al lui Nicola Cosma de peste stradă.

Către seară, mai ales tinerii, coboară pe Corso, adică pe Lipscani, cercetați îndeaproape de mătuși ori bunici ieșite în balcoane, nu întâmplător numite „bârfitoare”; maestrul Spiru Vergulescu a pictat clădirea unde se află acum

pizzeria „Napoli” și a intitulat-o sugestiv „Casă cu bârfitoare”.

Din fotografii de epocă, *mise en scène* la „Foto Elegant”, „Moscu”, „Davidescu et Huberstrumpf” sau „Garaiac”, ne zâmbesc, à la Gioconda, doamne cu chipul senin și calm și domni cu un aer important. Femeile nu se mai mulțumesc să poarte îmbrăcăminte făcută în casă. Merg la croitorii de dame – „High-Life” pe Lipscani, la „Degall” pe Tache Protopopescu, la Păunescu pe strada București – și își comandă toalete speciale din voaluri, catifele și mătăsuri cu pliseuri mărunte pe piept și șolduri, volane în cascade, fastuoase jabouri albe brodate ori paspoalate cu danteluri. Și cum este nevoie de patru mode de pălării (după anotimpuri, ornate ca atare, uneori în arhitecturi complicate, cu funde, pampoane, flori, pene), vizitează des „La pălăria modernă” a lui Anton Zahalca, de pe Lipscani. Bărbații cu pretenții merg neapărat la croitoria englezească, pe strada București, a lui Moritz Horovitz și la fratele acestuia, Isidor Horovitz, pe Varipatti, de unde își cumpără ceasuri de buzunar cu lanț, prins trufaș de vestă.

Ceasuri și bijuterii aduse de la firme garantate din Elveția, Austria, Germania oferea din belșug „Ceasornicăria română” a lui Ionel Marinescu, de pe Lipscani, colț cu Tache Protopopescu (frații Buzești). Pentru femeile pretențioase, doritoare de unicat, Ionel Marinescu executa monturi de bijuterii dintre cele mai rafinate: inele, broșe, pandantive cu pietre semiprețioase, în culori de la roșu rubiniu la verde smarald, de la albastru turcoaz la sifidiu ori alb imaculat. Pietrele erau puse în cutii, îmbrăcate în catifea, tăiate și șlefuite impecabil, în cele mai diverse forme: biluțe, ovale, sferice, hexagonale, inimioare.

Alături de prăvăliile consacrate pe anume specialități, cum ar fi colonialele și delicatesele lui Mihalîs, Șerbu, Maximilian Ionescu, Stavre Mihăilescu, Sabit Memish și Frații, sticlăriile lui David Bernard și Stănciugel, librăriile lui

Polihron, Panțurescu, tipografia Bulbeș etc., încep să se extindă magazinele mari, universale promovate de negustori vechi, buni cunoscători ai pieței și ai tendințelor. Cei mai întreprinzători obțin licență de importatori de mărfuri: Pandele Dumitrescu și Frații, Zaharia Diculescu, Marin Popescu, Anton Ionescu, Niță Dobrescu, Banca negustorească, înființată în 1922 din inițiativa și capitalul pus la dispoziție de negustori.

Apar tot mai multe magazine de „Hăinărie”, adică îmbrăcăminte de gata, *prêt-à-porter* în limbajul nostru cosmopolit. Se găseau articole de tot felul – îmbrăcăminte, galanterie, pălării – la madam Aurelia Marinescu Cătușanu, „La Concurența” fraților Ion și Marin Poboran sau la „Hăinăria modernă” a lui Niță Dobrescu.

Marea tentație sunt, evident, cosmeticele, „sulemenirurile”, spre disperarea bărbaților, care jură că se vor ruina, de fiecare dată când nevestele merg la farmacie să-și comande rețete sau la prăvălia Filofteiei Sirochi de pe strada Tache Protopopescu. Găseau aici tot felul de pudre, parfumuri, rujuri; se poartă roșu în toate nuanțele – de la roz ingenuu până la roșu fatal.

Balurile și vizitele rămân vedetele, sarea și piperul cotidianului slătinean. Într-un oraș al regimentelor militare, balurile ofițerilor ținute la Clubul subofițerilor de pe Lipscani, la Casa Armatei de pe Ionașcu sau balurile de binefacere organizate în Sala Mare a Palatului Comunal sunt așteptate cu însuflețire. Ca și în Capitală, avem vizite de etichetă, de interes și vizite de petrecere a timpului, așa numitele *jour-fixe*, cu dulceturi, ceai, prăjituri de casă (proba de foc a priceperii gazdei, după care se stabileau ierarhii ce făceau înconjurul orașului) și, bineînțeles, prelungite partide de cărți. Vizitele mai aveau și un scop ascuns: căsătoriile, dar cele mai multe dintre ele se făceau prin mijlocirea pețitorilor. Erau persoane respectabile și care știau pe dinafară descrierea figurii: blondă, brună, șatenă, cu ochi negri, albaștri sau căprui, înaltă, mijlocie sau mignonă, trusou, case,

bani numerar, frați, rude, situația lor, calitățile morale și gospodărești ale fetei, limbile străine pe care le vorbește perfect, instrumentele la care știe să cânte. Nu fac „anunciuri” la gazetă și nu au agenții matrimoniale; tactica infailibilă constă în vizite la familiile cu fete, înarmate cu fotografii și cărți de vizită din ambele părți. Și dacă până la urmă se termină cu o căsătorie, prestigiul pețitoarei crește.

Pe străzile slătineene încep să circule automobile, dr. Sobolac fiind printre primii posesori. Automobilul nu ajunge să concureze încă birjele, dar frații Ivanovici deschid o firmă de „cărăușie publică cu automobile de pasageri și bagaje, accesorii en gros și en détail”. Mirajul automobilului îi cuprinde pe tot mai mulți slătineni și astfel apare o activitate comercială nouă și profitabilă: atelierul mecanic asociat cu magazinul de automobile și accesorii. În epocă, au devenit repede cunoscuți Ilie Popescu & Comp. și Nicolae Fuscel, ale căror servicii erau amănunțit prezentate pe fațada magazinelor: piese originale de schimb pentru Ford și Chevrolet, cauciucuri India, reparații automobile, încărcat orice fel de acumulatori, sudură autogenă etc.

Piața obișnuită a Slatinei, împreună cu tradiționalele târguri săptămânale și bâlciul de Sf. Gheorghe, se bucurau de renume. Vechii slătineni evocă nostalgic untul proaspăt pe foi de viță, iaurtul nesmântănit, peștele care se zbătea în butoaie „La nisetru de aur”, diversitatea categoriilor de carne de la măcelăriile lui Roșu și Vâlceleanu. Nimic nu se compara însă cu berea și micii de la restaurantul lui Vulpe din Piață!

Cele spuse cuprind viața de vizibilitate a slătinenilor. Viața de familie ocupă un loc esențial. Gospodăria, dereticatul în casă, lucrul în grădină, creșterea și educația copiilor.

Bună-cuviință, respect, multe nevoi și aspirații.

Caracalul cultural. Alte vremuri, alți oameni...

Nicu Ioan POPA – PIN

Nu poți să te raportezi la evenimente, la vremuri și oameni privind din afara lor. Trebuie să te afli în contact nemijlocit cu ei și ele – oamenii, evenimentele și vremurile –, dacă nu de la începuturi și până la sfârșit, măcar într-un anume segment de timp propice, pentru a reuși să fii obiectiv și credibil.

Se pare că m-am născut sub o zodie norocoasă, iar steaua care mi-a călăuzit pașii m-a apropiat de locuri și oameni care m-au marcat, format, definit și hotărât să merg mai departe.

În „scurtul popas“ în orașul Caracal am trăit clipe de neuitat. L-am admirat mai întâi într-o carte poștală, pentru a-mi face curaj, apoi am îndrăznit să mă apropiu pe viu, să intru într-un târziu și-n cele din urmă să mă las copleșit și să-i dăruiesc tot ce aveam mai bun din mine celei mai frumoase și impunătoare dintre clădirile orașului, actualul Teatru Național din Caracal, fost Teatrul Poporului, renovat și redat caracalenilor după o lungă perioadă de inactivitate.

Teatrul Național Caracal este situat în dealul Protosenilor, în vecinătatea ruinelor Curții Domnești a lui Mihai Viteazul și nu departe de centrul administrativ al orașului.

Lucrările de construcție, după planurile arhitectului austriac Franz Billek, au început în anul 1896 și au durat până în toamna anului 1901, când a și fost dat în folosință.

În actul de fundație, datat 14 iulie 1896, se arăta necesitatea construirii unui astfel de edificiu, prin aceea că: „...s-a pus piatra fundamentală a Teatrului Național din Caracal, menit a duce propășirea culturii locuitorilor orașului“.

Construcția, în stilul barocului târziu, se caracterizează prin bogăția ornamentelor de interior și exterior, a coloanelor, capitulurilor, ancadramentelor de la uși și de la ferestre,

a balcoanelor și cupolelor. După aspectele decorative, se desprinde asimetria, ca trăsătură dominantă a barocului.

După aproape 60 de ani de viață, în perioada 1959-1960 s-au făcut primele restaurări ale decorațiunilor interioare din sala de spectacole și foaier de către 13 pictori organizați în două echipe conduse de Ion Musceleanu și Jules Perahim, iar statuile de pe fronton au fost executate de patru sculptori conduși de Vasile Năstăsescu.

După o încercare de translare a impunătorului edificiu pe un alt amplasament, în zona Cercului Militar, eșuată din fericire, Teatrul Național Caracal trăiește cea mai neagră parte a existenței sale, când, dintr-o „neglijență“, soldată cu un incendiu, este ținut aproape 20 de ani în inactivitate.

Lucrările de restaurare, consolidare interior-exterior, de refacere a tot ceea ce însemna ornamentica vechiului edificiu, sunt începute în anul 2007 și terminate în anul 2008, la 19 decembrie.

Deschiderea oficială are loc la 2 aprilie 2009, prilej cu care s-au jucat o serie de spectacole: Teatrul Bulandra, cu „Măscăriciul“ – după A.P. Cehov, avându-i ca protagoniști pe actorii: Horațiu Mălăele, Nicolae Urs, Teatrul Tineretului București, cu spectacolul „Străini în noapte“ de Eric Assous, cu Florin Piersic și Emilia Popescu, în regia lui Radu Beligan ș.a.

Dar să ne întoarcem puțin la începuturile teatrului în orașul Caracal.

Așa cum se arată în vechea *Monografie a județului Romanați*, editată în anul 1928 de un entuziast colectiv de intelectuali locali, dintre care amintim pe Ștefan N. Ricman, Vasile Enescu, Paul Constantin, Fr. Iosif, primele începuturi teatrale în Caracal le-au făcut scamatorii ambulănți și

măscăricii, care, în periplurile lor prin țară, se opreau din când în când în oraș.

Actori cu ștaif în sensul modern al cuvântului, Ion Crețu, Matei Millo, Alexandru P. Marinescu, Gheorghe Cârje apar prin anul 1880, când la modă erau șansonetele gen: „Am un leu și vreau să-l beau“, „Dascălul Pomană“, „Precupeața“, care se jucau în grădina „Paradis“, poemele eroice, care făceau deliciul publicului spectator din grădinile de vară: „Sultanul din

Maroc“, „Preda Buzescu“, unde actori renumiți ai epocii, precum C. I. Nottara, Grigoriu, Vampiru, jucau pe scenele improvizate în aer liber din grădina de vară Boșoteanu-Leonescu.

De abia în anul 1883 se amenajează, în niște grajduri ale lui Iorgu Jianu, urmaș al haiducului Iancu Jianu, așa-numitul Teatru Vechi, în care s-a improvizat o sală destul de lungă și spațioasă pentru acea epocă, cu loji din scândură îmbrăcate în *chimbrică* (un fel de catifea) roșie și în care iluminatul se realiza cu lămpi cu petrol.

Din acest an în oraș se instalează trupe care prezentau spectacole o stagiune întreagă.

Așa se face că, din octombrie 1883, în Teatrul Vechi joacă Trupa Burienescu în asociere cu Scărlătescu, Vernescu și Arion, iar din ianuarie 1885 trupa Teatrului „Teodorini“ din Craiova, condusă de Maria Teodorini, dă nu mai puțin de

30 de reprezentații.

În anul 1887 tragediile „Othello“ și „Othello, maurul din Veneția“ de William Shakespeare, „Ruy Blas“ de Victor Hugo sunt jucate de trupa lui Crețu în asociere cu Clotilda Calfoglu și Nae Petrescu.

Trupa de teatru Vernescu este prezentă cu spectacole de teatru în perioada 1888-1889, iar trupa Vlădescu-Marinescu în 1891, acesteia urmându-i în 1893 trupa de teatru condusă de Emil Nicolau.

La inaugurarea Teatrului celui Nou, Teatrul Poporului, participă Societatea Dramatică din Craiova, care aduce în scenă opera bufă în trei acte „Bărbierul din Sevilla“ de Gioacchino Rossini, opera „Traviata“ în cinci acte, „Ernani“, operă în trei acte, ambele de Giuseppe Verdi, și tot aici joacă și Agatha Bârsescu, cu trupa Teatrului Național din Iași.

Începând din noiembrie 1902 și până în aprilie 1903, joacă trupa Marinescu-Bărcănescu, care o lansează pe tână și talentată, dar mai ales frumoasa actriță, Nora Marinescu, fiica actorului Alexandru P. Marinescu, care, după cum scria presa vremii: „... *cucerește publicul caracalean, admirată și ovaționată, atât pentru talentul ei cât și pentru frumusețea feminină înzestrată din belșug de natură*“.

Stagiunea 1903-1904 aduce pe scena Teatrului celui Nou trupa Leonescu-Vampiru care desfată publicul prezent în stal cu drame și comedii în care cei prezenți au fericirea să admire pe marea doamnă a scenei românești Aristizza Romanescu, în piesa „Pariziana“ după Henry Becque, pe Haralamb G. Lecca jucând în propria piesă „Jucătorii de cărți“, pe marii actori ai epocii: Constantin I. Nottara, Ion Brezeanu, Ion Niculescu, Constantin și Vasile Toneanu.

În *Monografia județului Romanați* din 1928 este consemnat faptul că se anunțase de multă vreme că maestrul C.I. Nottara va sosi la Caracal, unde va juca în „Hamlet“.

„*Sosit în Caracal într-o zi caldă de*

primăvară, după ce dă o raită pe la teatru, se așează pe o bancă în Grădina Publică. Obosit și sătul de zgomotul scenelor, își dorea un moment de liniște, dar nu a fost chip, căci admiratorii din ce în ce mai mulți îl arătau cu degetul printre gratiile gardului : - Uite-l pe Nottara! Uite-l pe Nottara!"

Spectacolul din acea seară a fost un succes, iar scena o tarabă imensă cu portocale, după un vechi obicei al locului, care spune că li se aruncau portocale scamatorilor care soseau cu circurile ambulante, în semn de admirație.

Piesa poetului Octavian Goga, „Domnul notar“, s-a jucat în anul 1915, la Teatrul cel Nou, cu prilejul depunerii candidaturii poetului pentru alegerea ca deputat de Romani, aranjament înlesnit de Nicolae Titulescu, Take Ionescu și Nicu Filipescu.

Au rămas „încrustate“ în zidurile teatrului vocile unor nume de referință de actori, artiști lirici, savanți, care au jucat, concertat sau conferențiat pe dreptunghiul suspinelor scenei Teatrului celui Nou din Caracal: Grigore Manolescu, Maria Filotti, Aristide Demetriade, Petre Liciu, Matei Millo, Alexandru Davila, Tony Bulandra, Ion Anestin, mari savanți precum Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Alexandru D. Xenopol, Take Ionescu, Nicolae Titulescu, iar marele violonist George Enescu a concertat în mai multe rânduri în acțiuni de caritate.

Și tot aici, nu departe de impunătorul locaș al Teatrului celui Nou sau Teatrul Poporului, azi Teatrul Național, lângă parcul Constantin Poroineanu, s-a ridicat, în perioada 1967-1971, Teatrul de Vară, cu o capacitate de peste o mie de locuri, ceea ce-l face să fie al treilea ca mărime din țară și unde în fiecare an se desfășoară cel mai mare festival călușăresc, festival care adună mii de participanți, cete de călușari, călușeri și căiuți din toate zonele etnofolclorice ale țării.

Toate acele spectacole ale epocii începutului de secol XX, drame, comedii, opere și operete, tragedii și concerte, conferințe și serbări școlare, congrese și șezători literare, ședințe și

întâlniri politice s-au întâmplat în orașul celor șapte minuni (între timp unele s-au dovedit a fi doar rodul imaginației, altele luându-le locul) și între zidurile Teatrului celui Nou, astăzi Teatrul Național, revenit la imaginea înfloritoare de la începuturi, păstrându-și locul și rolul în viața socio-culturală a romaniștenilor.

Caracalul a avut parte de oameni iubitori de glie, păstrători de tradiții, luptători întru adevăr și dreptate, care după cum au vrut interesele urbei, așa au vrut și ei.

Unul dintre aceștia, care a ars ca o torță la două capete până la sfârșit, reușind să rămână „...drept ca un stâlp de pridvor românesc“, a fost și Omul Mișu Slătulescu, care a continuat să slujească actul cultural și după ce menirea domniei sale părea să se fi încheiat.

Un nume care trebuie trecut în Cartea de Aur a Caracalului alături de toate celelalte ce au ajutat la ridicarea culturii caracalene, dându-i noblețea de care se bucură azi.

Și tot Caracalul, asemenea Păsării Phoenix, din propria cenușă și-a crescut propriile valori culturale, actori, soliști vocali și instrumentiști, dansatori, ansambluri, grupuri vocale, balerini, preluând din mers ștabela celor de dinainte, încercând să sfideze gravitația neputinței vremilor, într-o țară în care nu mai există speranță, nimic nu se mai întâmplă și nimic nu mai e sigur.

Desigur, alte vremuri, alți oameni...

Bibliografie:

- Slătulescu, Mișu – *100 de ani de teatru la Caracal*
Rogobete, Nicolae – *Un locaș al culturii, Teatrul Poporului din Caracal*
Ricman, Ștefan; Enescu, Vasile; Iosif, Fr.; Constant, Paul – *Monografia județului Romaniști, Craiova, 1928*

Poezie

IONUȚ - OCTAVIAN BOTAR

Născut în 7 ianuarie 1976 la Craiova

Este absolvent al Facultății de Litere și Istorie, Secția Limba și literatura engleză – Limba și literatura spaniolă, Universitatea din Craiova (1994 – 1998)

Profesor de Limba și literatura engleză la Colegiul Național „Ioniță Asan” din Caracal

Membru al Societății Scriitorilor Olteni

Debut editorial: *Verticala curgere spre soare* (volum colectiv), Slatina, 1993

Volume publicate: *Umbrele inimii*, Ed. Venus – București, Ed. Știința – Chișinău, 1996

Mireasa de fum, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1998

Poeme. De dragoste, Ed. Scribul, Slatina, 2002

Nimic

Ca o ceață mi-ai rămas în priviri,
Ca un drum ce pleacă spre nimeni,
Nimic, te miri.

Numai crengile umede ne plâng
În primul și ultimul vis,
Umăr drept și umăr stâng,
Și totuși nimic interzis.
Ce-am să vreau diseară la cină,
Nu știu, a venit mai întâi toamna,
Nimic, nicio lumină...

Între noi

Sunt între noi câte tăceri
Și câte zile sunt de ieri?
Colindători trec pe sub pleoape,
Departele ne e aproape,
Veșmântul e un nud pustiu,
Devremea e un ceas târziu,
Sunt între noi câte poveri,
Cât fulg obositor în meri,
Câtă lumină în cafea,
Cât întuneric în perdea,
Câtă zăbavă adunăm,
Câtă mărire micșorăm
Și câtă noapte s-a mai spus,
Cât răsărit e-ntr-un apus,

Cât „ei” se naște între „noi”,
Ca o perfuzie de ploi,
Cât ger ne scaldă-n veci de veci
Când astăzi vii și mâine treci,
Câtă osândă dobândim
Că n-am știut ce să iubim,
Câtă mirare ne-a ucis
Un crin eretic dintr-un vis,
Sunt între noi câte tăceri
Și câte zile sunt de ieri

Remember

Te-ai împiedicat cu ochii de cântecul meu,
Cine-a trecut pe urmă mai departe,
Tu sau eu?

Îți dăruisem o floare sau poate o noapte,
Pe la tâmplă ți se zbuciumau feciorelnic
Mere coapte.

Vânători schilozi fugăreau un amurg,
Dimineața nu mai rămâneau decât aripi
De demiurg.

Și cum ceilalți își furau din sânge câte-un astru,
Tu mă uitai așa de frumos și așa
De albastru...

Îngeri verzi de taină, triști de fericire Un poet erou: Florin Dumitrana

C. VOINESCU

Numărând, prin 1978, vreo nouăzeci de ani, Gheorghe Dumitrana, de fel din Scornicești, bătea cu cerbicie la ușa autorităților vremii, cu un manuscris și două plachete de versuri în servietă, pentru a obține aprobarea așezării dimpreună a acestora într-un volum de pioasă aducere-aminte despre Florin Dumitrana, fiul său, sublocotenent-erou în cel de al Doilea Război Mondial.

Citindu-le, am fost frapat de fiorul liric seducător al poeziilor, dar și întristat, deopotrivă, că un asemenea atât de rar talent s-a stins înainte de a-și fi probat definitiv forța creativă.

Într-o vreme când ideea naționalistă era intens speculată propagandistic, impedimentul publicării poeziilor tânărului erou, distins în luptele antihitleriste, venea din simpatia manifestată de acesta, ca și de mulți alți intelectuali români de elită ai timpului său, pentru Mișcarea Legionară.

Și, totuși, manuscrisul a ajuns, printr-o împrejurare favorabilă, la profesorul universitar de azi Ovidiu Ghidirmic, redactor pe atunci la editura craioveană „Scrișul Românesc”, acolo unde, în 1937, la numai 18 ani, tânărul poet Florin Dumitrana, elev încă al Liceului „Radu Greceanu” din Slatina, publicase prima sa plachetă de versuri, atât de sugestiv intitulată, *Cu mâinile prin soare*.

Așa a văzut lumina tiparului, în selecția și prezentarea lui Ovidiu Ghidirmic, în 1979, dincolo de neverosimilele opreliști ideologice ale vremii, volumul *Întâile viori*, în cuprinsul căruia se regăsesc poeziile primei plachete, din

1937, ale celei de a doua, din 1938, apărute la Editura „Carol Ferder” din Mediaș și numindu-se chiar așa, *Întâile viori*, și aproape nouăzeci de *Poeme inedite*, cum le-a numit criticul literar.

Nu-mi mai amintesc dacă profesorul Ghidirmic a putut include atunci în volum toate poeziile din manuscrisul păstrat cu paternă evlavie de seniorul Dumitrana, dar o reeditare azi a cărții, prin grija autoritățile culturale locale, ar deveni nu doar semnul dezbătăririi de prejudecăți ideologice de orice fel și al recuperării, ca urmare, a eventualelor poezii cenzurate – dacă, desigur, manuscrisul s-ar mai păstra, din fericire, pe undeva – ci și unul de normalitate culturală. Îmi aduc, de pildă, aminte de un vers, neregăsit în volum, descriind o rândunică ce se întorcea la *cuibul* de la streășina *verde*, vers care, prin conotațiile sale, stârnise animozitățile ideologice amintite.

Florin Dumitrana, „vestitul boerin/ de pren olatele Alutei”, cum însuși se definește în *Predoslovie*, s-a născut la 22 iunie 1919, pe malul stâng al Prutului, în Lipcani, oraș din nordul Basarabiei, raionul Briceni, unde scorniceșteanul Gheorghe Dumitrana, ajunsese, după Unire, cu serviciul. Clasele primare le urmează la Titu și Pucioasa, iar din 1931, când familia revine pe meleagurile oltene natale, viitorul poet este elev al Liceului „Radu Greceanu” din Slatina.

În toamna anului 1941 se înscrie simultan la facultățile de Drept și de Litere și Filosofie din Cluj, unde îi are colegi, după cum relatează Ovidiu Ghidirmic, pe Ștefan Augustin

Doinaș și Ion Negoitescu și unde Lucian Blaga îl remarcă, exclamând, în urma unui colocviu sever de filosofie din anul I: *Locul dumitale este în locul meu.*

Student fiind, colaborează, ca membru al Uniunii Ziariștilor, la „Țara” și „Vocea Târnavelor”, iar celebrul medic, profesor universitar și scriitor Victor Papilian, cu soartă postbelică asemănătoare lui Blaga, Negoitescu și Doinaș, îl numește secretar al cercului studențesc de folclor.

La o șezătoare literară de la Mediaș, din mai 1941, primește aprecieri favorabile de la Sadoveanu și Minulescu, poetul cu bunici slătineni făcându-i chiar și o dedicație: *Tânărului și mult promițătorului de frumos, poetului Florin Dumitrana.*

Din păcate, istoria acelor ani avea să se scrie cu mult sânge, iar promițatoarea carieră literară și universitară a tânărului Florin Dumitrana avea să fie brutal curmată.

Este mobilizat, încorporat în vestitul Regiment 3 Dorobanți – Olt și trimis pe front, unde, înainte de a primi sărutul rece al morții, se distinge prin fapte de bărbăție, așa cum odinioară se distinseseră tatăl său, Gheorghe Dumitrana – decorat cu „Virtutea Militară” – la Mărăști, Mărășești și Oituz și bunicii săi, căzuți pentru țară la Grivița și Plevna.

În fruntea plutonului comandat, sublocotenentul Florin Dumitrana respinge un atac german, lângă Slatina, la 23 August 1944, și ia optzeci de prizonieri. La numai două zile i se încredințează comanda Companiei a doua din Batalionul 1 al regimentului slătinean, în fruntea căruia rămâne apoi în luptele de la București, de pe Valea Prahovei, de la Sângeorgiu și Oarba de Mureș.

În aceste încrâncenări armate a făcut o congestie pulmonară severă, în urma căreia, la numai 26 de ani, se stinge din viață, în ziua de 27 septembrie 1945.

Apartinând tradiționalismului de

descendență sămănătoristă, poezia lui Florin Dumitrana îmbină, în manieră literară gândiristă, elementul etnic cu cel spiritual, ortodox, înlocuind atitudinea paseistă despre „vatra” autohtonă a precursorilor cu o viziune mesianică ținând pragmatic, de astă-dată, „cerul” spiritualității românești.: *Nu sunt om, ci liră pentru Domnul lumii/ Și în foc de cântec ard vioara lunii. /Îngeri verzi de taină, triști de fericire, / Îmi desfac din purpuri aripi de safire.*

Tradiționalismul metafizic sau, altfel zis, componenta ortodoxă a gândirismului, a generat în literatura română o poezie cu rezonanțe imagistice și ideatice nebănuite (Vinea, Voiculescu, Maniu, Crainic, Gyr, Pillat, Cotruș etc.), de unde Florin Dumitrana își extrage sevele și le revarsă într-un făgaș liric inechivoc particular: *Prin bezne, cerul vine la pământ.../ M-atinge dur, cu răzvrătiri de munte.../ Și frânt prin veacuri, ca un fag în vânt,/ Eu cresc luptând, cu fulgerul la frunte.*

Ca și gândiriștii, Florin Dumitrana transcendentalizează etnicul, aducând cu sine un fond național ancestral, anistoric și, mai ales, încărcat de mister: *Mă zbat să rup din lanțuri miile de ani/ Și temnițele morții crâncen să le sparg.../ Auzi, nechează caii sprinteni și bălani,/ Întinși ca niște arcuri săgetând prin larg.*

Motivete tradiționalist-gândiriste (crucea, stelele, mănăstirea, altarul, îngerul, arhanghelii, magii, Iisus, Maria etc.) constituie combustia temperat-lirică a unora dintre creațiile sale, transpusă în registre estetice proprii, promițătoare, pentru că, să nu uităm, poetul-erou s-a stins la numai 26 de ani, în 1945.

Și ce alt argument ar putea aduce cititorul *Întâilor viori* pentru originalitatea vocii poetice a fostului eminent student slătinean al lui Blaga decât versurile următoare: *Uite, mamă... doarme satu-n stele.../ Fruntea-mi tristă a căzut pe carte,/ Ca fântânii cumpenele grele,/ nemișcate, noaptea, peste moarte./ Vezi?... se strâng tristețile pe margini/ De luceferi ce le-au șters/ Și-n izvorul*

unui vers,/ Sufletul de dimineți îmi curge peste pagini.

În lirica lui Florin Dumitrana se aud și recurente ecouri simboliste, atent filtrate însă, pentru că mijloacele poetice ale acestui artist nedeplin exprimat sunt pe cât de rafinate pe atât de personale: *În altă seară mă plimbam cu tine,/ Pe străzi de-amurguri și de vis.../ Era orașul, nunți de violine,/ Cu alei de-albastru paradis*, dar revenirile la matricea estetică-ideatică a crezului său poetic tradiționalist-gândirist se dovedesc ineluctabile: *În gândul trist, surpat sub tâmpile/ Și-n vântul ce mă cheamă-afară/ E un miracol ce mă umple/ Și mă alunecă spre țară*.

Imaginile artistice au o forță de expresie irepresibil seducătoare, mai ales când registrul liric e unul duios, constrâns chiar de temă: *E toamnă, mamă bună ca un vis,/ Și când zăpezi de lună ning pe ape,/ Îți strâng cu drag lumina, trist cais,/ Și vreau cu tine vremea să mă-ngroape*.

Poetul pendulează între teluric și cosmic în încercarea de a sfrunța din perspectivă pragmatică, nu contemplativ-nostalgică, istoria: *Cine caută noaptea, fără glas,/ Înstelarea, turmele și câinii/ Ce-amuțiră, singuri să îi las,/ Peste veacuri, în tăcerea stâniei?/ Cine plânge jale de străin,/ Ca o doină tristă peste apă?/ Cine caută României lin,/ De mă rupe-n suflet și mă sapă?*

La numai 18 ani, Florin Dumitrana dovedește, în placheta *Cu mâinile prin soare* (1937), o maturitate poetică uluitoare: *Umblând cu lutul mâinilor prin soare/ M-au furnicat colindele-n picioare,/ Și pasul meu, ieri pasul greu și apăsător,/ Azi calcă-ntocmai ca un caier deslănat*, pentru ca, un an mai târziu, în 1938, în cea de a doua plachetă, *Întâile viori*, să exclame într-o superbă poezie de dragoste, dedicată „...visătorilor scorniceșteni...”: *Mamă! Iartă-mi ochii umezi/ Și tristețea bucuriei/ De-a mă fi avut. Vieți limpezi/ Mor cu cântecul Mariei./ Mamă! A murit în naiul vieții/ Nunta dimineții, oare?/ Niciun plin de lună nu e/ Să se clatine ca visul./ Nu-i nădejde să se suie/ Și să limpezească*

plânsul./ Amintirea și durerea/ Tot mă frâng ca pe o pâine/ Mamă, cine mai veghează/ Noaptea cu lătrat de câine? Chipul ei îmi arde-n gene/ Versul ploilor și visul.

Sentimentul absurdului, suferința viscerală, uneori, dar mai ales tristețea și încercarea regăsirii de sine își fac loc în retorica lui Florin Dumitrana, în versuri precum: *N-auzi? Tu ești, bunicule care-ai murit/ Cu părul sufletului despletit?/ N-auzi? De ce să cânt? Ce fugi prin vine?/ De ce să plâng? Cine-i în mine? Cine?*

Alteori, poetul lărgeste cadrul retoricii către universal, interogația lirică dobândind accente meditative: *Ce așteptăm în orele plecării,/ De s-a tot dus și vine omenirea?/ Din zbuciumul și largurile mării/ Ce-a mai rămas în noi decât foșnirea?*

Florin Dumitrana creează și momente de exuberanță livrescă în care virtuozitatea lingvistică se ia la întrecere cu cea stilistică în creionarea portretului unui alter-ego liric: *Eu, mare, sunt vestitul boerin/ De pren olatele Alutei.../ Pre numele scornit îmi zic Florin,/ Diacu de amu, al curtei./ Eu numai din izvoade vorovesc,/ Ce și den libov de privală,/ Să nu mai hie neamul rămlovesc/ De basne și de netocmeală*.

El este un visător romantic din al cărui discurs liric se degajă și mâhniri simboliste, dar și speranțe izvorâte dintr-o percepție naționalist-ortodoxă a devenirii neamului nostru. S-ar putea descoperi, din acest punct de vedere, chiar și un anume vizionarism prudent, tocmai de aceea filtrat prin sentimentul de evlavie cu care evocă bunii, străbunii și plaiurile Mioriței: *Târziu, ascult prin ceasuri vreo bătaie.../ Mioara lunii paște prin odaie...*

Cărți și tipografii din Slatina până la 1947

dr. Dorin TEODORESCU

În decursul timpului în Slatina au fost folosite cărți românești dintre care s-au păstrat cu precădere, prin biserici, cele de uz religios.

Pe foile lor s-au însemnat diverse știri considerate importante la vremea lor, care astăzi, coroborate, redau imaginea vremurilor de demult.

Cea mai veche carte descoperită până acum este *Acatistul* din 1736, tipărit la Râmnic, care era necunoscut Bibliografiei Române Vechi (chiar cu completările ulterioare).

Textul integral al foii de titlu este: *Acatistul/prea sfintei născătoare/de Dumnezeu și cu alte/rugăciuni/ Acum într-acest chip/ Tipărit în Sfânta/ Episcopie a Râmnicului/Cu porunca și cu toată/ cheltuiala a prea Cinstitu/ lui Sfinții sale Părinte/ lui Chiriu Chir/ Climent/ Ipopsifios al Râmnicului/ în anul de la HS 1736.*

Cartea își are importanța ei, modificând printre altele și datele cunoscute între care au lucrat tipografii și diortositorii râmniceni Dimitrie Pandovici și Lavrentie.

Există, apoi, diferite însemnări privind prețul de cumpărare al unor cărți. Spre exemplificare, pe o *Cazanie* de Râmnic din 1748, de la Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, se află următoarele: *Această carte s-a cumpărat cu talere 10 de popa Radul și de popa Constandin*; pe un *Anastasimatar*, produs la Viena în 1823, scrie: *Acest ormologhion l-am cumpărat de la părintele ermonahul Gherman Marin Dumitrescu anul 1857 mai, în 3 zile, o altă însemnare de acest fel aflându-se pe un Irmologhion al „Sfintei Treimi”; Acest anastasimatar iu este al lui C. Popescu ot Donești, cumpărată de la un călugăr, 1849 iulie 27.* Un text mai lung este scris pe 13 file ale *Triodului* de București, din 1768, de la Strehareți: *Acest triodion iaste cumpărat de robul*

lui Dumnezeu Iosif Ieromonah și prin ajutorința pre sfinții sale părintelui mitr(opolit) al Țării Românești Kiriu Kir Dositei și s-au hărăzit sfântului Schit Strehareț din sud Olt metoh sfintei mitr(opolii) 1798.

Se consemnează – foile cărților devenind veritabile cronicile istorice – și evenimente importante pentru instituția bisericească: pe un *Minei* de-al lui Chesarie din 1778, aflat la „Sf. Gheorghe Ionașcu” stă scris: *La 1820 octomvrie 25 au răposat Episcopu Iosif de la Argeș și pentru înștiințări am scris eu Dumitrache sin popa Serafim dascăl al doilea școlii grecești la biserica Ionașcu ca să se pomenească în vecii vecilor amin.* Aflăm astfel, indirect, și de funcționarea Școlii Ionașcu, veritabil factor de cultură în oraș.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea încep să prolifereze în județ primele tipografii mirene. Pentru Slatina, ele funcționează de la începutul secolului XX prin câteva cărți de excepție; la 1902, apoi la 1908 (deși tipografia funcționa la 1897, când tipărește *Istoricul școlii primare de băieți*), apar cele două ediții ale *Istoriei orașului Slatina* de George Poboran, în Tipografia de lux „Costică Constantinescu și fiu”. Cartea este și astăzi de referință, ceea ce ne-a determinat să realizăm în 1998-1999 un număr de 25 de copii cu valoare bibliofilă. Între cele două ediții, același George Poboran publică în 1908 *Educația femeii*, cu 40 de pagini.

În 1924 se publică *Anuarul Liceului Radu Greceanu* (102 pagini), autor fiind Traian Biju, iar tipografia numindu-se „Moștenitorii C. Constantinescu”. În 1928, Tipografia „Constantinescu-Bulbeș” publică lucrarea de 47 pagini a lui Tomescu, intitulată: *Fapte și documente asupra felului cum au fost făcute alegerile din județul Olt*, în același an.

Dumitru Sfârlogeanu publică la Slatina în 1930: *Imn de mulțumire patronilor școlilor Protopopescu și Ionașcu*.

Spre sfârșitul Războiului Al Doilea Mondial, în Slatina funcționa tipografia „Tiparul Oltului” (aparținând Constanței Noale), în care publică generalul Gheorghe Petrescu Florin Hodinăuanu, fost prefect, *Monografia județului Olt*, vol. I, în 1944; în același an mai apare aici cartea profesorului Ion Ilie Davidoiu, intitulată *Zona de tranziție între deal și șes – Studiu monografic*.

În anul 1947, Nicolae Stoica publică la aceeași tipografie *Orașul Slatina și cadrul lui geografic*, o schiță de geografie fizică de 52 de pagini.

Sigur, există și alte tipuri de tipărituri, cum ar fi cărțile de hotărnicie ale moșiilor (exemplu: Deleni la 1901 și Zorleasca la 1902).

Toate acestea dezvăluie parțial contribuția Slatinei în acest domeniu atât de important pentru civilizația românească.

Rămâne ca editurile și tipografiile actuale să continue tradiția pozitivă a celor ce au slujit cartea și tiparul în România.

Bibliografie selectivă

1. General Hodinăuanu, Gheorghe Petrescu Florin, *Monografia Județului Olt*, vol. I, 1944, 164 p., Tipografia „Tiparul Oltului”, propr. Constanța E. Noale, Slatina, Olt
2. Poboran, George, *Sărbătorile romane și române cu o introducere despre ani, anotimpuri, luni, săptămâni, zile, ore*, Slatina, 1914, 240 p., Tipografia și legătoria de cărți C. Constantinescu
3. Dr. Kitulescu, Gh., *Istoricul spitalului Slatina Olt*, ș.a., Ed. Scrisul Românesc, Craiova
4. Poboran, George, *Istoria orașului Slatina*, ed. I, 1902, ed. II, 1908
5. Popovici, D., Vișoiu, G. – profesori – *Elemente de istoria limbii și literaturii române. Lucrare alcătuită în vederile programei oficiale pentru examenul de bacalaureat*, ed. I, 1928, Slatina, 132 p., Tipografia și Legătoria de cărți Moșt. C. Constantinescu (Bulbeș)

*

NOUȚĂȚI EDITORIALE – 2012

Alin Tufan, *Povestea unui suflet. Sufletul unui om* (versuri)

Emil Bărbulescu, *Ceaușescu a fost unchiul meu. Noi, cei care am trădat* (memorii)

***, *Studii slătinene*, vol. X

Grigore Călin, *Iubiri de toamnă* (versuri)

Radiana Iancu, *La granițele iubirii* (versuri)

C. Voinescu, *Țepigrame*

C. Voinescu, *Teleleu prin Europa – Fals jurnal de călătorie* (roman umoristic)

Nicolae Coande, *Vânt, tutun și alcool* (versuri)

Nicolae Coande, *Femeia de care scriu* (versuri)

Nicolae Coande, *Intelectualii români și curtea regelui* (eseuri)

Gheorghe Mihail, *Un clopot de suspine* (versuri)

Gheorghe Mihail, *Trei magi* (versuri)

Gheorghe Mihail, *100 poeme* (versuri)

Lt.-col. (r) Victor Epure, *Și noi am fost la Periprava* (memorii)

Prof. dr. Paul Emanoil Barbu, *Ștefan Bujor între adevăr și legendă. Studiu și documente*

Proză scurtă

DUMITRU BALABAN

Născut în comuna Optași-Măgura, județul Olt, la 6 septembrie 1962

Profesor de istorie la C.N. „Radu Greceanu”

Apariții în „Luceafărul”, „Ateneu”, „Confluente”

Premii pentru proză scurtă la Concursurile Naționale *Vasile Voiculescu* –

Buzău, *Zilele Rebreanu* – Aiud și *Mihai Eminescu* – Oravița, în 2000-2001

Debut editorial – *În orașul câinelui*, Editura Timpul, Iași, 2001

Trenul

Beznă. Și uruitul monoton, sacadat. Viermuială. Umbre neclare, când întunericul fu mai puțin dens. Se pipăi. O lucire ternă. Erau la fel. Iar se pipăi. Făcu același lucru cu vecinii, în timp ce el însuși era studiat. Și se puseră pe țopăit până reveni bezna. În același uruit sacadat.

Apoi a năvălit lumina roșie ce-i repezi pe unii într-un colț, terorizați, iar pe alții, la auzul unui fluierat strident, urmat de scrâșnete, zgâlțâieli, în sens contrar, îmbrâncindu-se pentru a plonja în tunelul care, ca și cele aparținând altor nuanțe, dispărea imediat ce absorbea una-două făpturi.

Fluieratul. Și reveneau pe vechile locuri, și unii și alții, holbându-se în egală măsură la cei pe care nimic nu-i scotea din imobilitatea lor.

Beznă. Uruit. Forfotă. Pipăieli. Țopăieli. Lumini. Spaime. Îmbrânceli. Tacatac. Tacatac.

Ce groază pricinuită de felurite sticliri, câte încercări disperate de a sări în amețitoarea gură de un roșu intens, până să-i presimtă apropierea după fulgerele care străpungeau pe alocuri întunericul! Și când o singură făptură, una firavă, mai era între el și deschizătura ce se îngusta, o îndepărtă cu ușurință și plonjă cu capul înainte. O clipă, rămase suspendat. Se răzbuna, căci simți durere. Sorbul roșu îl înghiți țipându.

*

Cum auzi țipătul, se ridică ușor, sprijinindu-se în coate, și privi între picioarele sale. Pe chipul răvășit de oboseală și durere, se

așternu un zâmbet duios, la vederea trupului micuț, șiroind de apă și de sânge. Picioarușul drept, ușor deformat, se reface rapid – o informă medicul – în rest, băiețelul e sănătos. Băiețelul, doctore? – vru să întrebe, dar se lăsă pe spate, lăcrimând de fericire, cu gândul la soțul ce nu-și putuse ascunde dezamăgirea după ultimul ecograf.

Oratorii

În sfârșit, câțiva sfidau canicula de sub umbrela unei terase. Își și ițiseră capetele peste gardul viu ce-o mărginea, fără să le pese că aveau soarele-n creștet și, cum ajunsei în dreptul lor, la gară, nu-i așa, să prinzi trenul, strigară într-un glas.

Am continuat să alerg, fără să-i învrednicesc cu o privire, cu poalele cămășii fluturând, ștergându-mi tot mai des transpirația de pe frunte și mutându-mi greutatea de pe un picior pe altul. După alt strigăt, tropăiau în spatele meu. Pariaseră.

Tălpile mi se înfundau în asfaltul înmuiat, iar sudoarea îmi curgea prin toți porii. La capătul puterilor, cotind pe strada ce ducea la stația de autobuz, am putut privi în urmă. Sprijinindu-se unii de alții, mai țipară o dată, din toate puterile, trenul, vrea să prindă trenul, făcând să se deschidă o fereastră din cadrul căreia mă fixa, câteva clipe, un chip buimac.

Își dăduseră seama și cei din stație, până să pășesc împleticindu-mă și să cad istovit, dar, de marea și nestăvilita lor curiozitate, m-au scăpat alții, cu același țel – grupuri-grupuri îi încercuiseră, iar ei, gravi, cu vocea timbrată a celor deprinși cu aparițiile în public, tot explicau cu lux de amănunte.

În autobuz, grupurile se refăcuseră, trecându-se la nevoie peste scaune, întrebările nu conteneau, se răspundea cu emfază, în timp ce eu dormeam, trezit când și când de chiotele care marcau trecerea prin stații, căci șoferul acceptase să meargă direct la gară. După un viraj brusc, autobuzul opri și ne-am revărsat afară.

Toate privirile căutau semnalul. Roșu. Urale. Strigăte, chemări. Vânzoleală. Perorații susținute de mimica neîntreruptă a mâinilor și a feței. Pauze de efect. Expuneri savante. Frazе din care nu pricepeam nimic. Șoferul, lungit la umbra mașinii, cu șapca pe ochi, ridica uneori cozorocul, ba spre ei, ba spre banca pe care stam eu, moțâind, apoi îl îndesa cu o mișcare rapidă, mulțumit parcă de cele văzute.

Verde. Impiegatul iese cu fanionul. Ultimele discursuri incendiare, urmate de ropote violente de aplauze. Ei merg la peron, călcând apăsât și privind cu atenție unde urmau să pună piciorul. Eu în urma lor. Repede mă înconjoară. Figuri cu priviri pline de o curiozitate bolnăvicioasă se strâng în jurul meu ca un cerc, întreabă, nu înțeleg ce, din păr mi se preling în ochi picături mari, sărate, îmbrâncesc câțiva și fug, cu soarele dogoritor în față, cu ei după mine, un șuier îndepărtat, răsuflările lor tot mai aproape, alerg nebunește printr-o pădurice, nemaiauzind nimic, mă trântesc jos, sar când se reped dintr-un desiş, ne privim în ochi, gâfâind, nimic amețitor, doar marea curiozitate și o și mai mare biruință când implorară; mă arunc înainte orbește, pe-o costișă, ei în urma mea, gâfâind.

Nu de mult au schimbat tactica. Țin gara încercuită. Până la cealaltă știu și ei că e aproape imposibil. De n-ar fi trecut atâtea trenuri, acum parcă le-aș putea spune ceva.

În galop

Pe străzile orașului pustiu, ai cărui locuitori erau ținuiți în case de un cer mohorât, cu nori violeți, prevestitori de furtună, gonea o căruță.

Tatăl, în față, încordat ca un arc, cu hățurile într-o mână, cu biciul în cealaltă, în spate – mama, copilul și câinele. Mult iubise bătrânul câinii și, de n-ar ajunge prea târziu, putea să-l mai vadă. Cum cotiră pe strada lui, fără îndemnul biciuștii, calul se lansă într-un galop năprasnic. În fața casei încremeni.

Cătau îngrijorați la ferestrele cufundate într-o tăcere profundă, cu mâinile încheșate pe oblon, gata să sară, când, pe poarta întredeschisă, țâșni un ogar costeliv, cu sclipiri de fiară hăituită în priviri și cu botul numai spume. Dintr-un salt, ajunse în fața lor. Se așeză pe etichetele dindărăt și, în timp ce calul mușca zăbala și fornăia înfricoșat, iar băiatul apăsa din răspuțuri, câinele, ce da să coboare, scoase un șelălăit umil și dureros. După alt șelălăit, la fel de jalnic, ocoli și se angajă în traversarea străzii, lăsând în urmă o dără galbenă de bale. Ei, cu gâturile mult întinse peste celălalt oblon, priveau împietriți la ogarul ce se micșora văzând cu ochii. Era un cățeluș când urca pe trotuar și se gudura pe lângă vânzătoarea ivită din dosul unei tarabe cu câțiva biscuiți în mână întinsă. Se aplecă spre el, rămase așa, oprită locului, țiță, biscuiții-i scăpară și, o clipă mai târziu, se lăsă în patru labe și merse de-a bușilea până la o palmă de zidul unui magazin, unde, coborând mai mult capul, cerceta cu minuțiozitate pavajul. Între timp, câinele scăpat din strânsoarea băiatului, amușinase urmele celuilalt și acum hălăpănea biscuiții. Femeia se ridică greoi, scuturându-se de praf, și-l privi cu un zâmbet bănuitor, care n-o părăsi nici după ce sări din mers în căruța ce întorcea.

Tatăl, rotind în aer biciul, murmură ceva de neînțeles din vârful buzelor și privea încruntat la un nor cu o formă ciudată, mult mai mare decât cel dinainte. Mama, cu mâna apăsată pe gură, de parc-ar fi vrut să-și înăbușe un țipăt, privea cu duioșie la băiatul care, strângând la piept câinele, implora – nu galop, tată, nu vreau în galop! Ori nu auzi, ori nu vru să audă, căci biciul căzu ca un trăsnet peste crupele calului, care începu să zboare.

La centenarul nașterii lui Ion Marin Iovescu

Dan Eugen DUMITRESCU

Intrat în rândul scriitorilor minori, Ion Marin Iovescu este o pată de culoare în proza interbelică românească, iar centenarul nașterii sale a trecut neobservat.

Născut la 6 august 1912 în comuna Spineni, județul Olt, din părinți țărani săraci, viitorul prozator, după studii liceale făcute la Slatina și Constanța, a absolvit Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București, lucrând apoi ca profesor de liceu, voiajor comercial, funcționar și bibliotecar, până în 1968. Începuturile sale literare sunt legate de anul 1934, când a debutat cu o schiță în revista „România literară”, condusă de Liviu Rebreanu.

Frecventând cenaclul „Sburătorul” în perioada 1932-1936, a citit, în prezența a 20 de audienți, în toamna anului 1935, „un roman rural”, „Nuntă cu bucluc”, entuziasmându-l pe Eugen Lovinescu. Criticul, într-un text tipărit, în februarie 1936, în „Adevărul”, intitulat „Un nou Creangă”, i-a făcut o caldă publicitate prin prefața ce i-a scris-o la apariția în volum a „Nunții cu bucluc”, în 1936, reeditată în 1971, cu o prefață a concitadinului nostru Marin Mincu, despre care voi scrie într-un număr viitor al revistei. Următoarele volume ale lui Ion Marin Iovescu au fost: „O daravă de proces” (1941), „Oameni degeaba” (1943), „Lacrimi pe pâine” (1967), „Soare cu dinți” (1974) și „Marea vâlvătaie” (roman, vol. I, 1977), cu o prefață a lui Laurențiu Fulga. A colaborat la „Sburătorul”, „Vremea”, „Revista Fundațiilor Regale”, „Argeș” ș.a.

Caracteristica operelor lui Ion Marin Iovescu a fost aceea a revelării satului muntenesc din arealul sudului județului Argeș, în special,

prin aspectul folcloric, la confluența cu mahalaua orășenească, prin moravurile și limbajul pestriț ale unei lumi pitorești surprinse atât de bine de scriitor. George Călinescu, în a sa monumentală „Istorie a literaturii române de la origini până în prezent”, i-a acordat un spațiu mic, încadrându-l în capitolul „Alte orientări” și comparându-l, din acest punct de vedere, cu Nicolae Crevedia. Ce-i reproșa marele critic literar era faptul că Ion Iovescu, precum Ionel Teodoreanu, a încercat să realizeze „o proză metafizică, punând în gura eroilor noțiuni culte și chiar pretențioase, îmbrăcate doar în vocabular valah”.

Însă, în entuziasmul său de „descoperitor” al lui Ion Marin Iovescu, Eugen Lovinescu scria în prefața mai sus amintită:

„...Dacă l-am comparat cu Creangă pe tânărul Iovescu din Spineni, (...) comparația se susține doar în proiecție egală a aceluiași material de savuroase vorbe populare, de zicale, de expresii figurate, de proverbe, de glume, de obiceiuri, de versuri, mină folclorică de toate

felurile, în bine și în rău, însuflețită de interesul unui umor amar, plasticizare împinsă la abuz, tendință de materializare excesivă a ideilor.”

Acțiunea romanului e simplă, bazându-se pe cutumele păstrate din moși-strămoși având un sfârșit tragic, ca în romanul „Ion” al lui Liviu Rebreanu. Dacă cea mai mare parte a lui îi dă posibilitatea autorului să nareze cu o vervă debordantă o parte din viața satului cu ritualul nunții țărănești și apucăturile țăranilor într-un astfel de moment, finalul e opus, tragismul fiind surprinzător pentru cititor. Un țăran se însoară cu o fată cam trecută și „vinovată” de nepăstrarea virginității, motiv pentru care e stâlcită în bătaie de proaspătul soț. Sătulă de acest trai, ea fuge la

părinți, unde severul ei tată o omoară bătând-o și călcând-o în picioare pentru „rușinea” ce i-a făcut-o. După această „ispravă” necontrolată, la nervi, „răcorit”, își dă seama de gravitatea faptei și-și taie beregata cu securea.

Scriitorul s-a căznit să redea, cu dezinvoltură și ușurință vioaie, firescul vieții de la țară, printr-un limbaj cât mai adecvat din acest punct de vedere, împopistrându-l cu cuvinte neoase, specifice, cum ar fi: zdrumicat, rătutit, zăpăcit, doiculiță, târfuică, a pârâi, lubeniță, carabă, uştubeu, a hâţâi, dosădit, firfircă, tâlv, zgâmboi, pripită, a se ţarcâi, a se hărăni, a găjâi, oticnituri, caţaveică, stoflocată, deşălată, colarez, fiştav, a orbăcăi, gălbează, fedeleş, zâmbre, zgăurdită, urdori, loitră, a răgâi, a îmbulugi, gâldău, târbacă, borac, a băstăcăi, timnic, băoane, fulfuc, durlac, odărit ş.a. Acest limbaj colorat, contrafăcut, se vrea a fi plin de umor gras, de multe ori mahalagesc, împănat de proverbe și zicători, valori fruste ale limbii vorbite.

Însă, ca portretist, Ion Marin Iovescu rămâne un maestru neîntrecut, un privitor căruia îi rămâne întipărită pe retină figura personajelor sale, caracterizate în felul său specific, cum ar fi următoarele:

„Pe Dobrița a poreclit-o satul Pastramă cu suflet, că e așa de slabă încât pielea nu-i mai ajunge pe dinți. I se întinde așa de mult pe oase, de-ți vine să crezi că-i va plesni la încheieturi când se va stârci pe vine. Iar piept nu are deloc. Dacă l-ai căuta pe întuneric, ai crede c-o dibui pe spate. Cu mare caznă de-ai găsi pe acolo două pungi moi și negre, parcă umplute cu fulgi. (...) Unde mai pui că baba e prăpădită și roasă ca un pârmac, de carii. (...) La cântar, Dobrița nu are nici greutatea unei capre sterpe. Demult și-a făcut ea sicriul. Îl ține cu fasole în pod. Când o da ochii peste cap, urmașii doar îl dau jos de-acolo.”

„Înalt, cu picioarele aduse și cu gâtul lung, unde mărul lui Adam îi iese în afară ca un cep de la putina cu varză, (Ioniță Cocorăl) (...) e tare la înfățișare, proțap și țeapăn ca un pui la frigare. De te apropii mai mult de el, îi vezi întâi fierăria capului bine lucrată, apoi niște dinți negri

încălecați, cu o gură ce se spintecă până la urechi, când râde. O barbă roșie și rară, prin care briciul merge ușor, cum merge coasa prin păiuș. (...) Părul îl are decolorat rău, din care mătreața curge într-una, parcă atunci a scos capul din ciurul cu tărățe.”

În schimb, Maria Irimie este „o uțupină de fată borșită și cu sânii căzuți, ce-i atârnă devala ca niște damigene. Fața boccie și rotundă chifte, iar buzele mari și groase, cât cocenii de porumb. Ochii îi sunt rotunzi ca șăibile de aramă și verzui ca pieile de gușter. Părul îl are de culoarea rafiei, mai închis ceva, dar aspru ca mătasea de porumb. Și-i miroase numai a gaz și-a unt de vacă, fiindcă numai cu d-astea se unge pe cap. Scoate atunci și gresia limbii afară, lăsându-și la vedere niște dinți lați ca semințele de dovleac, care aci sunt plini de mămăligă, aci împănați cu alte resturi de mâncare.”

Peisajele rurale făcute de Ion Marin Iovescu sunt descrieri forțate prin limbaj, dar descrierile interioarelor, pline de farmecul obiectelor cu care sunt împodobite, sunt mai frumoase decât portretele făcute consătenilor săi. Expresivitatea dialogului este dată, uneori, prin modul eliptic și onomatopeic de a vorbi al personajelor sale, așa, cum mai târziu, o va face, magistral, Marin Preda în „Moromeții”.

În romanul „O daravelă de proces”, de mai târziu, al lui Iovescu, George Călinescu vedea „o construcție epică (...) ce s-a purificat de lexicul țipător și a rămas o modestă literatură limbută.”

Dacă, în afară de Eugen Lovinescu, Pompiliu Constantinescu și Octav Șuluțiu, care i-au făcut cronici blânde de întâmpinare, rafinatul Vladimir Streinu a fost mai incisiv față de opera lui Ion Marin Iovescu, ce rămâne unul din scriitorii ce au încercat să fixeze în literatura noastră satul românesc, în cadrele unui talent limitat.

Ion Marin Iovescu, retras în comuna argeșeană Bughea de Jos, a murit la 9 august 1977. Deci acum 35 de ani.

Despre cărți, edituri, biblioteci, și nu numai...

Prof. Silviu C. RUSU

„Ce mai citiți?” – mă surprinde un tânăr la câteva momente după ce mi-a fost prezentat de către un prieten. Mi-am revenit imediat și i-am răspuns „Complexul lui Portnoy”, o carte a unui autor american, pe numele său Philip Roth, autor ce a primit Premiul Pulitzer, carte apărută la editura Polirom. Limbajul ca acțiune (bineînțeles, cartea lui Austin „Cum să faci lucruri cu vorbe”, apărută la Paralela 45 și îndrăgită de cunoscători) ne învață despre relevanța unui act de vorbire. Demersul meu se constituie în actul ilocutoriu de a da un sfat tinerei generații, însetate de lectură. În sinea mea, eram mulțumit de soluția găsită, zicându-mi că acționez în maniera profesorilor mentori din zilele noastre, căci, cu alt prilej, răspunzând la o întrebare asemănătoare a unui coleg, profesor galonat cu gradatie de merit, i-am recomandat „Jocul cu mărgelile de sticlă”, cartea lui Hermann Hesse, apărută, printre altele, în condiții grafice excelente, și la editura RAO. Am ratat astfel o posibilă prietenie, căci, de atunci, acest coleg m-a evitat. Ați realizat, desigur, fără a ști prea multă psihanaliză, cât de mult îi invidiez pe unii dintre acești mentori și cât îi deplâng pe cei ce ajung să fie mentorați de ei. Când l-am cunoscut mai bine pe tânărul nostru, am înțeles că puteam, la fel de bine, să-i recomand „Isagoga” lui Porfir de la Editura Paideia. Mi-a povestit de bucuria ce a resimțit-o, savurând umorul autorului. El, spre deosebire de mine, a trecut cu dezinvoltură peste capitolul al doilea, citind cartea, pe nerăsuflăte, de la cap la coadă.

Deduceți ușor, căci ați făcut logică la școală, că eu am avut o cel puțin mică oprire la acest cel de-al doilea capitol. Onest fiind, vă mărturisesc ce mi-a trecut atunci prin gând. Ce

altceva decât tema suferinței? – temă recurentă oamenilor mediocri (plebea și elitele nu știu despre suferință). Am emis următorul filosofem: „Ce e preferabil? Să suferi din pricina prezenței cărților în preajma ta, sau din lipsa prezenței (e același lucru cu absența?) acestora?”. Cred, totuși, observându-i pe cei cu care, fără voință, intru în contact, dar prin poziția lor îmi influențează existența, că problema nu e, logic, bine formulată.

Ce are suferința cu cărțile? – pare a spune privirea lipsită de sclipire a majorității acestora. Suferința are legătură cu banii în primul rând, poate, hai să zicem, cu iubirea, deși nu l-au citit, cel puțin, pe Andreas Capellanus cu a sa carte „Despre iubire”, apărută la Polirom.

Tocmai de aceea, argumentează ei, ca adepți ai „educației paideice”, ce rost are să facem tinerii să sufere, îndrumându-i, eventual și prin exemplul personal, către lectură? Vom reveni asupra acestei teme, știut fiind că tot ce provoacă suferință, cu condiția să am și eu o părțică din ea, îmi este drag. Și pentru a vă convinge că sunt sincer, vă voi exemplifica.

Citesc, căci sunt și puțin masochist, presa locală. La un moment dat, profesioniști ai condeiului recomandau intelectualității locale, și nu numai, cuprinși de frenezie, o carte cum rar și inadmisibil se mai scrie în zilele noastre. Este vorba, cum bine știți, de „Sinteze la istoria credințelor și ideilor religioase” a lui Mircea Eliade, carte elaborată de un grup de fini intelectuali locali, pe lângă care Grupul Bloomsbury trece în derizoriu. Întrerupându-mi lectura „Omului resentimentului”, cartea lui Max Scheler de la Editura Trei, am citit creația locală și am rămas fascinat. De atunci, mă forțez să nu mai citesc nimic altceva decât asemenea

lucrări, căci, spre bucuria mea, nu e singura din soiul acestor cărți ce apar, pe meleagurile slătine, spre a ne unge la suflet. Cu acest prilej, m-am apucat, timid, ce-i drept, și de critică literară. Am compus un aparat critic cu un vetust miros structuralist care transcende totuși postmodernismul. Sper să reușesc să intru, astfel, în selectul club al „cripticilor locali”.

Vă deconspir câteva secvențe:

Deși, în mare, sunt de acord cu spusele lui Perpessicius (este vorba de cartea precedentă), mă simt nevoit, în unele privințe, să mă delimitez. În textele de maturitate (vide spusele), dezinvoltura juvenilă este înlocuită cu (de) o maturitate proteiformă, ce se substituie unui univers placid de consensuri. Obnubilarea onctuoasă lasă loc unei opacități translucide în care vaguitatea și vacuitatea, adesea, se contopesc fericit. Nu vă imbarcați pentru Cytera fără a lua cu voi „cartea (articolul) cu pricina”!

Observăm cu plăcere cum autorul jonglează cu dezinvoltură juvenilă între contradicție și contrarietate (adesea confundându-le). Un amalgam de „credințe”, „opinii” și „adevăruri”, antrenate într-o construcție esoterică, sunt lăsate la îndemâna „lectorului” spre deciptare. Sunt utilizate, cu măiestrie, o serie de denominații taxonomice ce constituie mari clase ale vieții afective (răul, trăirea, parvenirea, ...) lăsând, din când în când, loc unor „măiestre” locuțiuni adjectivale. În concluzie: bravo (felicitări), Domnule Autor!

Am omis să spun că deicticul este îmbinat suav cu anaforicul, lăsând ludicul, deși supraviețuiește de noetic, să zburde, dând naștere astfel, pe un fond patemic, tensivității forice. Despre arta pupatului în fund (sau altceva, după caz, voi reveni!)

Un(o) articol (carte) senzațional(ă). Totul se petrece între un *ab quo* imaginar și un *ad quem* ce transcende ontologicul. Frasticul fiduciar este invadat de un foric plin de senzuale,

dar intelectuale semnificații. Pe scurt, asistăm la un poncif desăvârșit.

Articolul (cartea) este dens(ă) în convocări enunțative, dar reprezintă mai mult decât atât. Configurațiile pasionale, ca să nu vorbim decât despre ele, sunt situate la răscrucea tuturor instanțelor epistemologice, integrate sau nu, într-un sociolect dominat de ideolect, ce lasă loc totuși praxisului enunțativ. Sciziunea proto-actantului, din nefericire, modulează excesiv devenirea „habotnică”.

Deja simt că sunt invidiat de confrății mei, criticii literari locali consacrați. Sunt modest, nu?

Dar să revenim. Șerban Nicolau, cercetător la Institutul de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru” al Academiei, cel care a tradus din elină, printre altele, tratatul lui Aristotel „Despre cer (De caelo)”, apărut la editura Paideia, mi-a atras atenția asupra unei cărți. Este vorba despre Herbert Schnadelbach, „Introducere în teoria cunoașterii”, Biblioteca de Filosofie, Editura Paralela 45. I-am spus că nu mai citesc decât cărți recomandate de către criticii noștri locali. A insistat să mă uit măcar la pagina 74. Am aflat astfel, și îi mulțumesc pentru aceasta, din nota de la subsolul acelei pagini ceva interesant: George Ioanid a scris la 1864 un Dicționar elino-românesc. Și ce-i cu asta? – ar zice un cunoscut editorialist local. Păi iată despre ce este vorba: „În calitatea de director al Bibliotecii Colegiului Sf. Sava, a întreprins cercetări prin București și prin unele zone din Oltenia, în urma cărora a îmbogățit fondul de carte al bibliotecii”. (http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/George_Ioanid). Să fie vreo diferență între el și cei ce se ocupă în zilele noastre de biblioteci? Dacă vom căuta prin bibliotecile locale *Dicționarul-Tezaur al limbii române* în ediția completă, 19 volume, apărut la editura Academiei Române, la cea de-a 145-a aniversare a acesteia (1 aprilie 1866), vom afla

tristul adevăr...

Vă mai sugerez, în strânsă legătură cu precedenta expunere, o temă de reflecție: este vorba de etimologia cuvântului *școală*. Consider util acest demers, căci unii dintre confrății noștri profesori, confundă răgazul cu relaxarea noetică. În loc să transforme fiecare oră într-un „simpozion” (vezi <http://en.wikipedia.org/wiki/Symposium>), pun în pericol pădurile patriei, cosumând inutil hârtia pe care este așternută, pentru eternitate, munca lor de „cercetare”.

Unde mai pui că sunt și ecologiști, doar au la dosar adevăruri în acest sens.

Ajutându-mă de informațiile primite de la mai sus pomenitul Ș. Nicolau, vă ofer următoarele etimologii :

- în română: din latină – schola prin intermediul slavei – škola (cf. Ciorănescu, p. 698, DEX, p. 923);

- în latină: din greacă; sensuri: schola, ae = școală (în sens abstract sau concret), repaus, loc de repaus: împrumut din greacă – scolhv (scholē) (cf. Ernout-Meillet, p.601);

- în greacă: scolhv (scholē) = repaus, răgaz; ocupație studioasă, studiu; asociație savantă; loc de studiu, școală; produs de studiu, tratat, operă; relaș, oprire; inactivitate (cf. Bailly (2000), p. 1887-1888); etimologie incertă (cf. Chantraine, Bailly (2000)): scholē este apropiat de aoristul vb. scei'n (schei'n) – a se opri, dar nici sufixația și nici vocalismul nu sunt clare (cf. Chantraine, p. 1083); etimologie pt. scei'n (schei'n): de la rădăcina Sec (Sech – a ține); înrudiri: aceeași rădăcină Sec a dat alături de scolhv (scholē – oprire, repaus, odihnă) și: scolavzw (scholazō – a se odihni, a studia), skolastikovj (scholastikos – care are răgaz, studios) (cf. Bailly (1928), p. 2218);

În final, ar merita să-l citez, riscând să fiu acuzat de trufie, pe Verlaine: „Et tout le reste est littérature” și concluzia unui comentator al acestuia „L' Art poétique est la poésie de

l' éphémère à l'opposé de tout dogmatisme.” (<http://verlaineexplique.free.fr/jadisetn/artpoete.html>). N-ar fi mai bine să închei parafrazându-l pe Verlaine și autocitându-mă: „restul e maculatură, ori poate altceva de neînțeles...”?

Sumar al abrevierilor bibliografice ale unor cărți citate, și nu numai, la care vom face trimitere și în viitor... Cu siguranță, le veți găsi în bibliotecile din oraș, deoarece ele sunt recomandate de către profesori elevilor. Vă las dumneavoastră satisfacția completării acestuia cu: Boisacq, Liddell and Scott's Lexicon etc...

DEX - *** , *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Academiei, București, 1975

Ciorănescu - Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*, Ed. Saeculum I.O., București, 2002

Robert - Paul Robert, *Le petit Robert*, Éd. Société du Nouveau Littre, Paris, 1978

Guțu - G. Guțu, *Dicționar latin-român*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983

Gaffiot - Felix Gaffiot, *Le Grand Gaffiot. Dictionnaire Latin-Français*, Éd. Hachette, Paris, 2000

Ernout - Meillet - A. Ernout - A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Ed. Klincksieck, Paris, 1967.

Bailly (1928) - Anatole Bailly, *Dictionnaire Grec - Français*, XI-e éd., Éd. Hachette, Paris, 1928

Bailly (2000) - Anatole Bailly, *Le Grand Bailly. Dictionnaire Grec - Français* (éd. revue par L. Séchan et P. Chantraine), Éd. Hachette, Paris, 2000

Chantraine - Pierre Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Éd. Klincksieck, Paris, 1968

Biblioteca Regală a Belgiei **- scurtă prezentare -**

Corneliu VASILE

Biblioteca Regală a Belgiei este un obiectiv cultural de primă importanță la Bruxelles și nu trebuie să fie ignorată de niciun călător instruit, profesor, scriitor, jurnalist, cititor consecvent, student etc.

Situată pe Boulevard de l'Empereur, în cartierul Mont des Arts, biblioteca are mai multe clădiri și intrări și, de asemenea, mai multe niveluri sub- și supraterane, adăpostind colecții patrimoniale și expoziții, un muzeu al istoriei cărții și scrisului, depozitul legal etc.

Fondul de imprimate rare și prețioasele incunabule (pentru cei mai puțin inițiați: cărți imprimate până în anul 1500), secțiunea de hărți ale Belgiei și ale lumii și cabinetul de manuscrise, cu opere aparținând Evului Mediu, texte și autografe ale scriitorilor și artiștilor belgieni sunt amplasate la nivelul minus 2.

La nivelul 0 este cabinetul de medalii, monede, bilete de bancă, decorații și insigne apărute de-a lungul vremii.

Cabinetul de stampe se află în Place du Musée nr. 1 și prezintă gravuri realizate în tehnici diverse, afișe, fotografii, cărți poștale, desene, cărți vechi.

Bine dotată este și secția muzicală, cu partituri, afișe de concert, arhive sonore, corespondență, imagini și date din viața muzicienilor.

O atracție irezistibilă pentru iubitorii cărții este Librarium, un bogat muzeu de istorie a cărții și scrisului, chiar a bibliotecilor. De la hieroglife la SMS, de la cărți minuscule până la manuscrise aparținând unor autori celebri, ziare, medalii,

stampe, bandă desenată – toate sunt încadrate în vitrine, spații interactive și mijloace audiovizuale moderne. La fiecare trei luni, exponatele se schimbă, astfel ca vizitatorul să poată recepta spectacolul cărții, imprimatelor și scrisului din noi unghiuri, cu alte nuanțe și lumini. Nominalizat pentru premiul muzeelor în anul 2011, Librarium este intens vizitat de cititori individuali și de grupuri (vizite cu ghid), având, în prezent, printre exponatele cele mai interesante, celebrul manuscris din secolul al XIV-lea „Le Roman de la Rose” (Romanul trandafirului), un plan al capitalei Bruxelles, din secolul al XVI-lea, cartea cea mai mică din lume, monede antice, o vitrină consacrată contelui de Cendrillon, cunoscut personaj literar al lui Charles Perrault.

Procesul de digitalizare modern se perfecționează în continuare. Există acces gratuit la Internet și se derulează proiectul „Europeana 1914-1918”, referitor la Primul Război Mondial. Bugetul proiectului, de 5,4 milioane de euro, finanțat în proporție de 50% de Uniunea Europeană, reunește într-un consorțiu, pentru o durată de trei ani, instituții și organizații culturale din Belgia, Italia, Franța, Germania, Marea Britanie, Danemarca, Austria și Serbia.

Palatul lui Charles de Lorraine (1757), fost guvernator aici sub stăpânirea austriacă (1744-1780), este, în prezent, o aripă a bibliotecii, cu multe exponate de epocă, rare.

Biblioteca mai include un serviciu educativ, care organizează ateliere, vizite interactive și tematice, concerte, punând la dispoziția vizitatorilor un sector de vânzare a publicațiilor sale, monografii, afișe, cărți poștale, programe, cărți etc.

La nivelul 5, care oferă o minunată priveliște a Bruxellesului, comparabilă, poate, cu aceea de pe Atomium, este cafeteria, unde cititorul poate să bea o cafea sau o apă minerală, într-o ambianță plăcută.

Biblioteca Regală a Belgiei este una dintre cele mai bogate, mai diversificate și mai primitive dintre bibliotecile naționale ale lumii civilizate.

Eugen Ionescu și Freud

Cecilia ROMANIUC

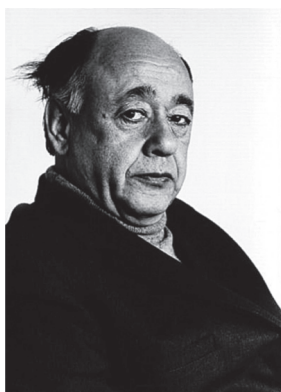
În fiecare an, în noiembrie, la Slatina, este omagiat Eugen Ionescu, părintele antiteatrului sau, cum se mai spune, al teatrului absurdului, formulă derivată dintr-o preocupare devenită aproape o obsesie la scriitor. Este vorba despre absurdul morții care încheie invariabil orice existență umană, punct-cheie nu numai în piese, ci și în jurnalele sale, în memoriile, meditațiile, articolele și interviurile sale.

Fiindcă scriitorul s-a născut la Slatina, pentru locuitorii orașului este un titlu de mândrie să și-l asume, ca de altfel pentru români în general, deși, dacă ne gândim că nimeni nu-și alege locul de naștere și părinții, lucrul acesta rămâne pur și simplu o întâmplare. De altfel, Eugen Ionescu însuși n-a făcut aproape deloc referiri la primii săi ani de copilărie, petrecuți în orașul de pe malurile Oltului. Ca să nu mai vorbim că în ordinea experienței umane, fie ea primară sau, dimpotrivă, sedimentată prin repetare, apartinerea unui loc, dacă ai amintiri plăcute despre acesta, dacă ai trecut prin situații care ți-au marcat ființa sau dacă ai acolo persoane de referință; sau măcar dacă vorbești curent limba locuitorilor de acolo, iar în cazul scriitorilor, dacă scriu în limba locuitorilor de acolo. Ceea ce nu e cazul cu Eugen Ionescu, cum era, de pildă, cu un alt mare coleg al său de generație, Mircea Eliade, care și-a scris lucrările științifice în engleză sau franceză, dar și-a compus operele literare în românește.

În 1934, cu volumul *Nu*, Eugen Ionescu încheia perioada de creație în limba română, deși, mai târziu, va afirma că prima variantă la *Cântăreața cheală* ar fi fost gata în 1943, având titlul *Englezește fără profesor*. Așa că putem foarte bine să ne punem întrebarea dacă Eugen Ionescu

este scriitor român de expresie franceză sau este doar scriitor francez cu origine românească, întrucât tatăl său era într-adevăr român, dar nu și mama. De altfel, propria sa fiică, Marie-France, nu numai că nu se socotea româncă, (deși mama sa, Rodica Burileanu Ionesco, era și ea româncă) ba chiar declara deschis că nu are nicio legătură cu România. Mai mult, în ultimii ani ai vieții, bolnav și în imposibilitate de a reacționa, Eugen Ionescu pus sub interdicție de familie, nega el însuși, cu insistență, orice legătură cu România. Sigur, faptul poate fi explicat și prin respingerea de către familia dramaturgului a regimului politic din țară, ca și prin faptul că deceniile de viațuire în Franța, unde familia s-a realizat din punct de vedere social, i-au făcut să se simtă asimilați definitiv de către spiritul francez. Abia după moartea scriitorului, fiica sa, făcând o vizită în România, unde a fost primită cu entuziasm în contextul contestării zgomotoase a fostului regim, a consimțit să aparțină, fie și parțial, prin origine, României.

Pe de altă parte, e de pus totuși întrebarea dacă românii, care, de obicei, își asumă geniile abia după ce acestea au fost recunoscute sau consacrate în altă parte, au dreptul să fie mândri de Eugen Ionescu, cel recompensat de Academia Franceză prin primirea lui în rândul „nemuritorilor”. Și nu cumva această recunoaștere e doar formală, de vreme ce la omagierea scriitorului comunicările se rezumă la date preluate de pe internet, fără să atingă fondul problemei, semn că lectura efectivă a operei lipsește? Ca să nu mai vorbim că opera însăși e deturnată de la scopul și tematica ei originală, numele scriitorului fiind folosit în scopuri exclusiv politice de către

indivizi cel puțin frustrați social. Pe scurt, se bate monedă pe anticomunismul ionescian. Că Eugen Ionescu a luat atitudine împotriva totalitarismelor de orice fel, e adevărat, dar, cu subiect și predicat, într-o mărturisire făcută lui Denis de Rougemont, scriitorul spune direct că în piesa sa *Rinocerii* a condamnat nazismul din Germania. Sursa condamnării este însă mult mai veche și se află în România perioadei interbelice. Este vorba de „rinocerizarea” indivizilor sub influența ideologiilor de extremă dreaptă, după cum mărturisește în jurnalele sale, cu trimitere directă spre unii colegi de generație.

Vom încerca, în continuare, să descifrăm resorturile intime care l-au determinat pe Eugen Ionescu să aibă această atitudine. Pentru demonstrația noastră vom trece în revistă reperele esențiale ale psihanalizei, teorie fondată de neurologul austriac Sigmund Freud, pe care Eugen Ionescu a putut s-o cunoască în Franța într-o vreme în care acest lucru nu era posibil în România. De fapt, psihanaliza nu este numai o teorie despre psihicul uman, ci și o metodă de tratament pentru deteriorările acestuia, pentru distorsiunile comportamentale ale individului, generate de o suferință a psihicului. Cu aceasta înțelegem, evident, pe teritoriul medicinei, depășind simpla cercetare psihologică. Prin extrapolare, psihanaliza permite și interpretarea unor fenomene sociale, religioase, culturale sau antropologice. Dacă dereglările psihicului își au originea în stările mentale și nu în fiziologia creierului, înseamnă că, prin tehnica asociațiilor libere, trebuie scoase la suprafață date, amintiri, experiențe, senzații și percepții stocate în acea zonă a psihicului numită de Freud inconștient și ascunse, uitate sau refuzate de zona conștientă a acestuia. Adesea, aceste amintiri, senzații, trăiri ascunse, au un corespondent real în trecut, în copilărie, dar, pot fi și reziduuri ale unor dorințe sau fantezii infantile, datorate capacității reduse a copilului de a înțelege sau interpreta realitatea. În aceste condiții, comandamentele morale ale societății, neînțelese de copil, sunt interpretate eronat doar ca manifestări ale

autorității adulților. La vârsta copilăriei încă nu funcționează autocenzura, și interdicțiile adulților (de regulă cele ale părintelui de același sex cu copilul) creează un sentiment de frustrare. Este și cazul lui Eugen Ionescu, ai cărui părinți nu se prea înțelegeau, copilul fiind foarte atașat doar de mama sa, detestându-și însă, în același timp tatăl. La început, îl detestă din motive absolut subiective. Copil orgolios, fiind cumva preferat surorii sale, ca băiat, se înăbușă de furie când primește o palmă, pentru că nu vrea să cedeze o jucărie și-i poartă ranchiună tatălui.

De altfel, în *Prezent trecut, trecut prezent*, Humanitas, 2002, mărturisește direct că tatăl său a determinat și aversiunile sale sociale, că din acest motiv urăște autoritatea și că aici se află sursa antimilitarismului său (p. 19) și apoi: „el și cu mine suntem despărțiți până la judecata de apoi... în mod concret țări și frontiere ne despart, materiale și morale”. Și în continuare: „Tot ceea ce am făcut, într-un fel împotriva lui am făcut. Am publicat pamflete împotriva patriei lui (nu suport cuvântul patrie fiindcă semnifică țara tatei; țara mea era pentru mine Franța, pentru că aici trăisem cu mama în copilărie... și pentru că țara mea nu putea fi decât cea în care trăia mama.” (p. 20) „Tot ceea ce era autoritate îmi părea a fi și este nedrept”. (p. 20)

Adult fiind, Eugen Ionescu este însă conștient că părintele său nu era un simplu oportunist ci chiar „credea în stat, oricare ar fi fost el... astfel că a fost legionar, democrat, francmason, naționalist, stalinist. Era, altfel spus, ca toată lumea.” De altfel, portretul fizic al tatălui alunecă în grotesc: „îmbrăcat într-o lungă cămașă de noapte, albă, peste indispensabilii lungi. Îl văd cu pantofii, șosetele, jartierele lui”. În schimb, mama, care plânge în timpul unei discuții mai dure cu soțul și care mimează chiar sinuciderea, e compătimită pentru că ar fi fost persecutată. „De atunci mi-a fost milă, pe drept sau nu, de toate femeile... fiindu-mi teamă să le fac să sufere pe femei... m-am lăsat persecutat de ele. Ele m-au făcut să sufăr. Le-am făcut să sufere pe unele din ele” (p. 25), recunoaște

bărbatul adult, pentru ca imediat să-și găsească și o justificare: „Pentru că toată lumea face să sufere pe toată lumea.” (p. 25) Un alt motiv al urii, pe care i-o păstrează peste ani tatălui său, este și faptul că și-a părăsit soția și copiii care au rămas în Franța. A divorțat însă în România, unde, prin mărturii false, a obținut custodia copiilor. S-a și recăsătorit, de altfel, la București, cu o româncă de data aceasta, pentru „a spăla” greșeala de a-și fi „întinat” sângele prin căsătoria primă cu o evreică.

În februarie 1977, Eugen Ionescu notează în volumul de interviuri memorii, conferințe, discursuri *Sub semnul întrebării*, Humanitas 1994, că Bucureștiul i-a făcut o impresie dezolantă, ca de altfel și România în întregime. Detestă „casele scunde și murdare, străzile înguste, aspectul oamenilor de pe stradă, mirosul cârnaților care se mâncau în restaurantele în aer liber, numite impropriu grădini de vară, orchestrele de țigani și țiganii prea numeroși” (p. 75)

Mai târziu, două evenimente l-au marcat: „un detașament de soldați având în frunte drapelul românesc și garda drapelului comandată de un sublocotenent cu picioarele crăcănate trecea pe stradă. Câțiva oameni se opriseră pe trotuar să privească soldații defilând. Alături de mine, un țăran cu căciulă de blană înfundată până la urechi, stătea gură-cască. Sublocotenentul ieși din rânduri și-l palmui pe nenorocitul care uitase să salute drapelul și să se descopere.” (p. 75). „Al doilea eveniment care mi-a întărit repulsia față de această țară avu loc peste puțin timp. Obligat să locuiesc la tatăl meu într-o vilă cu o curte, în care se afla o clădire mai mică, locuită de un chiriaș al tatălui meu, pe care tata voia să-l dea afară... Acest chiriaș avea vreo șaizeci de ani și nu voia să plece. Era evreu... Am auzit voci, o mare gălăgie în curte... L-am văzut pe tatăl meu care se certa cu chiriașul lui ... „Jidan împutit”, striga el și îl lovi... îl scuipă în față (apoi)... sări lovindu-l cu piciorul în burtă” (p. 76-77)

O a treia întâmplare notează faptul că

tatăl său, înțelegem un om violent, îl bate cu sălbăticie pe prietenul servitoarei casei, pentru ca apoi scriitorul să consemneze că, părintele său, în calitate de subprefect, îi palmuia pe primarii satelor. Faptele i-ar fi fost povestite de un prieten al tatălui său și în ura sa față de părintele român, e gata să creadă fără rezerve, tot ce i se spune. De altfel, nu e nici prima, nici singura dată când Eugen Ionescu emite judecăți fără drept de apel, pe baza unor informații cel puțin neverificate, numai pentru că acestea cad peste niște păreri gata făcute, aprioric considerate ca juste. Compasiunea pentru nefericita Românie apare la scriitor numai când vrea să susțină în mod expres un punct de vedere exclusiv politic. Antipatia față de România este totală și, condamându-l pe tatăl său pentru că a făcut pactul cu comuniștii, consideră de fapt că în România totul e rău nu numai pentru că s-a instaurat tirania acestora, ci pentru că asta n-a făcut decât să înlocuiască in justiția și tirania burgheză, dictatura comunistă adaptându-se unor obișnuințe ancestrale, constitutive temperamentelor anumitor popoare; ideologiile nu pot face nimic contra moravurilor ereditare dobândite (*Prezent trecut, trecut prezent*, p. 120-121).

Dacă în ordine umană înțelegem antipatia lui Eugen Ionescu pentru România, din cauza experiențelor neplăcute din copilărie, în ordine morală nu suntem de acord cu el și explicația credem că o găsim doar în freudism.

Așadar, în ciuda diferenței de vârstă, și Freud, și Eugen Ionescu sunt sau se simt doar evrei într-o Europă, din păcate, subminată de antisemitism.

Din cauza contextului social-politic, la anexarea Austriei de către naziști, în 1938, Freud se refugiază la Londra. La rândul său, aproximativ în aceeași perioadă, Eugen Ionescu părăsește România, în principal din cauza „rinocerizării” societății – ca să-i folosim metafora care va face carieră – sub influența ideologiei Gărzii de Fier, dar și pentru că nu se simte deloc român.

E de subliniat și faptul că, la evrei, apartenența etnică se ia în considerare după mamă. Mai târziu, toate luările de poziție ale scriitorului, de partea Israelului ca stat nou înființat după al Doilea Război Mondial și în general, de partea evreilor, sunt consecința acestui sentiment de apartenență la acest popor care a suferit atât. Pe de altă parte, și Freud, și Eugen Ionescu s-au bucurat de dragostea și îngăduința mamei și au suferit fiecare din cauza severității tatălui. Și unul, și altul se cufundă în analiza propriilor stări de conștiință contradictorii sau nu, își analizează visele și coșmarurile pe care le socotesc premonitorii: Freud, după moartea tatălui său în 1896, Eugen Ionescu, în capitolul *Monologuri și dramatizarea unor vise* din lucrarea *Sub semnul întrebării* sau în capitolul *Evenimente inexplicabile care mi s-au întâmplat*, din același volum. Pe deasupra, Eugen Ionescu crede nu numai în vise, ci și în fantome, iar Freud se ocupă efectiv de *Interpretarea viselor*, Viena, 1899.

Luând în calcul rolul componentei sexuale în evoluția comportamentului uman, nu numai în patologie, ci și în viața normală, Freud ajunge la concluzia că sursa ostilității față de tatăl său se află în propriul psihic, ceea ce însă Eugen Ionescu nu recunoaște sau nu vrea să recunoască, de vreme ce insistă asupra unor situații care îl pun pe tatăl său într-o lumină nefavorabilă. În plus, nu avem nici certitudinea că ceea ce povestește scriitorul este integral adevărat, cu atât mai mult cu cât părintele dispărut nu-și mai poate spune punctul de vedere. Având însă în vedere nenumăratele afirmații contradictorii, subiectivismul inerent al oricărei aprecieri la adresa celor cu care vine în contact, orgoliul și dorința de a șoca, fantezmele și frustrările de ordin social-economic pe care le mărturisește, imaginația debordantă, incapacitatea de a accepta și altă părere decât cea pe care și-a format-o, ca și teama maladivă față de moartea pe care o descoperă încă din volumul *Elegii pentru ființe mici*, și, mai ales, având în vedere contradicția dintre plăcerea de a fi răsfățat de

mamă mai întâi și apoi de soție (ceea ce îi asigură un anumit confort) și dorința de a evada măcar din când în când de sub o tutelă obositoare, credem cu adevărat că afirmațiile lui Freud se verifică în cazul psihicului scriitorului. Ar fi vorba despre ceea ce Freud numește complexul lui Oedip, respectiv impulsul refutat care produce efectiv simptome nevrotice. Includem aici și tulburările obsesiv-compulsive ale scriitorului și narcisismul său – fiindcă, în fond, Eugen Ionescu nu se iubește cu adevărat decât pe sine. De altfel, Rodica este o fire posesivă și, în ciuda fragilității ei, foarte voluntară, iar mai apoi și fiica sa se va manifesta asemănător. Așa că, deși în notațiile sale scriitorul o compătimește pe soția sa, ba chiar, cum spuneam la început, afirmă că, fiindu-i teamă să le facă să sufere pe femei, s-a lăsat persecutat de ele, în realitate, a trișat-o pe Rodica de câte ori a putut. Știind însă că notițele îi sunt controlate, își ia măsuri de precauție pentru a înșela vigilența soției și a fiicei. Ca să nu mai amintim că în ultimii ani a cam fost pus sub interdicție și s-a vorbit în numele lui. În fapt, deși, probabil, dragostea și grija pentru soțul devenit celebru a fost reală, lesa reglabilă care îi lăsa o oarecare libertate de mișcare scriitorului era totuși o lesă.

Dacă luăm în calcul personajele feminine din *Cântăreața cheală*, din *Scaunele*, din *Rinocerii*, din *Regele moare*, din *Amedeu*, este vizibilă ura față de femei sau cel puțin revolta și plictiseala. Faptul că soții nu mai au nimic să-și spună, deși se comportă ceremonios, maschează, de fapt, lipsa de comunicare, limbajul devenind de-a dreptul agresiv în *Amedeu*. Cum critica literară a remarcat acest lucru, nu vom insista aici asupra acestei probleme. Vom constata, însă, la personajele lui Eugen Ionescu, dincolo de situațiile concrete pe care le-a trăit și care pot fi considerate ca sursă a temelor tratate, dar și la Eugen Ionescu însuși, existența a ceea ce Freud numește *impulsul regresiv innăscut*, în scopul eliminării tensiunilor generate de solicitările inerente oricărei vieți. Îndrăznim chiar să mergem mai departe și să afirmăm că obsesia

rinocerizării indivizilor în regimurile totalitare, deși îl înspăimântă, la nivelul inconștientului pare a exercita o anume atracție maladivă asupra sa, deși îi repugnă. Și, la fel ca Béranger din *Rinocerii*, dar și din *Ucigaș fără simbrie*, luptă împotriva acestui transfer de la regnul uman la regnul animal. Ar putea, îndrăznim noi, să fie vorba nu numai de complexul lui Oedip, ca fenomen exclusiv intrapsihic bazat pe teamă, dar și de un anume soi de religiozitate primitivă, generată de revolta fiului/fiilor împotriva tatălui/taților dominanți, pentru preluarea controlului asupra femeilor. A femeilor din familie în cazul lui Eugen Ionescu, a femeilor din trib în religiile aborigenilor, unde animalul totemic devine un substitut al tatălui – vezi Freud, *Totem și Tabu*, 1913.

Strămoșul totemic a putut evolua ulterior, spune Freud, în zeul suprem al marilor religii, respectiv în Dumnezeu, despre care Eugen Ionescu vorbește adesea, dar în care nu știm cât crede în realitate, de vreme ce-l acuză că a lăsat oamenilor o lume rău întocmită, care se încheie brutal cu moartea. Undeva, Eugen Ionescu chiar spune că lumea aceasta pare mai degrabă creația diavolului. Și, apoi, despre care Dumnezeu este vorba? Cel al creștinilor ortodocși, al catolicilor, al protestanților din societatea franceză, prima în ordine istorică desacralizată prin revoluții? De aici și contestarea categorică a tuturor revoluțiilor în notațiile scriitorului? Și contestarea manifestării maselor în revoluții, preluată tot de la Freud, din *Psihologia mulțimilor și analiza eului* (1921). În revoluție, în orice fel de revoluție, de stânga, de dreapta, indivizii își pierd controlul și independența, redevin o hoardă în care liderul redevine tatăl primitiv – vezi romanul *Solitarul*, 1973. Cum explicăm faptul că totuși Eugen Ionescu revine relativ des asupra problemei existenței lui Dumnezeu și pare a-l căuta? Freud afirma că, de fapt, credința în Dumnezeu este o reproducere la scară mitică a stării general-umane de neputință infantilă. Dumnezeu-Tatăl ar fi proiecția dorinței copilului de a avea un

apărător atotputernic. Așa cum Eugen Ionescu-copil n-a avut, pentru că tatăl său și-a părăsit familia. De aici contestarea tatălui dur și uneori chiar și a lui Dumnezeu. Așadar, dacă, după cum spune Freud, religiile nu sunt decât nevroze obsesionale colective ale omenirii – vezi *Acte obsesionale și practici religioase* (1907) –, și în cazul lui Eugen Ionescu este vorba doar despre o nevroză obsesională, individuală, desigur.

În fine, sentimentul de comuniune cu natura, considerat de Freud ca experiență religioasă fundamentală și care apare rar la Eugen Ionescu, pare să derive din nostalgia preoedipiană a copilului, de uniune cu mama sa. Și, dacă în psihicul uman prevalează sentimentul de vinovăție înseamnă că umanitatea nu are soluții în fața morții ca pedeapsă pentru păcatul inițial. Și, atunci, violența revoluțiilor, dar și violența oamenilor, în general, se datorează nu numai nedreptăților social-economice sau politice, ci mai ales sentimentului morții redirectionat spre exterior, spre ceilalți.

Și mai înseamnă că „rinocerizarea” indivizilor nu poate fi evitată nicicând și niciunde, cel mult poate fi stopată temporar și local și, mai ales, înseamnă că oricând vor exista „ucigași fără simbrie”, mascați sub chipul blajin al unui Edouard oarecare, din păcate tolerat de toți, deși știu cu toții adevărul. Iar Béranger singur, prea singur, nu-l va putea împiedica pe ucigaș. Pentru că, nu-i așa, mereu va exista o coana Pipa, care, în pas de gâscă (aluzie la pasul de defilare nazist), va încerca să dezideologizeze mulțimile, pentru a le ideologiza apoi cu ideologia ei.

Revoluții pentru..., revoluții contra... și toate în numele adevărului și dreptății. Bietul Béranger! Bietul Eugen Ionescu!

Cele de mai sus nu vor să contrazică alte interpretări ale operei ionesciene. Există critică socială, critică sociologică, psihocritică etc. În ceea ce ne privește, nu socotim că suntem în posesia adevărului absolut, dimpotrivă, pledăm pentru pluralismul interpretării. Am expus doar o părere absolut subiectivă și atât.

Un om al faptelor. Generalul Anastasie Negulescu

Florin M. POPESCU

Rândurile de față își propun evocarea unei personalități militare și culturale, generalul Anastasie Negulescu, fiu al plaiurilor Oltului, născut la 25 iulie 1883 în comuna Tufeni, aparținând în acea vreme județului Teleorman. Familia Negulescu era în acest moment (și va rămâne astfel o jumătate de veac, până la instaurarea regimului comunist) un reper fundamental al comunității locale, cu autoritate indiscutabilă și prestigiu construit prin strategii economice, matrimoniale, politice, printre membrii săi numărându-se preoți (Marin Negulescu, 1857-1935, cel care va demara, printre altele, ridicarea în centrul comunei a unei impunătoare biserici), învățători (Marin Negulescu, cel care a contribuit la formarea intelectuală și morală a sute de fii ai satului, mulți dintre aceștia păstrându-i o nestinsă recunoștință), ingineri (Ilie Negulescu, 1898-1932, ajuns inginer șef al C.F.R.) etc. (Cu titlu de ipoteză, formulăm presupunerea că adoptarea prenumelui „Anastasie” pentru viitorul general este și ea rezultatul unei strategii generatoare de prestigiu social; mai precis, nașul de botez al nou-născutului a fost chiar proprietarul de atunci al moșiei Tufeni, Anastase Simu. Ajunși în acest punct al ipotezei noastre, se cuvine a aduce câteva precizări. Moșia Tufeni aparținuse până în 1882 lui Iraclie Dumba, fostul arendaș, de origine aromână, provenind dintr-o familie foarte importantă în Europa Centrală și Orientală. În ziua de 10 octombrie

1882 își înzestrează fiica, Elena, printr-un act dotal autentificat de Tribunalul Ilfov secția notariat, nr. 1082, iar la căsătoria acesteia cu Anastase Simu, din 14 noiembrie 1882, moșia Tufeni va reveni soților Elena și Anastase Simu. Este de presupus că noii proprietari ai Tufeniului vor construi diverse strategii și alianțe cu notabilitățile Tufeniului, devenind astfel nașii de botez ai copiilor din familia Negulescu. Vom reveni cu alt prilej asupra acestei piste de cercetare).

Anastasie Negulescu urmează cursurile primare la Tufeni, gimnaziul la Pitești și se înscrie apoi la Școala militară din Iași, urmând apoi Școala militară de artilerie din București și absolvind Școala de Război (1913) din Capitală. Ulterior își va completa studiile printr-o licență obținută la Facultatea de Drept din Oradea. În ierarhia militară urcă succesiv, ca grade, până la cel de general de brigadă în rezervă. Un loc important în cariera sa îl ocupă diplomația, între 1908 și 1910 fiind atașatul militar al României pe lângă armata austro-ungară (în treacăt fie spus, dacă se verifică ipoteza noastră referitoare la relația spirituală naș-fin, între Anastase Simu și Anastasie Negulescu, se deschid noi piste de cercetare: A. Simu a făcut și el parte, la începuturile carierei, din corpul diplomatic, ca secretar al Legației României la Berlin, iar Constantin Dumba, reprezentant al ramurii familiei Dumba din Imperiu, este unul dintre cei mai importanți diplomați ai

începutului de secol XX, ajungând ministrul de externe al Austro-Ungariei!). A. Negulescu participă la operațiunile militare din cadrul celui de-al Doilea Război Balcanic (1913) și din Primul Război Mondial, remarcându-se prin faptele sale de arme și fiind multiplu evidențiat prin ordine de zi pe unitate sau decorat. Devine profesor la Școala de Război, în 1918 este numit șef de stat major la Sibiu, de unde este transferat la Oradea, unde rămâne și după trecerea în rezervă (aici trece în neființă, în 1935, și își află locul de veci). La Oradea desfășoară o intensă activitate culturală și politică: președinte al Camerei de Comerț și Industrie Bihor, președinte al Secției Bihor a Uniunii Ofițerilor în Rezervă, vicepreședinte al Casei Naționale, ajutor de primar, consilier cultural, senator de Bihor (din nou, propunem o analogie cu A. Simu: și acesta activase pe plan politic, fiind ales deputat de Brăila în 1888, 1891 și 1899, din partea Partidului Conservator), deputat în Adunarea Eparhiei Ortodoxe Oradea, director general al Societății de tramvaie din Oradea, practică avocatura (după obținerea licenței în drept; nu ne putem abține de la a remarca din nou analogiile cu posibilul său naș de botez, Anastase Simu: și acesta din urmă își obținuse licența în drept, în 1878, la Universitatea din Paris; lucrase ca substitut la Brăila, și profesase ca avocat, fiind înscris în Baroul Brăila, orașul său natal...). Revenind la Anastasie Negulescu, acesta se remarcă în mod special ca un strălucit animator al vieții culturale și artistice, precum și al presei românești (semnează și cu pseudonimele: A. Negulescu-Oradea, A. Tănase-Negulescu, Col. Tănase). Înființează și conduce trupe de amatori, inițiază și este unul dintre principalii organizatori ai Teatrului de Vest, pe care îl va și conduce o vreme în calitate de director, înființează și conduce publicații (director al gazetei „Santinela”, apărută în perioada 24 aprilie 1924-22 august

1926, redactor responsabil al suplimentului „Santinela de la Vest”, al revistei „Vulturul”, în perioada 15 august 1922-15 noiembrie 1924), este profesor la Liceul „Emanoil Gojdu” din oraș, conferențiază la filiala locală a Ateneului Român (pe teme culturale; anterior, susținuse și publicase *Conferința în legătură cu chestiunile de armament și tactica artileriei*, Școala Superioară de Război, Iași, 1919, 154 p.). Scrie vastul poem dramatic *Din zile mari*, închinat Unirii (Din zile mari, revistă istorică în 5 tablouri, Tipografia și Librăria Românească-Societate Anonimă, Oradea, 1928, 49 p. 3 f. portrete), poem reprezentat frecvent pe scena teatrului local, dar și în județ, inclusiv de către ansambluri teatrale ale elevilor, cu ocazia serbărilor școlare sau la diverse evenimente etc. Patriotismul, altruismul, spiritul creației, spiritul metodic și organizat, – iată tot atâtea trăsături ale poemului – și, de ce nu, tot atâtea fațete ale personalității unui om mare, al zilelor mari – generalul Anastasie Negulescu.

REFERINȚE:

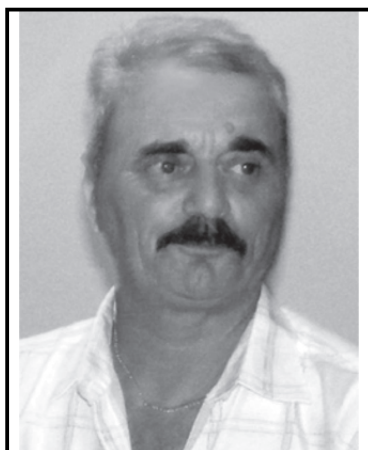
- Cristea, Stan V. , *Județul Teleorman. Dicționar bio-bibliografic*, Alexandria, 1996, p. 449
idem, *Dicționarul scriitorilor și publiciștilor teleormăneni*, Alexandria, 2005, pp. 308-309
Trion, Aurel, *Monografia-almanah a Crișanei-jud. Bihor*, Oradea, Tipografia Diacezană, 1936,p.330
Chirilă, Dumitru, *Un om al faptelor, de care trebuie să ne aducem aminte: generalul Atanasie Negulescu*, Noua Gazetă de Vest, 172, 25 aprilie 1995, p. 2

In memoriam

PAUL DOGARU

5 iulie 1944 – 8 aprilie 2012

Cărți publicate:

- *Fotografii voalate*, poeme, 2002
- *Singurătatea lupului*, roman, 2007
- *Obsesiile Mădălinei Crișu*, roman, 2008
- *Evadarea din infern*, roman, 2009
- *Nicolae Fulga, între fabulație și adevăr – monografie*, 2010

Înainte de dispariția sa prematură, scriitorul, publicistul și criticul literar Paul Dogaru anunța că are în lucru:

- *Bărbatul de platină*, roman
- *Mirajul Afroditei*, poeme
- *Visceralitatea clipei*, critică

Plecarea lupului singuratic

Ion GEORGESCU

Se hrănea
cu frumusețea cuvântului,
între prieteni și singurătate,
ca un lup încă puternic
prin jungla în care,
rupt de haiticul oamenilor,
dar aproape de puritatea lui Mowgli,
se retrăgea în adâncul sinelui,
pe malul râului tutelar, între pești,
să gândească asupra vieții de flori și gunoi,
de lumină și întuneric,
simțind căldura dulce a trupului femeii
și luntrea lui Caron apropiindu-se.
Dar, deodată, la cotitură de drum,

fremătând încă de seva pământului,
viața se rupe prin implozie,
corpul de lut se metamorfozează
în fluidul astral.
Așezat în leagănul Carului Mare,
își lasă lacrima tristă să cadă
pe numărul de telefon știut
și pe adresa din agenda celor rămași,
el, oșteanul limbii române,
salutând din slava eternă,
în zori și-n crepuscul,
acel 15 ianuarie imaculatul
și acel 15 iunie împodobit de petale
între Steaua Polară și Luceafăr.

Radu Șerban 1927 – 1984

85 de ani de la naștere

Dumitru BOTAR

Cred că era prin anul 1972 când l-am cunoscut pe compozitorul Radu Șerban. Evenimentul s-a produs în biroul lui Mișu Slătulescu, pe atunci directorul Casei de Cultură din Caracal, omul care coordona toate activitățile culturale la nivelul orașului. Când am intrat, Mișu Slătulescu, așezat pe scaunul de la birou, asculta perorația unui bărbat care mi s-a părut puțin agitat, cu o mână în buzunar, cu cealaltă gesticulnd, ca un veritabil regizor, mai degrabă la o repetiție decât în fața unui auditoriu.

La intrarea mea s-a oprit, iar Mișu

Slătulescu a făcut prezentările de rigoare, eu fiind extrem de emoționat, pentru că îl recunoscusem, deși era prima dată când îl vedeam în carne și oase. Nu-mi amintesc dacă am spus sau nu ceva, dar știu cu certitudine că, în momentul când mâinile noastre s-au întâlnit, am început să fredonez în gând melodia „Un minut”, care în anii mei de școală devenise un adevărat șlagăr

pe care-l repetam în pauze sau în drumul spre și de la școală. Cu mult înainte cunoscusem și alți membri ai familiei sale: tatăl, care-mi fusese profesor de botanică la gimnaziu, fratele, Miki Șerban, cu care în anul I de facultate am petrecut clipe minunate la seminarul de filozofie, și sora sa, dr. Ciubotenco, prețuită în Caracal.

Radu Șerban a fost un mare artist, un mare caracter, muzica fiind respirația sa. Iubea frumosul și poezia, iar după muzică cel mai mult l-a pasionat pictura, prietenul cel mai apropiat fiindu-i pictorul Ion Murariu, în atelierul căruia au prins contur multe din melodiile sale.

Talent autentic, născut sub zodia lui Euterpe (Caracal 1-XII-1927 – București 7-II-1984), el a devenit în scurt timp un veritabil profesionist printre confrăți și apreciat drept cel mai valoros compozitor al nostru după marele Ion Vasilescu. Melodia lui era cantabilă, dulce, dar el era totodată și un fin armonist și un orchestrator de marcă. Este greu să alegi din creația sa un buchet de melodii, pentru că toate sunt de o simțire și o gingășie fermecătoare: *Lină Călină* – 1958; *Frumos ești, București* – 1955; *Un minut* – 1958; *Pe strune de chitară* - 1958; *Orașul meu natal* – 1962 (dedicat Caracalului); *Două rândunici* (premiat la Mamaia – 1964); *Strada* și, desigur, multe altele, devenite șlagăre, între care *Prieten drag*, declarată melodia secolului XX în urma unui sondaj realizat de Radio România.

Bogată și expresivă a fost și muzica de film: *Porto Franco* – 1961; *Cerul n-are gratii* – 1962; *A fost prietenul meu* – 1963; *Diminețile unui băiat cuminte*; *Bariera*; *Ilustrate cu flori de câmp*; *Prin cenușa imperiului* (premiul ACIN), precum și acelea pentru serialele de televiziune: *Cireșarii*, *Toate pânzele sus!*, *Lumini și umbre*. Din creația corală amintim: *Cântec vesel de tabără* – 1951 și

Cor de copii – 1954.

Nu cunoștea dușmănia, având un adevărat cult pentru prietenie, îndrumându-i cu dragoste pe mulți compozitori și interpreți, bucurându-se și întristându-se cu ei în luminile și umbrele vieții noastre artistice. În perioada 1957-1967 a promovat în muzica ușoară românească o linie modernă, viabilă, fiind un adevărat șef de promoție al generației sale, iar din anul 1967 – un clasic în viață al genului.

Orașul natal nu l-a uitat. Din anul 1990 se organizează la Caracal Festivalul de muzică ușoară „Radu Șerban”, iar Casa de Cultură și strada copilăriei îi poartă numele. Pe unul din pereții casei părintești s-a fixat în anul 1990 (cu prilejul primei ediții) o placă comemorativă pe care scrie: „Aici s-a născut compozitorul Radu Șerban. 1927-1984”.

Cu prilejul dispariției sale fizice, criticul muzical Doru Popovici consemna: „Radu Șerban

a fost și rămâne simbolul melodiei cantabile, o melodie simplă, dar nu simplistă, dulce, dar nu dulceagă”.

Acum, la 85 de ani de la naștere, constat cu tristețe că melodiile sale, care ne-au încântat adolescența și tinerețea, se aud tot mai rar la posturile de radio și televiziune. Este o mare nedreptate, iar cei care conduc destinele muzicii ușoare românești nu trebuie să lase uitarea să coboare aproape ca un blestem peste memoria și opera acestui distins compozitor. Nu știu cum ar fi reacționat el astăzi în fața unor compoziții și interpretări de cele mai multe ori jalnice, care nu au nimic în comun cu adevărata muzică, pe care el a slujit-o cu credință și profesionalism. Ne este dor de el și de melodiile sale. Pentru tot ceea ce a făcut în slujba muzicii ușoare românești, îl rog pe bunul Dumnezeu să-l așeze și pe el în Câmpiile Elizee!

Cerurile lui Nicolae Truță sau restabilirea ordinii arhetipale

George Nina ELIAN

Ceea ce te scoate, mai întâi de toate și definitiv, din ungherul prăfuit al obișnuinței, comodității și indiferenței de fiecare zi, atunci când te afli în fața tablourilor lui Nicolae Truță, obligându-te să-ți redefinești situarea și să-ți recalculezi unghiul perspectivei sunt cerurile.

Ceruri înalte, interminabile, de neoprit și de neatins.

El însuși avea pe chip ceva din aerul și lumina unui cer pictat în culori cvasicrepusculare, acea lumină nelămurită, liniștit-melancolică a unui maestru din Florența

Cerurile lui Nicolae Truță sunt, în același timp și în mod paradoxal, înalte și umile, dar chiar arta și viața, în complementaritatea lor, sunt alcătuite din paradoxuri, nu?

Înalte – pentru că domină aproape întreg peisajul, așa încât nu știi unde se termină, și umile – fiindcă, la un moment dat, pornind de foarte jos, aproape că se amestecă ireversibil cu casele sau copacii și, în cele din urmă, cu pământul.

Cerurile lui Nicolae Truță sunt atât de înalte și de strivitoare

în monumentalitatea lor, încât par, mai degrabă, un fel de coloane străvezii – cenușii, galbene, albastrii – pe care se sprijină alte ceruri, ale căror bolți abia ar urma să le deslușim dacă am privi, dacă am putea privi – această capacitate ținând de acuitatea interiorității noastre – cu o nuanță sau cu o irizare mai sus de sfârșitul tabloului, de aparenta sa margine-finitudine.

Sau, poate, aceste ceruri sunt turle de catedrală gotică năzuind spre un cer ultim sau spre un Dumnezeu tot mai ascuns, tot mai îndepărtat și indefinit, dar, tocmai prin aceasta, mereu mai chemător sau, dacă vreți, mai bine-ispititor.

Ori sunt, probabil, numai niște simple rugăciuni șoptite pe îndelete, dar atât de înalt și de răzbătător, încât au puterea de a uni, de a contopi cerurile de aici cu cerurile nevăzute. Ceruri îngenuncheate-n rugă chemând alte ceruri. Ceruri concentrice.

La fel de ușor s-ar putea spune însă că aceste ceruri sunt atât de joase, atât de plumburii, atât de aplecate spre pământ, atât de apăsătoare și de bacoviene, încât dau impresia netă, materială

chiar, că stau să se scufunde, să se scurgă în pământ odată cu casele și arborii. Odată cu pământul însuși. Ca-ntr-o supremă asumare a umilinței!

Și, oare, astfel, cerurile lui Nicolae Truță nu sunt oglindirea lui Dumnezeu Însuși, Cel Care, iubindu-ne atât de mult, poate lua orice formă, fiind, în același timp, putere și umilință, umilința neînsemnând altceva decât cea mai înaltă formă de iubire?

De fapt, cred că așa și stau lucrurile, iar Nicolae Truță n-a făcut decât un simplu, nevinovat, dar necesar recurs la memoria ancestrală, restaurând ordinea lucrurilor sau a naturii lucrurilor. Ordinea arhetipală.

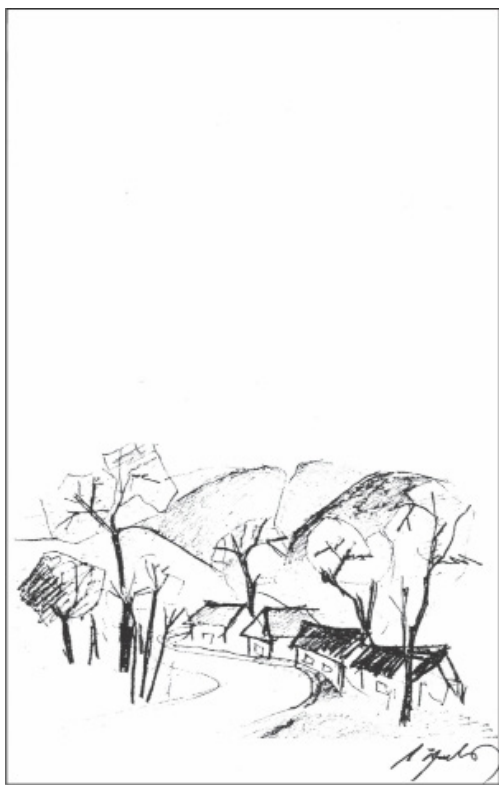
Ceea ce mă determină să-mi imaginez că, imediat după ce a văzut culoarea zilei – așa cum îi plăcea să spună – i-a fost dat să bea apă de la rădăcina curcubeului, dacă nu cumva a fost chiar botezat într-un izvor adumbrat de Brăul Maicii Domnului.

Pentru că izvorul, locul din care țâșnește curcubeul, e un fel de inel de logodnă a cerului cu pământul.

Cerurile lui Nicolae Truță... Înaltele, niciodată atinsele ceruri din care, uneori, parcă aștepți, din clipă-n clipă, să-nceapă ninsoarea, o ninsoare căzând bogat și lin, semănând a rugăciune pe al cărei fir unduitor oamenii urcă spre cer, iar pe îngeri îi apucă dorul de a coborî pe pământ, întâlnindu-se unii cu alții la jumătatea drumului...

...Iar în imediata apropiere văd chipuri, pietre proteiforme trecând în nisip, nisipul prelingându-se-n vitralii, iar vitraliile topindu-se și revărsându-se în cer, făcându-se una cu el și amintindu-ne că „Pictura e o șoptă. O simplă șoptă”...

...Într-o noapte, spre dimineață, am avut un vis. Un vis în care nu știu cine, Duhul cel Bun, poate, mi-a șoptit: „Nicolae Truță e palmașul lui Dumnezeu care a întezit focul haric...”

Paul Tudor-Balș:
„Lumea ar fi săracă și nefericită fără artă“

Interviu realizat de A.C. MIREA

Paul Tudor-Balș s-a născut la 18 martie 1952 în Balș, orașul în care s-a retras după perioada studiilor pentru a rămâne definitiv acolo. În 1974 a absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, clasa profesorului Traian Brădean. Din 1974, artistul expune cu regularitate la saloanele județene și interjudețene de la Craiova, Slatina, Deva și București. A participat la diverse expoziții de grup organizate în străinătate și la saloanele municipale din Capitală, organizate după 1990. Coloana vertebrală a palmaresului său artistic sunt cele peste 40 de expoziții personale organizate în țară și străinătate, lucrări ale sale găsindu-se astăzi în colecții muzeale și particulare din Franța, Italia, Germania, Rusia, Ungaria, Grecia, Suedia, Japonia, Canada, SUA. Artistul bălșean s-a bucurat, de-a lungul carierei sale, de admirația mai multor critici de artă, printre care se numără Corneliu Antim, Mihai Ispir sau Florin Rogneanu.

Reporter: Paul Tudor-Balș, ești un pictor care, în afara „derapajului” experimental pe panta suprarealistă, în care te-ai complăcut în urmă cu mai mulți ani, ai rămas un clasic în exprimările tale pe pânză. Ce poate spune un clasic ca tine despre direcțiile din urmă ale artelor plastice? Putem vorbi, mai putem vorbi de avangardă autentică după exploziile curentelor de la începutul secolului XX, care s-au manifestat, de fapt, în mai multe domenii artistice?

prea puțină publicitate și susținere din partea statului în ceea ce privește organizarea unor expoziții în afara granițelor țării. Nu valoarea artei ne lipsește, ci o mai mare implicare în viața artistică mondială.

R.: În ce raport crezi tu că se află arta plastică locală cu cea regională și cu cea națională? Unde s-ar situa Oltul pe o scară a valorilor românești? Hai să transferăm totul într-o scară numerică, de la 1 la 10. Unde ne-am situa noi, așadar?

Arta, ca și timpul, este în continuă mișcare. Artistul este prezent în viața publică prin arta sa. El nu este decât continuatorul unor tendințe, prin prezența fizică și prin creația sa. În artă, a aduce ceva nou înseamnă a te îndepărta de clasic, de pictura de șevalet. Astăzi, calculatorul a devenit un instrument de avangardă în viața și creația artiștilor.

R.: Cum vezi artistul român pe harta valorilor mondiale azi?

Artistul român se bucură, din păcate, de

Județul Olt are artiști de valoare, aproape în fiecare oraș al județului există artiști importanți cu multe expoziții la activ. Slatina îl are – pentru că moartea nu anulează un artist – pe regretatul și importantul pictor Nicolae Truță, Caracalul, Drăgănești-Olt, Corabia – toate au reprezentanți de seamă în artele plastice. Astfel, la nivel național, cred eu că Oltul s-ar situa, pe acea scară pe care ai propus-o, la numărul 8.

În ultimul timp am avut mai puține participări la manifestări de anvergură națională. În vara acestui an am avut două

expoziții de grup, una la Sibiu, capitala culturală a României, și alta la Râmnicu-Vâlcea, un oraș cu mari tradiții artistice. Expozițiile au fost bine primite de publicul larg și de cel cunoscător în domeniu, bucurându-ne de un real succes.

R.: Nicolae Truță, cel regretat de noi toți, a fost, se știe, o forță coagulantă a manifestărilor artistice în materie de artă plastică, dar și un dascăl în sensul profund al cuvântului. Spune-mi, te rog, ce înseamnă dispariția prematură a artistului din viață?

Bunul meu prieten Nicolae Truță a fost și rămâne un exemplu pentru noi toți. Prin firea sa, a făcut ca artiștii din Olt să devină prieteni, să colaboreze. Nicolae Truță a fost liantul care a sudat prietenii artistice și umane, dar a fost și un artist căruia cultura noastră îi datorează mult. Ce poate să însemne dispariția unui artist din viață? Mai mult, cu mult mai mult decât înseamnă dispariția unui om în sine: viața se rupe iremediabil nu doar pentru individ și rude, ci pentru comunitatea întreagă și pentru spiritualitatea ei.

R.: Avem niște tineri care au încercat și încearcă încă diverse căi noi de comunicare în pictură, și mă gândesc la un Marcel Duțu, la un Cătălin Podoleanu. Vorbește-ne puțin de ei, de arta lor!

În prezent, Marcel Duțu încearcă prin arta sa diferite experimente, utilizând cu precădere tehnica colajului. Pe o altă direcție, Cătălin Podoleanu, un rafinat colorist în primul rând, caută și el noul. Amândoi răspund unor nevoi estetice reale și au perspective frumoase. La urma urmei, toți căutăm noul, fie ca tematică, fie ca expresie. Ziua de mâine semnifică, pentru tot omul care își imaginează azi viitorul, altceva, pentru că dorințele umane vor mereu ceva nou.

R.: Să ne îndreptăm către tine. Presupun că și tu, precum i se întâmplă oricărui artist începător, ai început să creezi sub semnul stărilor febrile, al entuziasmului și al dorinței (de a ajunge cineva, de a te împlini ca artist). La decenii distanță de copilul, de adolescentul-artist care ai fost, cum percepi tu azi arta? Ce înțelegi din ea? Cum te înțelegi pe tine? Ai ales tu, născut cu talent, arta, sau te-a ales ea pe tine? Crezi în destin?

Am parcurs mai multe etape în creația mea. Cum să spun – îmi este puțin cam greu să vorbesc despre mine – am fost și sunt atras și de pictura suprarealistă, cu care am cochetat și cu care mai cochetez încă, și de pictura de șevalet (portret, peisaj, natură statică). În ultimul timp, m-am îndreptat mai mult spre portret și peisaj. Am lucrat o serie de tablouri de mari dimensiuni în care este reprezentată viața satului. Sunt animale și oameni surprinși pe drumul spre sau de la câmp, este vorba de truda omului de la țară pe care își durează el întreaga existență. Deși eu trăiesc la oraș – este drept, unul mic – nu sunt rupt de cadrul rustic al vieții.

Mă întrebi ce înțeleg eu din artă, cum mă înțeleg pe mine, cum am ajuns să pictez; ei bine, tot ce știu este că nu m-aș imagina făcând altceva pe lumea asta.

R.: Cât este Paul Tudor-Balș om obișnuit și cât artist? Se poate vorbi de diferență sau de echilibru?

Artistul Paul Tudor-Balș este un om obișnuit, care își împarte timpul între creație și viața de zi cu zi. Pentru a putea crea, trebuie să trăiești normal, alături de familie și prieteni, să ai o viață frumoasă, împlinită.

R.: Cui păstrezi recunoștință pentru cariera ta artistică?

Un adevărat artist nu își uită niciodată maestrul. La Liceul de Artă din Craiova i-am avut ca profesori pe maestrul Ștefan Marineanu și pe maestrul Ștefan Brădiceanu, iar la Facultatea de Arte Plastice din București am avut șansa să îl am ca maestru pe Traian Brădean. Lor le datorez formarea mea ca artist, lor le sunt recunoscător că am avut norocul unei adevărate școli din care am ieșit cu rafturile teoretice și sufletești pline.

R.: Cum te simțeai ca artist sub regimul comunist și cum te simți azi, la peste două decenii de libertate?

Păi, am câteva amintiri triste din viața de dinainte de pragul 1989. În primul rând, aveam drumurile închise spre afară, spre lumea artistică occidentală. Nu prea ți se oferea șansa unor expoziții dincolo de granițele țării, chiar și, în cazul meu, în țări înrudite ca ideologie cu România. Eu am avut, de pildă, două expoziții în fosta Germanie Federală, unde doar lucrările au plecat, mie nu mi-au dat voie să părăsesc țara, deși eram invitat în mod oficial. Am fost invitat, de asemenea, să deschid o expoziție personală în SUA, la New York, dar am fost împiedicat să onorez invitația. Astăzi avem libertatea de a expune oriunde în străinătate, dar ne lipsește ceva important: galeriile particulare sunt foarte scumpe, nu orice artist își poate permite să le „frecventeze”.

R.: Ce face Paul Tudor-Balș într-o zi obișnuită?

De regulă, dimineața pictez, iar după-amiază predau educația plastică la școală, la Liceul Teoretic „Petre Pandrea” din Balș.

R.: Care sunt visele artistului la 60 de ani, vârsta pe care ai împlinit-o de curând?

Un artist la 60 de ani este tânăr și în cea mai bună perioadă de creație. Vorbesc de un echilibru între tinerețea care, spiritual vorbind, nu dispare și maturitatea creativă, artistică. Este etajul la care tablourile nu mai sunt încercări propriu-zise, ci fiecare tablou este el însuși o realizare artistică. Visele artistului la o asemenea vârstă țin de artă, nu? Îmi doresc să lucrez în continuare, să creez frumosul în expresii din ce în ce mai reușite.

R.: Care a fost cea mai frumoasă zi din viața ta? Dar cea mai urâtă?

Zilele frumoase pentru mine sunt cele în care deschid o expoziție, petrecând vernisajele alături de prieteni și admiratorii artelor plastice.

O zi urâtă poate fi oricare zi de care nu te bucuri. De multe ori uităm să trăim într-un fel simplu, natural, viața, uităm să ne bucurăm de ea așa cum ne-a fost dată.

R.: În condițiile de azi, când viteza aproape că nu ne mai dă răgaz să ne tragem sufletul, crezi că lumea mai poate fi salvată prin frumos, așa cum susținea marele scriitor rus Feodor Dostoievski?

Arta are veșnicia ei. Lumea ar fi săracă și nefericită fără artă, fără frumusețe, nu? O astfel de lume nici nu poate fi imaginată, o lume fără artiști, fără cei care marchează sensibil timpul, fără „scribii” timpului.

Un poem de...

VIRGIL DUMITRESCU

Născut în 4 iulie 1941 la Stoenеști
Premiul „Ion Minulescu”, Slatina, 1969 (organizator apoi, mulți ani la rând, al acestui festival, coordonator al cercurilor și cenaclurilor literare din județul Olt, editor al unor volume de debut pentru poeții Oltului)
Premiul revistei Familia, 1974
Premiul revistei Luceafărul, 1979
Premiul Uniunii Scriitorilor, 1988
Volume:
Fiul soarelui, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975
Mai mult de cât cuprinde ochiul, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1988
Iulie patru, Editura Aius, Craiova, 1998
Van Gogh, poetul, Editura Aius, Craiova, 2010

Dacă ar fi să exist, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2011

Patru mâini și o aripă, Autograf MJM, Craiova, 2011

Călcâiul vulnerabil

Mă bântuie un anotimp incert
strivit între plecări și reveniri,
pe care îl surprind de dimineață
cu-al întâmplării buletin de știri

Era să dea o ploaie peste mine,
era să dau cu iarna peste ea,
era să fiu luntrașul nopții tale
când luna dintre faguri răsărea

Era să-mi uit pe drum copilăria
ca orice șubrezenie de rând,
era să-mi amintesc de bătrânețe
spălat prin popi de taină și de gând

Era să-ngheț la ultima secvență
când totul s-a albit în jurul meu,
era să-mpușc o soldă gratuită
pe frontul compromisului la greu

Așa am prins din urmă doar călcâiul,
și-acela vulnerabil și colțos,
când tu erai ființă-neființă
cu aripi largi de înger norocos.

Ceramica de Vădastra. Abordări ale unui profan

asist. univ. dr. Victor TIȚA

Fiecare țărâm își are propriul spirit, iar al nostru, românesc, este încărcat de tradiție. Unul din filonii tradiționali este reprezentat și relevat de ceramica ce își trage originile din cele mai vechi timpuri. Trei elemente esențiale – pământul, apa și focul – peste care sufletul olarului trece, prind formă și se bucură de o mare admirație chiar și în zilele noastre.

Olăritul de Vădastra, cu totul legat de cultura Vădastra, din localitatea Vădastra (repet cu mândrie), din sudul județului Olt, situat între meșteșug și artă, este moștenit de români, din vremuri îndepărtate, de la strămoșii noștri din neolitic. Aflându-se la limita dintre meșteșug și artă, adică între utilitate și materializare a unor însușiri artistice, vasele, statuetele, idolii din ceramica neagră de Vădastra, de orice tip ar fi, cuprind în ele virtuți artistice ce decurg dintr-o reală știință, din imaginația creatorului popular, a maestrului Ionel Cococi, dintr-o stăpânire genială a tehnicilor neolitice de modelare.

Forța prin care se impun aceste obiecte pe care majoritatea le consideră a fi opere de artă rezidă nu în strălucirea moartă a unui lucru făcut printr-un proces industrializat, ci țâșnește din rostuirea plină de vitalitate pe care mâinile artistului-olar o dă lutului, înnobilându-l, însuflețindu-l prin propriul efort și prin suferință. Obiectele de lut, fie că sunt amfore, statuete, idoli, zeițe sau farfurii decorative etc., poartă în ele ființa vie a ceramistului, a pământului din care sunt modelate, a încrustărilor neolitice potențate de albul caolin, a puterilor miraculoase despre care maestrul povestește atât de deschis.

Astăzi, prin metode moderne, se pot testa vasele pentru a li se citi originea, și asta pentru că fiecare bucată de lut modelată poartă

în ea un anume magnetism ce poate fi măsurat și care indică zona din care a fost ales pământul. Vasele astfel făcute sunt obiecte vii. (Metoda arheomagnetică, care se bazează pe faptul că lutul ars are o proprietate importantă: aceea de a memora, pe durata răcirii, câmpul magnetic al locului în care are loc procesul de ardere. Drept urmare, metoda arheomagnetică poate fi utilizată numai pentru obiecte din lut ars care au rămas pe loc după ardere ca, de exemplu, oale găsite în cuptoare de ars ceramica sau pe vetre, pereți din lut ai unei locuințe care a ars și apoi s-a prăbușit pe loc).

Efortul olarului, așa cum îi place lui Ionel

Cococi să se numească, începe din momentul în care merge să își aleagă pământul, loc numai de el știut, pământ ce este adus la vatră, unde începe a fi curățat, dospit, frământat, modelat, uscat, ars, ornamentat cu caolin.

Astfel, argila de Vădastra, de cea mai bună calitate, de o culoare gri, este adusă în curte și lăsată la „dospit” vreme de câteva săptămâni. În cadrul acestui proces, argila este mărunțită și udată cu apă la un anumit interval de timp. Apoi, lutul este tăiat în bucăți mari, bătute cu

maiul și udate. Aceste bucăți de lut, cunoscute și sub numele de „turte”, sunt aduse în atelier și așezate pe o platformă de lemn. Urmează frământări repetate până când capătă un aspect unsuros.

Lutul este apoi tăiat felii cu cuțitoaia, felii care iarăși se amestecă și se bat cu maiul pentru a obține o pastă omogenă. Când olarul consideră că pasta este bună, aceasta se împarte în bulgări pe care apoi îi transformă în șnururi groase, de mărime egală. Dospirea și frământarea se înscriu printre cele mai importante operații, migăloase și obositoare, dar care asigură, în bună parte, calitatea produselor.

Șnururile de lut ajung apoi pe masa de modelat. Pentru ceramica de Vădastra, olăritul cunoaște o tehnică aparte, în care nu este folosită roata olarului, ci doar acest șnur și mâinile artistului. Toate sunt învăluite de misterul atelierului simplu, pe ușa căruia ies, spre un cuptor de configurație neolitică, misterioasele vase, care, arse, devin, dintr-un gri deschis, negre: ceramica neagră de Vădastra încrustată cu motive neolitice miraculoase.

Spirala dublă, colții de lup aflate pe opere de artă cu denumiri încărcate de vremurile din care vin: *Zeița fertilității, Amfora, Idolii fertilității, Mama și copiii* etc. Denumiri care, dincolo de formă, însuflețesc.

„Vasul îl ridic cu ajutorul șnurului. Prima dată realizez partea de jos a vasului, adică fundul vasului, care este asemănător cu o turțiță, apoi fac un șnur pe care îl pun ca o spirală și cu el ridic pereții vasului presând mereu și uniformizând. După ridicarea vasului, netezesc și decorez cu diverse motive: spirală simplă, spirală dublă, simpli și dubli colți de lup, colți de lup în zig-zag. Ele sunt continuitatea vieții pe pământ! Îl las la uscat câteva zile după care îl ard în cuptor la 900 de grade Celsius, asta ca să obțin culoarea neagră specifică. După scoaterea din cuptor fixez caolinul pe pereții vasului, care are rolul de a scoate decorul în evidență”, spune meșterul Ionel Cococi din Vădastra.

Sperăm ca, după citirea acestor rânduri, să fiți convinși, ca și noi, de magia întregului proces de zămislire, ce imită tehnicile neolitice, a formelor din lutul de Vădastra și veți privi de acum înainte și cu ochii sufletului aceste opere de artă, atât de prețioase, cărora maestrul-olar Ionel Cococi le dă viață!

1. Comșa, Eugen, *Neoliticul pe teritoriul României. Considerații*, București, 1987
2. Dumitrescu, Vladimir, *Arta preistorică în România*, București, 1974.
3. idem, *Arta culturii Cucuteni*, București, 1979.
4. idem, *Arta neolitică în România*, București, 1968
5. www.vadastrapottery.com

Actualitatea omului – o încercare de antropologie filosofico-teologică

Remus IORDACHE

În contextul actual, a încerca să vorbești despre om ca poziționare a sa în problematica filosofico-teologică a devenit un risc asumat. A-ți asuma noțiunea de om în starea actuală este un risc pe care toți ni-l asumăm. Se vorbește de om ca specie, ca entitate divino-umană, ca dorință de devenire, ca umanitate asumată în divinul cotidian sau ca divin în contextul umanității desăvârșite, deci un paradox. Dorim să lămurim acest context al devenirii divino-uman a speciei umane. În fond, întrebarea este: Ce este omul? Răspunsul îl putem găsi în explicațiile lui Pico Della Mirandola, care afirma: *O, Adame, nu ți-am dat nici un loc sigur, nici o înfățișare proprie, nici vreo favoare deosebită, te-am pus în centrul lumii pentru ca de aici să privești mai lesne ce se află în lumea din jur. Nu te-am făcut nici ceresc, nici pământean, nici muritor nici nemuritor, pentru ca singur să te înfățișezi în forma pe care tu însuși o preferi ca și cum prin voia ta ai fi propriu-ți sculptor și plăsmuitor de cinste. Vei putea să decazi în cele de jos ce sunt lipsite de inteligență sau vei putea, prin hotărârea spiritului tău, să renaști în cele de sus ce sunt divine.* Explicația este aceea de a înțelege pe om așa cum este el, uneori privind din prisma evoluționismului, alteori din prisma creaționismului. Totul stă sub semnul întrebării.

De ce să-l privim pe om astfel? Uneori această situație îl pune pe cel care dorește să răspundă într-o situație ingrată. Toți așteaptă un

răspuns satisfăcător. Nimeni însă nu se întreabă de ce omul are atâtea necunoscute. Cine poate să răspundă la toate acestea? Evident, ne îndreptăm spre starea omului de a cunoaște și de a se cunoaște pe sine însuși. Avem două exemple spre a ne lămuri. Primul exemplu

este cel dat de J. W. Goethe: *Suprema cunoaștere a omului este cunoașterea lui însuși*, și al marelui William Shakespeare, care afirma: *Muntele și omul se aseamănă, cu deosebirea că prin munte pământul urcă spre cer, iar prin om cerul coboară pe pământ.* Iată sensul omului și al umanității, urcușul duhovnicesc al tuturor. Iată taina desăvârșirii. Știm că omul este conceput ca ființă integrală, în permanentă devenire, ca om generic, ca om total, divino-uman. Să cunoaștem umanitatea în devenirea ei fără a substitui

omului divinitatea. Hristos este persoana divino-umană care și-a asumat toate ale omului, fără de păcat. Omul fiind făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu în Treime. Omul fiind în situația poziționării sale concrete în univers, adică o antropologie care stabilește originea omului, modul în care se raportează la univers, la cosmos, la lumea socială, la sine, la aproapele său, la viața sa și la sensul existenței umane desăvârșite în Hristos, adică destinul omului în univers nedelimitat de relația pe care o are cu Dumnezeu, Creatorul întregului univers. Toate încercările noastre de a-l defini în vreun fel pot da răspunsuri eronate pentru că omul, așa

cum afirma Blaise Pascal: *Este un neant față de infinit, un tot față de neant, o medie între neant și tot*. Iată întrebarea umanității. Ne ducem spre o antropologie pragmatică, adică să se cerceteze omul *din sine*. Adică să ne preocupăm de cunoașterea omului ca cetățean al acestei lumii îndoctrinată, cetățean al lumii, spre cunoașterea aproapelui său, care este orice om. Omul fiind chip al lui Dumnezeu. Hristos fiind persoană divino-umană, având fire umană și fire divină, cu voință umană și voință divină, fără de păcat. Păcatul alterează chipul lui Dumnezeu în om. Toți căutăm esența și originea omului. Ne întrebăm ce este conștiința sa de sine sau o idee că omul s-a făcut pe sine. Câte întrebări care se pun, mai ales astăzi. Totul fiind rezumat, în fond, la ideea creației divine a omului. Astăzi fiecare dintre noi încearcă să deslușească acest mister. În fond, esența lucrurilor, obtuze pentru unii, se concentrează pe ideea Persoanei divino-umane a lui Iisus Hristos, ca Dumnezeu-Adevărat și ca Om Adevărat. Vedem și simțim existența ce permanent se autodepășește prin iubire desăvârșită. Suflul omenesc urmărind, în fond, realizarea virtuților. Filosoful Platon vizează preocuparea pentru virtuți: *Cryton-datoria, Banchetul-prietenie și dragoste, Menon-virtute*. În *Banchetul*, de exemplu, întâlnim ideea de nemurire. Nemurire integrată în formula patristică: *Dumnezeu s-a făcut om pentru ca omul să poată deveni Dumnezeu*. Omul ca o mare nemărginită spre desăvârșire perpetuă, într-o lume plină de neînțeles, de inutilitate și dezgust. Cu toate astea, omul este PERSOANĂ în fața Divinității ca Persoană-Supremă, a cărei nebănuire de adâncă taină omul o simte *accentuat, profund și presant*. Divinitatea descoperă și se descoperă în creația omului în actul revelației. Realizarea omului fiind făcută în timp, un timp al noului, al frumosului, adevărului și al iubirii eterne. Totul într-o comuniune desăvârșită care se prezintă ca o experiență plenară a vieții infinite în Hristos, *a subiectului divin desăvârșit care se manifestă în om în mod direct prin iubire*.

A-l gândi pe om fără a-l privi în infinitatea sa ar fi o mare greșală pentru că experiența umană în eternitatea lui Dumnezeu se simte și în viața noastră ca o pregustare a iubirii desăvârșite în Hristos. Participare desăvârșită în Învierea lui Hristos-Persoana divino-umană, om asumat. Legătura cu Hristos printr-o unire cu El a subiectelor umane într-o stare de plenitudine a iubirii. În OM strălucește imaginea Treimii desăvârșite. O comuniune a persoanelor. Omul, așa cum afirma Descartes, este o ființă cugetătoare, o ființă conștientă de sine. Această conștientizare, care vine numai în relația cu divinul, îl pune în situația unei dramatizări a propriei ființe care nu se regăsește pe sine, o teamă a ființei sale, chiar conștient fiind de relația sa cu divinitatea, angoasă a existenței efemere. Omul fiind, așa cum afirma Heidegger, ca Dasein, adică o ființare în deschidere spre ființa-universal.

Lucian Blaga îl percepe și, gândește pe om ca pe o ființă trăitoare în mister și pentru a se revela pe sine, iar Constantin Noica, drept o ființă ce ea însăși conștientizează devenirea într-o ființă. În această încercare a unei realități antropologice filosofico-teologice, încheiem cu problemele umanității actuale. Prima este, din punctul nostru de vedere, afirmația lui Mircea Florian: *Cine nu privește spre cer rămâne mai departe în rândul dobitoacelor* și cea de-a doua, mult speculată în ultima perioadă, a relației omului cu universul locuit de alte entități. Problema pleacă de la speculațiile lui Giordano Bruno referitoare la existența mai multor planete locuite, Leibnitz susținând că nu e lume mai bună decât cea care există. Existența unei vieți extraterestre nu va însemna dispariția credinței și a gândirii noastre filosofico-teologice, ci, dimpotrivă, omul se va apropia mai mult de divinitate, constatând astfel că puterea și iubirea Lui desăvârșită se extind la tot cosmosul, atât la *pământul oamenilor* (oikumene), cât și la lumea mai presus de lume.

Falsul care devine valoare la C. Voinescu

Virgil DUMITRESCU

Am fost, cred, primul cititor al listingului „Teleleu prin Europa”, de C. Voinescu, și nu i-am dat drumul, contextual, decât atunci când autorul excursionist s-a întors acasă. M-am amuzat copios încă de la plecarea sa în lumea largă, fiindcă la ce altceva îndeamnă titlul? Știam din oralitatea neaoșă ce înseamnă a umbla teleleu, dar la fel de bine știam că prozatorul slătinean, deținător al unor senzori speciali, efectuase, documentându-se pentru asta din vreme, o ieșire în afara granițelor mai mult decât instructivă. Fiindcă nu e puțin lucru să te preumbli prin Ungaria, Croația, Bosnia-Herțegovina, să traversezi Adriatica, să pui piciorul pe un pământ mustind de istorie și cultură, așa cum e pământul italian.

S-o virezi din timonă spre Malta, spre insula Corfu și spre Grecia. C. Voinescu, doldora de fotografii și de blocnotesuri umplute ochi cu impresii, secondat, pe post de Passepartout, de Alexandru, student în stomatologie (și el cu un dinte împotriva formelor fără fond), ne destăinuie câte un pic din toate, acroșând elegant din Minulescu, din filmele cu Johnny Depp, din operetele lui Lopez. Ar fi editat un jurnal de călătorie interesant, în nota unui vizitator avizat, mai ales că nu era la prima experiență de acest fel. N-a ținut să devină un al doilea ghid, presându-și lectorul cu informații utile, dar golite de substanță narativă.

Astfel că s-a oprit la un „fals jurnal de călătorie”, din care, pe lângă muzee și situri arheologice ori priveliști minunate, nu lipsește, ca personaj, conaționalul fudul, mucalit și paralel cu secolul

XXI, luând cu el și obiceiurile de acasă. Consumismul și pragmatismul rebel în care trăim i-au întins o provocare, pe care C. Voinescu, fin observator de psihologii diverse, a acceptat-o cu zâmbetul pe buze. A avut „șansa” de a călători cu specimene, reale sau aduse din condei, dar credibile, de care România turistică și cărauiie nu duce lipsă. Domnul inginer face calcule după calcule spre a ști câte kuna să schimbe la primul popas croat „pentru intrările la obiective turistice, pentru o berică, două, un suvenir”. Reia, ca un amnezic, episodul înșurătorii sau al pășaniilor

fiului său în Caraibe, cum i-a ținut jurnalul, *zilnic*, „înhață valiza și o rupe la fugă să fie primul – la recepție, la lift, în cameră, cum a fost toată viața, nu suportă să i-o ia altul înainte”. Soția sa e purtătoare de carnețel și pix, „am luat notițe, nevastă-mea a luat, de fapt, notițe, fiindcă ea e profesoară, iar eu am luat șervețele, săpunase din hotel, șampoane”, ca în zorii capitalismului sălbatic.

Unii golesc toate farfuriile cu mâncare, adică și pe cele care aparțin comesenilor întârziați, cât despre așa-zisa hrană spirituală, e o sintagmă impenetrabilă. Un psiholog și

jumătatea sa, psiholoaga, purced la analize specioase pe nimicuri. Ca și avocatul, o altă gură-spartă, pe Drepturile Omului, în acestea integrându-se și nelipsita-i sticlă cu palincă. Dolofana și firavul ei soț (un Stan și Bran în semitravesti) se împopoțonează cu licențe și masterate pe care nici măcar nu și le-au luat, „păi ce, toți sunt, în țara asta, licențiați, doctoranzi, *masturbanți*, numai noi nu?” Un vâlcean se distrage oricărui preocupări turistice și vrea să doarmă întruna, dacă se poate, speriat de nunți ca de avioane. Iar când e treaz, cel mai bine i se potrivește strigarea grijulie a fotografului de pe plajele noastre „nu dați banii pe prostii”. Este

surdul care, în absurdul său, le potrivește cel mai bine din toți (la scor de balotaj cu Dolofana): Dioclețian devine *Coclețan*, Adriatica devine *Adriana*. Pentru conformitate, Agrigento devine *Agremento* sau *Argimento*. În final, o observație ce ține de stil. Falsul jurnal de călătorie al lui C. Voinescu reprezintă o inovație prin abolirea liniei de dialog (având în Jose Saramago, laureat Nobel, un strălucit maestru), la schimb cu virgula și litera majusculă, ceea ce aglutinează pauza.

Reprezintă totodată un model de fluentă și expresivitate a limbii române, din ce în ce mai scâlciață de diverși executanți.

Umorul marca C. Voinescu, la un nou titlu

A. C. MIREA

După volumele „Dau cuvântul și stau jos” (2002 – schițe umoristice), „Bomba lui Țeparu” (2004 – roman), „Oameni care au fost” (2008 – portrete literare), „Facă-se voia Ta” (2011 – proză umoristică), „Teleleu prin Europa”, noua carte semnată C. Voinescu și apărută la Editura Hoffman anul acesta, dă, și ea, măsura unui mare povestitor cu care Slatina se va mândri peste ani (indiferența românului la valorile contemporane lui rămâne, din păcate, proverbială). Volumul, în format de buzunar, de doar 112 pagini și care reface, din perspectiva jurnalului de călătorie, periplul unui grup de turiști români prin câteva țări europene, este o bijuterie a genului umoristic.

Diversitatea comportamentală extrem de colorată, neoaș românească, a colegilor de traseu nu avea cum să nu-i rețină atenția unui umorist. Așa că gesturile grosolane, declamația, exprimările ironice, fanfaronada, scenele la care membrii grupului s-au dedat în împerejurări imediat impregnate de prezența ignoranței larg

exprimate, sunt exploatate la maximum prin mijloacele literare specifice genului. La urma urmei, autorul dă mărturie de cum știe românul, mai mult sau mai puțin mediocru, să se facă de râs în lume. Cu toate acestea, demersul lui C. Voinescu nu este unul răutăcios la adresa conaționalului cu defecte, care se dă-n stambă oriunde s-ar afla el, autorul urmărind doar ironia ca remediu, ca să zicem așa, și buna dispoziție a cititorului pe coordonatele literaturii intrinseci (de altminteri, cartea este subintitulată *Fals jurnal de călătorie*).

Prin urmare, autorul face din fiecare coleg de grup un personaj memorabil, cu particularități suculente care destind și declanșează râsul pe etajele comicului de situație, de limbaj, de caracter. Altfel spus, o carte care merită citită.

Cu atât mai mult, cu cât simulacrele literare sunt, azi, la tot pasul în actualitatea culturală a Oltului.

Nicolae Petre Vrânceanu în dialog cu OLTART

Redacția: Domnule Nicolae Petre Vrânceanu, când ați debutat în literatură și în ce împrejurări?

Nicolae Petre Vrânceanu: Destinul a vrut ca debutul meu în literatură să se producă la Slatina, centrul administrativ al județului Olt, chiar în anul reînființării județelor, 1968. Fusesem repartizat ca profesor, absolvent al Filologiei Universității București în 1966, la Balș, Regiunea Oltenia, capitala Craiova, și profesam la Școala nr. 3 Balș, mai întâi în calitate de cadru didactic, apoi de director. În urma reformei administrativ-teritoriale din 1 martie 1968, am fost promovat la Comitetul de Cultură și Artă al județului Olt și, astfel, am devenit slătinean, cu domiciliul și cu familia la Balș, deci un slătinean navetist, hotărât să „mă implic” cu toată energia în viața culturală a orașului în care s-a născut Eugen Ionescu, unde se auzea neșters sunetul inconfundabil al poeziei lui Ion Minulescu și pe unde trecuse Nicolae Iorga, cel ce avea să devină pentru o vreme mentorul indiscutabil al revistei craiovene „Ramuri”, începând cu 1907.

În iulie 1968 am debutat publicistic cu poezia „Păsări”, în paginile acestei publicații, eveniment pe care l-am consemnat permanent ca început al activității mele publice de scriitor.

În același an, cu ocazia sărbătoririi a 600 de ani de la prima atestare documentară a orașului Slatina, am publicat ca autor, alături de Mihai Butoi, directorul de atunci al Muzeului Slatina, lucrarea „Mic îndreptar turistic. Slatina”,

la Editura Meridiane, București, consemnând astfel și debutul meu editorial.

R: Care a fost prima publicație a nou-înființatului județ?

N.P.V.: Prima publicație apărută la Slatina, după martie 1968, a fost cotidianul „Oltul”, avându-l ca redactor șef pe Marius Diaconescu și ca redactori pe Eugen Stănescu, Octav Pârvulescu, George Enache, Victor Ursu, Aurel Găgiu și ceva mai târziu Filon Sin, cel ce va deveni, două decenii mai târziu, după 1989, redactor-șef al gazetei OltPress.

R: Ce misiuni culturale de început de drum ați avut?

N.P.V.: Perioada 1968-1969 a fost mai grea: trebuia să reorganizăm rețeaua de biblioteci, cinematografe satești, cămine culturale, case de cultură orașenești, muzee și centre de radioficare, concomitent cu deplasarea efectivă în toate localitățile județului, fie cu autobuzele, fie cu un microbuz străvechi, moștenit de la fostul raion Drăgănești-Olt. Deseori ne întorceam seara târziu mirosind a fum de la eșapamentul spart al microbuzului nostru și eram nevoiți, navetiștii să căutăm un loc liber la dormitorul comun amenajat în fosta Școală Ionașcu. Totuși, în acea perioadă am participat și la ședințele cenaclurilor literare de la Corabia, Caracal ori Slatina, la organizarea unor serbări populare și la întrecerile artistice inițiate de noi sub genericul *Emblema orașelor*, prin care urmăream

să introducem în preocuparea localităților urbane ale județului arta cultă, prin dezvoltarea formațiilor și interpreților de muzică ușoară, a formațiilor de teatru, de dans modern și balet, a recitalurilor de versuri, a grupurilor corale, a soliștilor și grupurilor vocal-instrumentale de muzică cultă etc. Întrecerile artistice între orașe, fiecare participând pe scena proprie, dar și a orașului concurent, de fiecare dată cu repertorii diferite, s-au bucurat de un mare interes al publicului. Au fost inițiate atunci, de asemenea, festivaluri corale, *Zilele „Ion Minulescu”*, la care participau actori tineri invitați din București de chiar Mioara Minulescu, nepoata scriitorului. Cu entuziasm, la propunerea scriitorului Nicolae Fulga, pe atunci instructor coregraf al Casei Județene a Creației Populare, am deschis prima ediție a *Festivalului Călușarilor din Olt* și am reluat *Parada tarafurilor de muzică populară românească*.

R: Și în plan literar?

N.P.V.: În plan literar, în 1970, am susținut prin finanțare, cu articole ori cu creații personale, apariția primei reviste social-culturale din Slatina, intitulată „Confluente”, al cărei colectiv de redacție era format din Iuliu Curta, Marius Diaconescu, Valeriu Boteanu, Nicolae Petre și Octav Pârvulescu. Dintre colaboratorii acestei publicații trimestriale menționez: Virgil Carianopol, Ion Potopin, dr. Tancred Bănățeanu, directorul Muzeului de Artă Populară al României, Silvia Zderciuc (Muzeul Satului – București), profesorii Vasile Dobru (Caracal), Gheorghe Ungureanu, folcloriștii Ion Nijloveanu și Angela Dumitrescu, alături de jurnaliștii și scriitorii Traian Lalescu, Eugen Stănescu, Virgil Dumitrescu, Mihaela Dumitrescu, Petre Popescu-Olt, George Enache, Filon Sin, Dan Rotaru, Octav Pârvulescu, de istoricii Gheorghe Popilian de la Craiova, Marcel Ghigheanu de la Muzeul Corabia și alții. Creațiile lirice ale

cenaclurilor literare au fost înmănunchiate în două prime culegeri realizate și publicate de Casa Județeană a Creației Populare Olt, unde fusesem transferat ca director: „Eflorescențe” – Slatina, 1970 și „Vârsta luminii” – Slatina, 1971. Pe noi, tinerii de atunci, ne bucurau aceste modeste prime înfăptuiri literare, acum uitate, dar cu rolul de pionierat în cultura județului Olt și a viitorului municipiu Slatina. Acestea au avut darul nu numai de a stimula participarea la viața cultural-artistică a comunităților din județul Olt, dar și de a ne forma pe noi înșine, cei ce le promovam, ca iubitori și creatori de cultură animați de dragostea și respectul față de valorile tradiționale românești, sentiment care ne-a animat, iată, până la o vârstă înaintată.

R: Ce a urmat după plecarea dvs. din Slatina?

N.P.V.: Am revenit cu serviciul în Balș, unde aveam catedra de profesor rezervată, în septembrie 1971, și aici, în calitate de președinte al cenaclului literar al Casei orășenești de cultură, am revitalizat activitatea acestuia și am propus ca această activitate să poarte numele unui scriitor pus la index, Petre Pandrea, pe numele inițial, Petre Marcu-Balș, denotație care se păstrează și astăzi. Puțini dintre cunoscuții mei știu că, în perioada septembrie 1971 - februarie 1976, când eram directorul Școlii Generale nr. 1 Balș, pe lângă activitatea didactică, am participat ca membru al formației de teatru a orașului, regizor Nicolae Radu, directorul Teatrului Național Craiova, am înființat o formație corală a elevilor și am activat ca membru al formației corale care a reprezentat județul Olt la *Festivalul Național „Patrium Carmen”*. În paralel, colaborez cu versuri originale la emisiunile postului de radio „Oltenia”, Craiova și am fost menționat în paginile reputatei reviste „Ramuri” de către critical literar Ovidiu Ghidirmic, moment ce m-a apropiat pentru mult timp de redacția

acestei publicații cu o mare tradiție, și a constituit un important argument pentru a ne muta, eu și familia, în Craiova, centru universitar și cultural principal al județului Dolj și al Olteniei.

R.: De ce și Vrânceanu lângă numele Petre Nicolae?

N.P.V.: Când am amintit de prima revistă culturală slătineană, „Confluente”, am menționat că eram în cadrul redacției acesteia semnând cu numele Nicolae Petre sau Petre Nicolae (Niculae mi se părea puțin arhaic), așa cum eram în actul de naștere, eliberat la Slobozia, în august 1943.

După ce m-am stabilit la Craiova, în calitate de director al Centrului Județean al Creației Populare, am hotărât că numele meu, fiind foarte răspândit, trebuie individualizat ca scriitor și am adoptat ca adaos numele mamei dinainte de căsătorie. Astfel, de atunci creațiile mele literare au fost semnate Nicolae Petre Vrânceanu, cu riscul de a-i deruta pe cei care ar fi ales Olteanu ori Ialomițeanu, conotațiile numelui Vrânceanu sugerând și o mai largă semnificație în mitologia literară românească. Cu numele Nicolae Petre Vrânceanu am publicat cărțile de poezie care au stat la baza primirii mele, în 1994, în Uniunea Scriitorilor din România: „În ochiul fântânii”, Ed. Scrisul Românesc, Craiova 1980, „Țărnuț de aur”, Ed. Eminescu, București, 1985, „Înlănțuiți de libertate”, Ed. Meridian, Craiova, 1992, „Cetatea zbuciumată”, Ed. Meridian, Craiova, 1993. Au apărut apoi volumele de poeme: „Când eram”, 1996, „Biblioteca de lut” – antologie, 1998, „Metafizica formelor”, 2006, „Vânătorul de fluturi”, ediție integrală, revăzută, 2010, „A fost odată Patria?!”, 2011 și „Flori de cerneală” – antologie, 2012. Am publicat așadar, 10 cărți de poezie, două dintre acestea premiate deUSR – Filiala Craiova și alte 9 cărți de publicistică, proză pentru copii, cronici dramatice.

R.: Vă mai leagă ceva de meleagurile Oltului?

N.P.V.: De Slatina, Balș și județul Olt am rămas atașat nu numai prin amintirea importanței acelor ani în formarea mea ca profesor și scriitor, ci și prin multele prietenii, prin oamenii pe care i-am prețuit și care mi-au fost aproape de suflet precum Filon Sin, Theo Trăsculeasa, Ștefan Bujorel, Mircea Botez, Gheorghe Marin, Constantin Cociaș, E. Marinescu și alții. În anii 2010 și 2011 am fost invitat de elevii din cenaclul literar al Colegiului Tehnic Balș, de conducerea acestei unități școlare și de prof. Corneliu Chirițoiu, coordonatorul acestor reușite activități la care am invitat scriitori și critici literari din Craiova, am trimis cărți și revista „Noul Literator”, al cărei redactor șef sunt, la Biblioteca Județeană „Ion Minulescu” din Slatina și intenționez o lansare de carte la Slatina, cu sprijinul Bibliotecii Județene și al Inspectoratului Școlar Județean Olt, ca și al Direcției Județene de Cultură și Patrimoniu, prilej cu care voi fi bucuros să mă reîntâlnesc cu foști colegi și prieteni.

R.: Ați dori, parcă, să mai adăugați ceva!

Sunt convins că, așa cum s-au realizat multe fapte remarcabile în domeniul urbanistic, așa s-a întâmplat și în zona culturii la Slatina și în județul Olt, în aceste ultime două decenii și salut cu emoție și încredere hotărârea unor entuziaști scriitori și oameni de cultură de a promova o nouă publicație cultural-artistică, revista „OltArt”, căreia îi dorim o apariție îndelungată și apreciată în zona Oltului și a Olteniei, în viața literară românească. La mulți ani! Revistei OltArt, inițiatorilor și realizatorilor acestui minunat proiect cultural.

Omul Dinu Lipatti

Prof. Cristina JERCĂU

În 19 martie 2012, Dinu Lipatti – care își petrecea unele vacanțe la Slatina, în casa Racoviceanu (mama sa era născută Racoviceanu) – și-ar fi sărbătorit aniversarea a 95 de ani de viață. Știm că a fost mare, cel mai mare pianist român și unul dintre cei mai mari pianiști de talie internațională ai tuturor timpurilor. Drept dovadă, „în 2010, înregistrările lui Dinu Lipatti cu muzica lui Chopin au primit premiul *Best ever* la MIDEM, cea mai importantă reuniune anuală a producătorilor din industria discografică”¹. A fost apreciat deopotrivă de profesori, colegi pianiști, compozitori, publicul larg, în cuvinte întotdeauna elogioase, superlative, având o evoluție pianistică dinamică, fulminantă, uimind și fiind cu mult peste performanțele superioare ale vârstei sale.

Astfel, la vârsta de 4 ani, când este botezat (de nimeni altul decât de către George Enescu), susține un minirecital, interpretând două piese: un menuet de Mozart și *Preludiul în Do major din Clavecinul bine temperat* de J.S. Bach.

La vârsta de 15 ani a absolvit

Conservatorul din București, la clasa exigentei profesoare Florica Musicescu, iar la vârsta de 17 ani Dinu Lipatti susține primul concert la Paris, urmând apoi să studieze cu cei mai renumiți profesori de pian și compoziție

ai vremii, precum Nadia Boulanger, Alfred Cortot, Paul Dukas, Charles Munch, Igor Stravinski. Iată câteva mărturii ale celor care i-au fost dascăli: Alfred Cortot: „Îngăduiți-mi să vă recomand un tânăr pianist de o valoare excepțională, un al doilea Horowitz”², iar după ce l-a ascultat cântând, a întrebat retoric asistența: „Aveți ceva de obiectat, domnilor? Eu nu am absolut nimic. Este perfect!”³. Peste ani de zile, postum, tot Cortot nota: „Scumpe Dinule, mi-ai făcut adesea cinstea

de a-mi cere părerea privind calitatea interpretărilor tale, față de care aveai grija unei cât mai perfecte realizări. N-aveam nimic să-ți spun. În fond, numai de la tine era de învățat, căci, după cum se spunea și despre Schubert, ai avut revelația sensului

1. <http://www.romania-muzical.ro>

2. Lipatti, Ana, *Viața pianistului Dinu Lipatti*, ed. prescurtată, pg. 63

3. *ibidem*, pg. 3

adânc al muzicii”⁴.

Nadia Boulanger spunea: „Artistul mare este acela care se uită pe sine; într-atât dă el muzicii adevărata sa valoare. Spunând că eu situez pe Dinu Lipatti printre rarii artiști care o pot face și o doresc, arăt ce încredere am în el ca pianist și compozitor”⁵.

De asemenea, urmărind calitățile sale pianistice, „dacă facem o analiză tehnică a unor interpretări ale sale, constatăm că viteza lui Dinu Lipatti depășește limitele de audibilitate a consecutivității sunetelor, urechea neputând diferenția mai mult de 14 sunete pe secundă”⁶, ceea ce îl situează pe artist în galeria marilor maeștri ai artei interpretative pianistice.

Și totuși, cine a fost cu adevărat Dinu Lipatti? Putem spune: a fost un om superdotat..., a fost un geniu... A avut talente deosebite, calități deosebite. Și totuși, ce îmbinare de factori, valori, calități înnăscute, aptitudini, contexte, talente i-a determinat o asemenea concentrare de valoare umană și performanță?

Dinu Lipatti a început (ca oricare om) prin a fi copil, un copil precoce, am putea spune chiar un copil-minune, însă, după ce prima etapă a educației pianistice alături de mama sa și apoi de Mihail Jora se încheie, profesoara Florica Musicescu urmează să ocupe locul determinant în dezvoltarea sa artistică ulterioară. Și, deși i-am putea spune pe drept „copil-minune”, Florica Musicescu l-a ferit cu grijă și uneori cu severitate de așa-numita „mentalitate de copil-minune”, fapt ce i-a facilitat o educație serioasă bazată pe principiul excelenței artistice. Dinu Lipatti

„își organiza viața și munca după deviza profesoarei sale: «Caută lumina tot mai sus la alții și tot mai adânc în tine!»”⁷.

În încercarea de a da un răspuns satisfăcător întrebării anterior lansate, ne îndreptăm analiza spre cercetarea sufletului artistului Dinu Lipatti.

Sigur, unii pot spune că poate dorința de a fi mai bun decât ceilalți, mai performant, competiția (care are și ea partea ei întunecoasă ce poartă numele de „invidie”) ar fi stat la baza evoluției artistice deosebite a lui Dinu Lipatti. Este adevărat că invidia te poate lansa pe „culmile artei”. De asemenea, o veche cugetare spune că „orice iscusință la lucru își are temeiul în pizma unuia asupra altuia”. Desigur, invidia este un sentiment, o trăire suficient de puternică pentru unii artiști, astfel încât să-i împingă spre luptă pentru a fi foarte performanți. Oare acesta să fi fost resortul care să fi declanșat în Dinu Lipatti acea sete nestinsă după perfecțiune? Invidia poate crea performanță, însă nu și perfecțiune. Florica Musicescu declara: „Dinu Lipatti se pare că nu cunoștea sentimentul invidiei, pe care îl considera josnic, de neconceput pentru un artist adevărat”⁸.

Sau poate mândria să fi fost cauza perfecțiunii sale interpretative, foamea după aplauze, după onoruri și critici laudative?

În cartea sa, denumită „Prietenul meu Dinu Lipatti”, pianistul Miron Șoarec notează cu deosebită afecțiune: „[Dinu Lipatti] mi-a promis că-i va cere domnișoarei Musicescu permisiunea de a asista la o lecție, și peste câteva zile m-am prezentat la lecția de pian. Lucrul cu Florica Musicescu era foarte greu. Trebuia să ai o stăpânire de sine nemărginită

4. <http://www.youtube.com>

5. Ana Lipatti, *op. cit.*, pg. 63

6. *ibidem*, pg. 3

7. *ibidem*, pg. 5

8. *ibidem*, pg. 9

pentru a rezista la reproșurile pe care ți le făcea nu o dată pe un ton drastic. Dinu cânta frumos, cu măreția cuvenită, curat și muzical. Domnișoara Musicescu era nemulțumită.

Nu-i plăcea o seamă de mărunțișuri tehnice și cerea elevului să repete mereu și mereu anumite pasaje care oricărui altuia i s-ar fi părut că sunt executate fără reproș. La un moment dat profesoara a exclamat: «N-ai să ajungi nimic! Câți ca un măturător de stradă!» După aproape două ore, lecția s-a terminat și am rămas noi doi. Eram convinși că manifestarea încărcată de nervi pe care a avut-o Florica Musicescu l-a demoralizat pe Dinu și, desigur, am încercat să-l îmbărbătez. Calm, zâmbind, el mi-a răspuns: «Astăzi coana Florica a avut o zi proastă. Dar nu mă impresionează. Să vezi că lecția viitoare mă va lăuda și..., mai știi..., poate îmi va aduce bomboane». Această calitate a lui Dinu, de a nu-și pierde calmul și încrederea în sine, l-a ajutat în toată cariera lui. Nici laudele pline de adjectivele cele mai măgulitoare nu-l făceau să-și piardă firea⁹.

Iată ce ne spune și Mircea Berindei în cartea sa „Paravanul Venețian – portrete și amintiri”: „Un alt oaspete remarcabil al capitalei finlandeze a fost cam tot pe atunci Dinu Lipatti. Nu-l cunoșteam, nu-l auzisem cântând și nu-l văzusem niciodată. De aceea, Lipatti a fost pentru mine o adevărată revelație... Nu știam dacă mă impresiona mai mult pianistul Dinu Lipatti sau omul. Mai întâi, recitalul lui a fost un eveniment, o revelație. Apoi, la recepția dată în cinstea lui, puzderia de invitați a avut prilejul să-l cunoască. Era comunicativ, fermecător... Se întreceau cei de acolo, în seara aceea, să-l copleșească cu laude, cu priviri învăluitoare,

9. <http://www.youtube.com/>

matern, admirative, pe care el le primea zâmbind, dar ca și cum nu le-ar fi primit, ca și cum nu le-ar fi auzit și observat... Mulțumea pentru ele, dar nu-l copleșeau¹⁰.

Dinu Lipatti era conștient de valoarea personală, astfel încât nici laudele, nici reproșurile nu adăugau și nu scădeau nimic din el. Iată de ce cartea înțelepciunii, *Biblia*, îi îndeamnă pe oameni „să nu aibă despre sine o părere mai înaltă decât se cuvine, ci să aibă simțiri cumpătate”¹¹.

Tot Mircea Berindei, în aceeași lucrare, mărturisește: „Mă așteptam să întâlnesc un pianist deosebit, dar nu și un om deosebit. Artiștii sunt mai degrabă orgolioși, suspicioși, capricioși; prea puțini dintre ei sunt modești, simpli, lesne abordabili, generoși, așa cum se spune că era Enescu și cum l-am descoperit pe Lipatti noi toți cei de acolo”¹².

Iată în acest citat un indiciu suficient de explicit pentru a ne clarifica sinuosul drum spre perfecțiune: modestia. Înțeleptul împărat Solomon spunea astfel: „Smerenia merge înaintea slavei”¹³.

„Modestia a fost dintotdeauna caracteristică definitorie a lui Lipatti. A știut să nu se extazieze în fața realizărilor sale, căutând totdeauna cu ochiul ager al minții și sufletului său spre mai bine, spre perfecțiune. În timp ce presa străină îl omagia în unanimitate, el scria profesorilor săi: «Publicul a fost foarte îngăduitor cu mine». Sau: «Se pare că am cântat mulțumitor». Modestia era titlul de noblete pentru autenticitatea talentului său”¹⁴.

10. <http://www.ceruldinnoi.ro>

11. *Biblia, Epistola către Romani*, cap. 12, vers. 3

12. <http://www.ceruldinnoi.ro>

13. *Biblia, Proverbe*, cap. 15, vers. 33

14. Lipatti, Ana, *op. cit.*, pg. 10

În acest sens, Yvone Lefebvre, o altă profesoară de pian a lui Dinu Lipatti, scria: „Când l-am cunoscut, deși avea o tehnică excepțională, precum și un deosebit simț muzical, o minte bine organizată, s-a arătat cel mai sânguincios, cel mai atent și cel mai modest elev”¹⁵.

Și în privința abordării repertoriului clasic universal pianistul era caracterizat de aceeași modestie: „Umilința în fața marilor texte clasice – în sensul sesizării imensei lor valori spirituale – și încercarea de a li se apropia cu respectul datorat marilor maeștri, îi este proprie lui Lipatti. «Pot oare îndrăzni să mă apropiez de Schumann?», scria el unui prieten. «Sunt eu destul de aproape de miezul piesei?»”¹⁶.

De unde vine această modestie? Care este sursa ei? Atunci când privești în sus, nu poți fi decât astfel. Cu cât ai privirea ațintită spre „mai mult”, „mai bun”, „mai înalt”, cu atât ești mai copleșit de simțământul limitelor umane, dar și de dorința după absolut. Însă această ascensiune spiritual-artistică te obligă, fără putință de îndoială, la o traiectorie bine direcționată. Singura privire spre „în jos”, cu gândul „superior” al comparării, poate fi fatală. Căci obligația vieții înseamnă creștere, dezvoltare, și aceasta este determinată, în sens spiritual, de privire. Când privirea coboară de la țintele înalte atunci începe plafonarea, autosuficiența, ofilirea sufletului și a spiritului.

Nu-i este dat oricui harul de a fi genial, însă putem fi siguri că acest dar, pentru a fi adus la lumină, trebuie să fie dublat de

munca minuțioasă și răbdătoare a omului de știință. Și lumea noastră nu are atât nevoie de genii, cât de oameni conștiincioși (derivat al cuvântului CONȘTIINȚĂ).

Unul dintre foștii studenți ai lui Dinu Lipatti, Jacques Chapuis, ajuns director al „Asociației europene a profesorilor de pian”, lasă o emoționantă evocare a profesorului Dinu Lipatti. „Nu este ușor să vorbești despre Lipatti-Profesorul... Lucrând cu Dinu Lipatti, era o problemă de «conștiință muzicală», cum o numea el, o «căutare a adevărului». Ne-a indus importanța de a decide din prima etapă a studiului unei opere cum trebuie să sune opera respectivă, să avem viziunea operei ca întreg... «Dacă auzi în imaginație cum trebuie să sune fiecare frază, ți-ai creat deja în minte mișcările fizice care vor exprima acele sunete», ne spunea Lipatti deseori. Când l-am întrebat cum trebuie abordate celebrele *Studii* ale lui Chopin, el a zâmbit și a spus că le-a exersat cel puțin șase luni în fiecare dimineață, încet, cu fiecare mână separat, ascultând cu atenție fiecare sunet, studiind fiecare mișcare a brațelor, a mâinilor, a degetelor și chiar a trupului pentru a fi sigur că acestea reflectă exact ideile sale muzicale. Numai atunci a îndrăznit să-l cante în public”¹⁷.

„Profesorul Hildebrand, fost supleant al lui Dinu Lipatti la Conservatorul din Geneva, spunea că Lipatti avea însușirea foarte rară de a-și desăvârși prin lucru intens și conștiincios excepționalele calități muzicale înăscute: «Studia ca și cum nu ar fi știut nimic »”¹⁸.

Citind aceste caracterizări succinte și totuși atât de profunde, îmi tot revine în

15. Lipatti, Ana, *op. cit.*, pg. 5

16. *ibidem*, pg. 4

17. <http://www.atheneum.ca>

18. Lipatti, Ana, *op. cit.*, pg. 5

mente o altă întrebare: de unde atâta forță, atâta putere de a merge atât de departe pe tărâmul perfecțiunii artistice? Ce a motivat această dorință nestăvilită după excelență?

Aceeași întrebare și un posibil răspuns le-am regăsit în cartea lui Mircea Berindei - „Paravanul Venețian - portrete și amintiri”: «Mă întrebam de ce natura era cea forță care emana din el, cel lipsit de forță? Cred că marele lui talent se datora nu numai unui simț muzical deosebit, dar și unor calități sufletești neobișnuite care, așa cum se răsfrângeau în felul lui de a fi, se manifestau și în interpretarea bucăților pe care le cânta»¹⁹.

Sau poate forța artistică, spirituală a unei vieți întregi s-a condensat într-o fărâma de timp de doar 33 de ani: „Viața lui s-a oprit prea devreme, la o vârstă când spiritul uman se pregătește să atingă culmile fecundității creatoare. Aceasta era vârsta la care Beethoven mărturisea: «Nu sunt deloc mulțumit cu ceea ce am făcut până acum, de astăzi înainte voi urma un alt drum»²⁰.

Asemănător unui „meteor a cărui vremelnicie s-a compensat cu o intensă strălucire, Dinu Lipatti a trăit cu doi ani mai puțin decât Mozart și cu șase ani mai puțin decât Chopin. Dar este ceva în firea lui, în destinul și în personalitatea lui muzicală, ce îl situează între ei amândoi”. Acest ceva poate fi rezumat în: virtuozitate, inspirație, suflet avântat, pianul și... moartea timpurie.

Excelența întotdeauna are un preț. În sfera noastră strâmtă inechitatea trăiește și fără a fi cultivată, însă pentru bine este nevoie de efort epuizant. Cu toate acestea, datorăm atât de mult acestor licăriri în corpuri istovite de muncă și dăruire, plâpânde, firave, care

s-au apropiat atât de mult de lumină, încât s-au contopit cu ea. „În lumea noastră plină de contradicții și de acțiuni deseori reprobabile, personalitatea lui Dinu Lipatti ne ridică la valoarea ce onorează noțiunea de om”, afirma compozitorul Igor Markevici²¹.

Și continua: „... Dinu avea acel dar al copiilor și al poezilor, care văd lucrurile așa cum ar trebui să fie, reușind să transmită și celorlalți o nouă imagine. Cu el totul devenea curat și, cum întotdeauna se adresa laturii celei mai bune a oamenilor, aceștia se simțeau fericiți să dăruiască ce aveau mai bun în ei... În simplitatea și seriozitatea cu care Dinu trata viața, se afla adevăratul secret al artei sale. Ca toate spiritele adevărate care luminează lumea, Dinu era înainte de toate un om, un adevărat om, foarte autentic și foarte uman... Nimic nu era obscur la această ființă, a cărei mână fie că ți-o întindea, fie că se exprima cântând... El avea ceva care te susținea, da, această mână te extrăgea din rutina vieții cotidiene pentru a te purta pe căile grației și ale libertății... El privea destinul cu seninătate și simplitate, dând impresia că tratează moartea cu o gravitate liniștită²².

Dintre ultimele gânduri așternute de mama sa, Ana Lipatti, cităm: „În toate scrisorile lui îmi vorbea de cursul bolii, de pasiunea sa pentru pian, de dragostea pentru soția lui. Când îl sfătuia să se odihnească, îmi spunea că ar muri dacă nu ar lucra și că dacă lucrează tot va muri, dar că preferă să muncească și să moară. Toate acestea îmi sfâșiau inima²³.

Ultima rază a vieții marelui pianist a strălucit cu putere în cel din urmă recital:

21. <http://www.youtube.com>

22. <http://citordeproza.wordpress.com>

23. Lipatti, Ana, *op. cit.*, pg. 52.

19. <http://www.ceruldinnoi.ro>

20. Lipatti, Ana, *op. cit.*, pg. 8

„Pe măsură ce data apariției sale la Besançon se apropia, starea sănătății sale se înrăutățea. Totuși, în zilele dinaintea recitalului el îi scria Floricăi Musicescu și lui Paul Sacher că se simte bine. În dimineața recitalului a exersat pe pianul Gaveau din Sala parlamentului fără probleme. După amiază temperatura a început să-i crească, iar doctorul l-a rugat să anuleze concertul. Lipatti nu a vrut, însă avea îndoieli că putea să apară pe scenă. A contactat organizatorii, care au afirmat că sala era deja plină. Atunci Lipatti a hotărât să meargă mai departe. După câteva injecții, a pornit către sala de concert. I-a fost atât de dificil să facă fiecare pas, încât a hotărât să rămână pe scenă între piese. Radiodifuziunea franceză a anulat transmisia în direct, temându-se de ce era mai rău, însă a înregistrat totul pentru transmisii viitoare. Sala era plină, fiind așezate și scaune în spatele scenei. Fiecare piesă era aplaudată cu entuziasm. Recitalul a decurs bine până aproape de finalul părții a doua. Lipatti a interpretat eroic *Marele Vals brillante op. 18* de Chopin și apoi a avut loc cel mai trist moment al carierei lui. Era prea slăbit să mai interpreteze *valsul op. 34 nr. 1* de Chopin, care era programat pentru final. Deoarece nu exista nicio înregistrare a acestei părți a concertului, se spune că a început valsul, apoi s-a oprit și a părăsit scena. Spectatorii au așteptat într-o liniște grea. Apoi, a reapărut și a interpretat coralul « Iisuse, rămâi bucuria mea » de J. S. Bach”²⁴.

Cu 15 ani înainte, Dinu Lipatti își începea cariera pianistică pe 20 mai 1935, în aceeași zi în care respectatul lui profesor Paul Dukas era înmormântat. Concertul programat pentru acea seară a început cu același coral, ca un gest de adânc respect și

prețuire pentru cel ce-i fusese dascăl. De-a lungul întregii sale cariere, coralul „Jesus, bleibet meine Freude” (Iisuse, rămâi bucuria mea), se constituie într-un leit-motiv, așa după cum Johann Sebastian Bach obișnuia să scrie celebrele inițiale SDG (Soli Deo Gloria) pe fiecare pagină de manuscris. De asemenea, acest coral a fost întotdeauna prima opțiune a pianistului Dinu Lipatti pentru bisuri.

Și acest adevăr impresionant de grăitor cred că este răspunsul just pentru întrebările care se nasc în mintea celui ce cunoaște măcar o fărâmbă din cine a fost omul Dinu Lipatti.

„În iunie 1950 [anul morții lui Dinu Lipatti], Walter Legge, director al Casei de discuri Columbia, face un gest unic în istoria muzicii, deplasându-se la Chêne-Bourg, acasă la Lipatti, unde face cu el ultimele înregistrări. Walter Legge i-a făcut unul dintre cele mai pătrunzătoare și emoționante portrete marelui pianist: «Dinu Lipatti a avut calitățile unui sfânt. Bunătatea sufletească a firii sale, modestia, delicatețea, ținuta fermă a voinței lui, noblețea și elevarea gândului și a faptei se transmiteau tuturor celor ce l-au cunoscut și până la cei mai îndepărtați auditori ai sălilor în care a cântat. Bunătatea și mărinimia sa evocau încredere, speranță, caritate. Era un om bun. Era deosebit de sensibil. Era în toate un aristocrat de cea mai aleasă simțire care, prin temperament, era incapabil de vulgaritate în gândire sau faptă. Era exigent și distins în tot ceea ce întreprindea, nu era în stare, când îi arăta unui elev cum nu trebuie să se exprime, nici măcar să imite prostul gust... Ca un căutător incurabil al perfecțiunii, era încântat să lucreze într-o ambianță în care putea să repete până când era convins că nu poate

24. <http://www.referate.ro>

da mai mult, în care cea mai neînsemnată greșeală putea fi remediată... Avea o stăpânire fizică atât de completă încât era prin natura sa cel mai pur interpret cu care am lucrat vreodată»²⁵.

Dinu Lipatti a murit la finele aceluia an, în data de 2 decembrie 1950, cu partitura unuia dintre ultimele cvartete ale lui Beethoven în mână.

Înainte de a încheia, trebuie să menționăm că marele pianist și compozitor Dinu Lipatti nu ar fi fost atât de mare dacă nu ar fi existat susținerea totală, necondiționată și cu mult spirit de sacrificiu a familiei, care, înțelegând și apreciind adevărata valoare a lui, l-au ocrotit și protejat cu duioșie pe artist de orice grijă sau preocupare cotidiană, neașezând pe umerii săi decât singura datorie, aceea de a-și desăvârși idealul artistic. Astfel, Dinu Lipatti poate fi considerat un complex de investiții: în primul rând, investiția divină care i-a oferit din belșug talent de geniu în aria sunetelor, apoi a fost propria sa investiție, prin muncă asiduă, chiar extenuantă și un devotament până la moarte față de vocația artistică. Și, nu în ultimul rând, a fost investiția celor care l-au susținut, apreciat și promovat, adică familia nobilă mai sus amintită, profesorii și colegii cu o valoare de caracter similară cu cea a lui Lipatti și, ca un apogeu al investițiilor, publicul (anonimii care umpleau sălile până și în spatele scenelor de concert), care încă mai știa să aprecieze adevăratele valori.

Închei cu o parafrază deosebit de inspirată a poeziei „Trebuiau să poarte un nume” de Marin Sorescu, realizată de Sergiu Tuhuțiu: „Lipatti n-a existat. Au existat doar niște degete de oțel, învelite în mănuși

de catifea care, când își îndeplineau rostul, făceau să răsunec ecouri intime în inimile oamenilor. A existat un suflet pentru a îmbuna tot ce-i iese în cale, astfel încât nici ploaia, nici vijelia cea mai năprasnică, nu-i puteau curma pacea sa olimpică. A mai existat și un tânăr cu mintea rece și inima caldă, care se împrietenea mereu cu oameni de seamă, cărora le dăruia iubirea și prețuirea lui nemărginită. Oamenii aceștia se numeau: Mozart, Schubert, Chopin, Scarlatti, Bach... A mai existat și o casă, la marginea unei păduri uitată de lume, pe lângă care păsările cerului treceau în zborul lor efemer, neștiind că acolo se cocea unul dintre aluaturile cele mai bine dospite și mature ale muzicii românești, dar mai mult decât toate acestea, a existat un coral al lui Bach ce-și căuta de veacuri întregi jumătatea, în îmbrățișarea cea mai sinceră și caldă a unui tălmăcitor de nădejde, care să se ridice la înălțimea esenței parfumului mesajului său: «Iisuse, rămâi bucuria mea». Și pentru că toate acestea trebuia să poarte un nume, un singur nume, li s-a spus ... LIPATTI”²⁶.

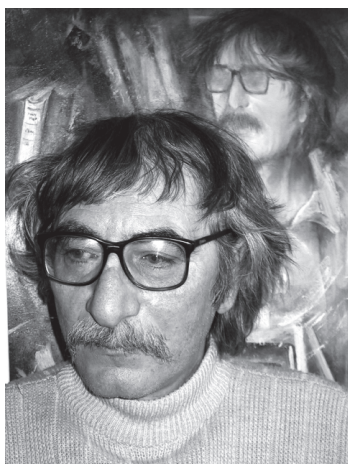

25. <http://www.atheneum.ca>

26. <http://www.youtube.com>

Autoportret

FELIX SIMA

Felix Sima s-a născut printre ciobanii de la Măgura de Mihăești, nu departe de lunca Oltului, până în Șirineasa lui George Țărnea și peste deal de Frânceștii lui George Voica, în prelungirea dealurilor lui Dragoș Vrânceanu din Băbeni, despre toate și despre toți dintre aceștia fiindu-i drag să amintească.

A fost odată „Cineva mai tânăr”, carte de debut premiată la Editura „Albatros”, albatros luat de furtunile largului, adus la țarmuri de Timp. El se întreabă, până în ziua de azi: „Poezia este o limpezire de ape sau este o tulburare de ape? Oare, câte cercuri concentrice se vor ivi la căderea capului meu de pe umeri?” Vă rugăm să-i răspundeți, dacă se poate, „pentru ca fiecare să stea liniștit sub vița sa de vie”.

Timpul este cel care pătrunde lucrurile. Timpul treieră lucrurile și necuprinsul neștiinței noastre, trecând prin Marile Rânduieli, prin Faceri și Desfaceri și Refaceri. Suntem datori să ne încercăm în Timp! Încearcă-ți Timpul! Să avem îTimpul și Răstimpul, răbdarea de a le citi în cugetare.

Este un fapt neasemuit de a ne afla împreună. Este o mănăstire peste cuvânt; altarul Ei este în Cuvintele – Mamă a Florilor. Dar Mănăstirea Floriilor există undeva? Să o construim. Dimineața, când Roua Grădinilor este puternică!

Fă, Doamne, curcubee și mari bucurii
Atuncea când pe fruntea noastră scrii!

Fă, Doamne, curcubee și mari bucurii
Atuncea când pe viața noastră scrii!

Fă, Doamne, curcubee și mari bucurii
Atuncea când cu mâna noastră scrii!

*

Cronograf la mântuirea

Neamului care ne ține

Într-o cârjă-ndelungată
Și pe mine și pe Tine,

Cronograf de iarbă verde
Aș mai fi – și am mai fost –

Cu Troparul să duc Harul
Zilelor de Mare Post...

Cu Minee augustine
Printre ploi căzute-n Țară –
Fiindcă Țara ...se topește
Dinspre toamnă – către vară,

*

Buciumând din corn de bour,

Precum Cronica ne spune:

Fost-am Candele sub Ceruri
Cât am fost în astă Lume

Unde arde Lumânarea –
Ceara intră-n manuscrise,

Lungă e chemarea – marea
Oare... duce-n Paradise?...

Despre Sfinți, ce să vă spun?
Au urcat în vârf de brazi...

Cum a fost atunci – aș vrea
Să mai fie... încă... azi...

Se întunecă Pământul
Într-o parte omenească...

Îmi ridic, cu greu, bocceaua
Ce-ar putea să-ncremenească.

Într-o zodie-a Luminii,
Pe sub Cerul înstelat,

Eu trăiam... urcând în Crânguri
Și de Domnul... duminic.

*

Însemnez aceste rânduri

Care curs-au din desagă,

Dintr-o inimă-nrouată
Și din pieptul plin de vlagă,

Mă-nsemnez cu coada neagră
De la corb, bată-l deochii...

(El tot vine, legumește
Și cu ciocu-mi scoate ochii):

Cronograf semnez la fața

Neamului care ne ține

Într-o Cârjă-ndelungată
Și pe mine și pe Tine.

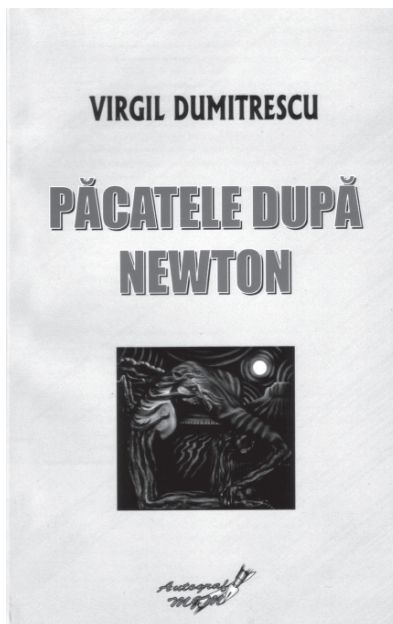

Poezia „Păcatelor după Newton”

Ion GEORGESCU

După ce în anul trecut, 2011, poetul spațiului oltean Virgil Dumitrescu a dăruit căutătorilor de frumos prin cuvânt două cărți de poezie de calitate : „Dacă ar fi să exist” și „Patru mâini și o aripă”, iată-l din nou pe piața literară, în acest 2012, cu a șaptea sa carte lirică, purtând ca titlu tot o sintagmă neașteptată și provocatoare de emoții artistice și reflecții filosofice existențiale: „Păcatele după Newton”, apărută în haină grafică de o sobră eleganță la Editura Autograf MJM din Craiova.

Sigur că, privind titlul, cititorul își aruncă primul gând spre legea gravitației, descoperită de savantul englez Newton prin fericita întâmplare cu mărul căzut din pom. Decodând însă sintagma titlului prin anecdotică interesantă a vieții lui Newton în tinerețe, vom găsi consemnate așa zisele „păcate” zilnice ale lui, fapte ce îl distrăgeau muncii științifice, dar și „păcatele” lirice de mai târziu ale lui Virgil Dumitrescu. Cele patru poeme: „Păcatele după Newton (I, II, III, IV)”, plasate la începutul volumului, dau marca întregii construcții, cheia cu care cititorul deschide „poarta verde” – vorba lui Ion Minulescu – pentru a descoperi o lume de miracole întrupate prin imagini care se asociază și se despart fulgerător sau cu ocolișuri, ca într-un joc de oglinzi caleidoscopice ce se resping și se presupun reciproc, original, surprinzător, oniric: „Azi e duminică și am jucat cu negrele.../ și așa am descoperit,/ odată cu legea gravitației,/ că rămăsesei gravidă (I)”. „Sonetului cu numărul 13 îi mai trebuie/ terțina finală (II)”. „Biroul meu de copiat fapte funcționează/ non-stop...(III)”. „Mă uitam la el din interiorul/ păcatelor mele/ repetate...(IV)”.

În prefața pe care a intitulat-o „Între gravitație și imponderabilitate”, poetul și criticul literar Paul Aretzu face o investigație de adâncime a poemelor, cu implicațiile lor ideatice și prozodice, așezându-le între cei doi poli. Printre altele, remarcă: „Păcatul, în astfel de cazuri, ar fi unul al neastâmpărului cunoașterii”. O postfață cu titlul „Forță expresivă și originalitate” semnează scriitorul Nicolae Petre Vrâncanu, care găsește ca virtuți ale artei poetice a cărții:

„o surprinzătoare diversitate a perspectivei abordării textului, o bruscă schimbare a registrelor incantatorii...” O a doua postfață este semnată de alt slujitor al condeiului critic: C. Voinescu, sub titlul „Newtonul ca unitate de măsură poetică”. Prozatorul slătinean remarcă: „Sensul final al poeziei, cel definit de Nichita Stănescu drept emoțional, metaforic și vizionar, este cu prisosință împlinit de Virgil Dumitrescu”.

Față de cartea anterioară, în care erotismul apărea discret, voalat, actuala carte îl proclamă în poemul prim, în „Semnal”, printr-o declarație romantică categorică, asociată nu cu natura terestră ca în lirica intimă eminesciană, ci cu actuale probleme cosmice, sub presiunea cărora dragostea refuză starea de prizonierat: „Mă uit în ochii tăi romanțios și febril,/ indiferenți la iscoada sateliților și a dronelor.../ Și sărut ca un apucat învingând gravitația.../ E de bine, iubito/ Am să întârzâi puțin.” Iubita, precum Ana lui Manole, îi stă mereu alături în actul creator, este izvorul energiei imaginative: „Am făcut scufundări în sufletul tău de unde/ cu greu se iese la suprafață” („Mi s-a întâmplat să trăiesc”).

Erosul este potențat de gravitație: „Mecanica fără cusur a corpurilor cerești/ experimentează atracția universală/ pe două cești de cafea.../ Și totuși îmi vine greu să urmez/ o altă religie a dragostei”(„O altă religie a dragostei”).

Dumnezeu este o prezență episodică ce înclină balanța existențială după rațiuni aspre, de neînțeles: „Las lacrimile în urmă,/ Dumnezeu azvârle cu sare pe unde mă vede”. („Dumnezeu azvârle cu sare”). Pâinea zilnică cere „rația de suferință”, cu întunericul ce figurează la micul dejun, pe când „paradisul e plin de toalete/ ecologice”. („Pâinea noastră cea de toate zilele”). Multe poeme, abia finalizate, cer continuare tematică cu noi imagini și nasc piese paralele

precum: „Câinele nopții va muri odată cu mine”, „Îmi voi juca rolul până la capăt”, „Dormitul în cizme”, „Mugurii invizibili”, „Cardiologie”.

Fiecare poem se detașează de celelalte prin elemente ideatice și prin haina prozodică, dar, în același timp, se constituie într-un tot unitar al „păcatelor” plăcute, care este cartea „Păcatele după Newton”. Imaginația creatoare a poetului Virgil Dumitrescu este mereu în flacără și proaspătă întotdeauna. Poemele se citesc în spații de sărbătoare și se reiau spre a le gusta din plin inefabilul pe care reușește să-l transfere cititorilor. Ceea ce, la urma urmei, constituie răsplata pentru ceasurile de noapte ale trudei de aleasă noblețe.

◆ CALENDAR ◆ OCTOMBRIE

- 1 octombrie 1955 – s-a născut, la Izbiceni, poetul **ION STRATAN** (m. 19.10.2005, București)
- 2 octombrie 1900 – s-a născut, la Strejești, prozatorul și gazetarul **DUMITRU DIACONESCU-DĂEȘTI** (m. - ?)
- 4 octombrie 1976 – s-a născut, la Dobrun, caricaturistul **GOGU NEAGOE**
- 5 octombrie 1944 – s-a născut, la Caracal, istoricul și numismatul **ONORIU STOICA**
- 6 octombrie 1951 – s-a născut, la Piatra-Olt, prozatorul și publicistul **FLORIN CHINTESCU**
- 11 octombrie 1925 – a murit, la Slatina, institutorul și istoricul **GEORGE POBORAN** (n. 5.07.1868)
- 14 octombrie 1900 – s-a născut, la Slatina, pictorul **LAZĂR ZAREA/ ZOLLER** (m. - ?)
- 14 octombrie 1903 – s-a născut, la Caracal, pictorul **ION MUSCELEANU** (m. 1997, București)
- 18 octombrie 1922 – s-a născut, la Slatina, poeta **ILEANA BIJU-CORILĂ** (m. 11.03.1997)
- 19 octombrie 2005 – a murit, la București, poetul **ION STRATAN** (n. 1.10.1955, Izbiceni)
- 20 octombrie 1970 – s-a născut, la Caracal, artistul fotograf, caricaturistul și creatorul de benzi desenate

VIOREL CHIREA

- 23 octombrie 1998 – a murit, la București, actorul **SILVIU STĂNCULESCU** (n. 24.01.1932, Timișoara)
- 24 octombrie 1925 – s-a născut, la Slatina, **THEODORA MARIA KIȚULESCU**, sculptor și pictor
- 27 octombrie 1985 - a murit, la București, prozatoarea **ALICE BOTEZ** (n. 22.09.1914, Slatina)
- 28 octombrie 1897 – a murit, la Bobicești, poetul prozatorul și gazetarul **GHEORGHE CHIȚU** (n. 24.08.1828, Oboga)
- 28 octombrie 1983 – a murit, la București, scriitorul și traducătorul **IONEL MARINESCU** (n. 1.06. 1909, Slatina)
- 29 octombrie 1950 – s-a născut, la Gura Padinii, poetul și publicistul **VIOREL PADINA**, pe numele adevărat **VIOREL ABĂLARU**

Proză

SILVIU GORJAN

Născut la 15 august 1950 în Poboru-Albești, județul Olt

Profesor de limba română la C.N. „Radu Greceanu” – Slatina

Absolvent al Facultății de Limbi Romane și al Facultății de Filosofie ale Universității Babeș – Bolyai din Cluj

A publicat: *Adio, liniște trăită* (eseuri) 2000

Desene din lumini (eseuri) 2010

De ce nu sunteți doar povestiri? 2010

A publicat eseuri despre Marivaux, Ana Blandiana, Eminescu în ziare și reviste ca: *Echinox*, *Tribuna* ș.a.

Sabin Eliad

(fragment de roman)

Terminase cu bărbieritul. Zăbovise cam un ceas. Grijuliu ca întotdeauna, nu luase în seamă cum se dusesse timpul. O anume lentoare a gesturilor, bine calculată, îl făcuse să insiste asupra fiecărui detaliu. Împlinea astfel un ceremonial de la care nu-i plăcuse să se abată niciodată. Călca astfel pe urmele celor din neamul său. Toți umblaseră cu obrazul curat.

Gândul înainte de fapte. Obişnuința trebuia să devină filosofie a vieții. Și devenise. Nimic întâmplător oriunde și oricând. Știa că universul e mic și că e posibil ca oamenii să se întâlnească, pe nepusă masă, oriunde. Fie prin împrejurimile conacului, fie că ieșeau în lume, era imposibil să nu întâlnească pe cineva cunoscut. Nu se cuvenea să apară neîngrijiți.

Obrazul curat, proaspăt, și mâinile îngrijite erau adevărate însemne de familie. Impresiile pot fi de multe ori adevărate cărți de vizită. Cu ele trecuseră din tată în fiu, consacrându-i astfel chiar și aceste lucruri, minore pentru unii, majore pentru alții, drept etalon pentru lumea din jur. Rafinamentul și eleganța nu trebuiau să pălească sau, mai rău, chiar să dispară. La aceasta se adăugau cămășile

ca neaua și hainele negre din cea mai fină stofă englezească. Numai vara, pe căldurile cele mari din sud, schimbau hainele cu altele, fie de culoarea măslinii verzi, fie de cea a frunzei ruginite. Erau culori care lor le plăceau. Linișteau, dovedeau bun-gust și o tristețe fără motiv, potrivindu-se pe sufletele lor, ca o mănășă. Ca atare, aceste lucruri se instalaseră definitiv în obişnuințele bărbaților din familie. Schimbul de la o culoare la alta și-l îngăduiau ușor. Pe ei îi obliga ca la o anumită vârstă, totul să se petreacă firesc. Era semn că tinerețea cea zvăpăiată pentru unii, trebuia să lase loc maturității și bătrâneții care se cocea și încă nu avusese timp să ațipească puțin până să devină iar țărână... Alunecarea spre bătrânețe nu mai permitea fantezii de asemenea natură. Verdele, fie oliv sau în orice tonalitate ar fi, nu are de-a face cu maturitatea sau cu anii senectuții... Gândeau că alții i-ar fi considerat cel puțin ridicoli. Și asta nu dădea bine pentru cei din neam.

În oglinda ovală, adusă de Dom' Tache în tinerețea lui de la Veneția, se răsfrău limpezi, razele unei dimineți. Sfârșit de iunie.

Cei doi papagali, cu aripile desfăcute în

evantaie, căznindu-se să zboare din încremenirea captivă de când un artist din lagună îi dăltuise ușor și cu migală, aveau pe ei puzderie de cer și de lumină. Efortul le era imposibil. Rămâneau tot deasupra, în colțul din stânga al oglinzii. Păstrau în limpezimea lor, de nimeni și de nimic tulburată, acea strălucire a mărilor din sud, când în infinit nu mai este liberă nici măcar o banală adiere. Așa rămăseseră de ani buni, în care aproape zilnic se bărbieriseră și o făceau și acum, pe rând, Dom' Tache, bunicul, apoi fiul acestuia, Ilie, și acum singurul nepot al celui dintâi, Sabin Eliad.

O pace idilică își savura triumful peste tot ținutul Balomirilor. Prin fereastra băii înalte, îmbrăcate până sus la tavan într-un alb care nu se stricase deloc în alte culori, semn al trecerii timpului, se rostogoleau mirosurile verii luminoase și limpezi. Trandafirii mici, buchetați, de afară din grădină, care timp de mulți ani se cățăraseră până dovediseră ferestrele de jos, se înălțau acum să cuprindă și ramele înalte, ale catului de deasupra. Înfloriseră într-o puzderie de culori. Totul se amestecase. Albul năpădise peste roșu. Se ivise astfel o culoare al cărei miros ajunsese nu numai să-l enerveze, dar chiar să-l și doară puțin pe Sabin. Acum mirosul lor se amestecase cu cel dulceag și ușor înțepător adus de departe, al fânețelor din jur, de curând cosite. Pe câmpurile Balomirilor, grâul dădea în copt. Firesc, zi de zi și noapte de noapte, natura se pregătea de festin. Sabin simțea acest lucru în fiecare vară cu o acuitate care, cu fiecare an când se întâmpla să fie acasă, își dădea seama că aceasta nu se domolea pentru el. Din contră, devenea tot mai ascuțită. Dar tot ele, parcă în ciuda lui, îl făceau să se simtă bine acasă și prin împrejurimi. Cu ele crescuse, chiar dacă, tot mai târziu îl făcuseră să devină conștient de puterea lor. Nu se opusese, nu avea cum. Între sensibilitatea lui, puțin observată de alții, și înfrigurata lui rațiune, abia simțită, se declanșa

o luptă pe care nimeni nu o bănuia cât va dura. Toate făceau parte din firea, din rosturile firii omenești...

De la o vreme însă, ceva străin se insinuase între el și toate ființele din jur. O răcoare, un fel de grabă de a trece peste ființe și lucruri, o fugă de a nu mai fi văzut, o spaimă de a nu mai ieși în lume, ca să citească pe fața te miri cui, întrebări care, din cine știe ce motiv, lui încă nu i se puneau. Le ghicea că se pregătesc să se năpustească spre el. Le simțea bine rotunjite. Se copseseră, puteau oricând să se repeadă să-i sfășie inima și chipul. Sau să-l fi făcut astfel de răs. Dar mai aveau puțin până să devină certitudini, bune de umblat prin lume.

Voința lui avea de luptat în fiecare zi cu insinuările lumii de aici, din Balomiri. Vedeau asta în privirile celor din jur. Nu știa dacă era gata să probeze o putere în stare să îi înfrunte. Nu trecuse nici măcar o lună de când avusese impresia că se duce. Dar nu se întâmplase așa. Durerile te usucă, dar nu te omoară. Aceasta înseamnă ștergere definitivă din esențele lumii, care rămân eterne. Acum era mai bine, dar încă nu era pregătit să explice nimănui ceva. Se pregătea în fiecare zi să recapete acea lumină a ochilor cu care trecuse până acum prin viață. Nu avea să se teamă că sufletul lui n-ar fi învățat încă de mic ce mare diferență este între a exista și a trăi. Cu certitudine, Sabin trăia plinar nu numai prin sufletul său, ci și prin tot ce era și ce trăia în jur. Orice trăire nu era numai a lui, le trăia din plin pe fiecare. Era nu numai el, ci și lumea din jurul său. El le ordonase într-un fel numai de el știut. Și asta nu înțelesese și nu înțelegea nimeni de lângă el. Avea planuri pe care nu i le bănuia nimeni. Cine l-ar fi privit mai cu atenție și-ar fi dat seama de asta. Viața nu este făcută numai din singurătăți de nimeni pricepute. Dar cu ele trecuse prin viața de până acum. Despre el, în anii studenției, o profesoară de la universitate, la un seminar, îi spusese că are în ochi ceva, priviri

de drac. Când o auzise, parcă îl lovise cu ceva în suflet. Nu-și dăduse seama dacă remarcasera și ceilalți ce spusese aceasta. Nu putuse, nu avea cum s-o uite. Fusese singura care îl ghicise cu adevărat. Citise în el ca într-o carte deschisă. Inteligentă și discretă, fusese singura care știuse să lase libere în aer constatările ei. Dar totul rămăsese la nivelul unei simple observații. O constatare ca oricare alta. Dacă ceilalți o uitaseră repede, el nu avea cum s-o facă. Și mai adânc i se înfipse în suflet și nu mai ieșise niciodată de acolo. Cu ea trecea acum în orice clipă a vieții, oriunde s-ar fi dus. Așa era el și de asta nu era nimeni vinovat.

Mai ales în ultima vreme, îi venea în gând observația de atunci. Acum, parcă ceva, ca un abur trist, îi înconjura ochii. Simțea cum aburul i s-a înfipt adânc, mereu tot mai adânc, până și în luminile ochilor. Văzuse asta în oglindă, și mai mult în dimineața aceasta de început de vară, cum privirile și ochii îi deveneau tot mai triști. Nu erau cum ar fi trebuit să fie ochii unui bărbat la anii lui. Umbrele din luminile ochilor lui se făcuseră de un negru intens, asemenea unui nor de ploaie, vara. Nu erau ochii unui bărbat ajuns aproape la anii pe care îi avea. Cu fiecare zi mai mult, începuse să facă pungi sub ochi. Acestea se măreau cu fiecare zi. Se închideau, deveneau aproape negre, ca și cum o mână nevăzută le-ar fi apăsât cu un cărbune. Numai conturul buzelor îi rămăsese același, neschimbat de viu, de o senzualitate orientală, exotică, nefirească pentru lumea în care trăia acum. Era aceeași arcuire clară, carnală cu care un anume mister îi expediază pe lume pe cei din sud. Noblețea rasei lui triumfa. Nu se putea să fie altfel... Pentru asta îi trebuise timp și, Slavă Domnului, de asta nu s-a plâns nimeni până acum. Cu timpul, asemenea oameni devin bolnavi după soare și triști fără motiv. Era noblețea rasei care se afirma tot mai mult... Însemnele se arătasera din copilărie, dar nimeni nu-i luase în seamă nici vorbele și nici semnele gândurilor cu care

trăia zi de zi și noapte de noapte. Dacă aceasta era viața, înseamnă că și alții au fost atinși de același mister. Cu trecerea anilor, cei din preajmă nu știuseră și nici acum nu-și dădeau seama dacă sunt triști sau se bucurau cu adevărat de viață, în felul lor unic. Nu erau cuvinte pentru gândurile lor. O existență în schimbul unei vieți nu valorează mai nimic.

Cum se întâmplase și aici, așchia nu sărise departe de trunchi. Cei din jur, prea ocupați cu duritățile vieții, erau ahtiați după adevăruri tranșante, n-ar fi înțeles mai nimic din sufletul făcut acum franjuri de plecările și revenirile Irinei. Totul se petrecuse la București. Nici Dom' Tache, nici ai lui nu știau absolut nimic. Și era bine că nu știau... El nu le spusese nimic. De când venise acasă, bolea. Se vesteja asemenea unei plante care nu mai primea decât un strop de apă pentru câtă căldură i-ar fi trebuit. Lumini și neguri i se succedaseră uneori prin minte și prin inimă, fără ca el să-și mai dea seama dacă afară era noapte sau zi. Dormise, aproape neîntrerupt, o lună de zile și de nopți de vară. Nu-i trebuise nimic și nici nu dorise să deschidă ochii să vadă pe cineva, își simțea mama în dureri fără cuvinte.

Acum își dădea seama că prin casă nu se mișca nimeni. Mai zăbovi în fața oglinzii până îmbracă o cămașă albă, ca de obicei. Înainte să-și aranjeze gulerul rotund, își dădu cu pomadă. Ridurile încă timide de la coada ochilor pieriră, ca prin farmec, pe sub pielea subțire. Dar lucrul acesta se petrecuse și cu alte zile mai în urmă. Dispăruseră, dar reveniseră. Nimeni nu bănuise că putere se ascundea în ceva care trece prin lume cu eleganță și cu discreție. Nu numai că avuseseră timp să revină, dar o făcuseră cu și mai multă insistență, de fiecare dată. Se dădu bătut în fața invaziei lor, deși era ferm convins că încă nu era vremea să-l urâtească. Era un estet și nu voia ca acest lucru să-l părăsească vreodată. Toate în casă și din jur nu erau și nu puteau să fie altfel decât cum le știa din copilărie. Le simțea,

le trăia. Nimeni nu-i arătase că puteau să fie și altfel. Pentru el era o lume frumoasă aceea în care trăia. Când se întâmpla ca acest lucru să nu-i fie pe plac, se retrăgea fără să spună ceva cuiva.

Își puse apoi o vestă de un verde oliv. Pe mătasea ei, lumina verii vărsa din când în când tonuri de culoarea mierii. De sus, dintre nasturi și până la buzunarul de jos, de-a dreapta curelei, sclipea un lăntug de aur. De acesta se agăța un delicat ceas de aur, primit în dar de la bunicul Tache. Bijuterie de familie. Când cuvintele li se păreau unora prea sărace, cei din familia Eliad căutau să le înlocuiască cu gesturi sau mici atenții ale căror semnificații aveau să crească odată cu timpul. Un cuvânt la optsprezece ani nu are semnificația și nici valoarea pe care o descoperi la o bijuterie, când împlinești, să zicem, douzecișitri de ani. Dacă nu se poartă la vedere, valoarea bijuteriei, în inima celui care a dăruit-o, scade. Așa gândește cel care a dăruit-o. Dar la vedere ea este și un semn de prețuire, dacă nu de iubire. Ce-i drept, între cele două este o mare diferență. Una este să-ți îndulcești ceaiul cu miere, și alta este cu zahăr. Amândouă sunt dulci, dar numai una îți oferă și savoarea, și parfumul unor flori.

Dăruindu-i-l la o asemenea vârstă, Dom' Tache crezuse că astfel va arăta lumii încheierea socotelilor lui cu zburdălniciile ei. Îl cam bătea gândul să se așeze. Deși nu exagerase prea mult, trăise și încă mai trăia, când i se iveria ocazia, după poftetele inimii bărbatului singur. Fusesse un om discret. Nu vorbise nici în stânga, nici în dreapta. Nu se dăduse văzului oricui. Dacă nu făcea totul să nu știe nimeni, el nu putea să țină în frâu vorbele celei cu care își băgase în cârd. Uneori, omul simplu își dă drumul la gură și când te aștepti, dar și când e bine să fie mormânt. Dar dacă lumea mai vorbea câteodată, era treaba ei. Acesta este rostul ei. Nu avea de dat socoteală nimănui, decât fostei sale consoarte, acolo, sus, în ceruri. Prea multe nu avea ce să vadă sau să

audă. Tot pe ea o iubea, deși trecuseră ani buni de când nu-i mai era alături. Acum nu făcea excese, dar nici nu avea pretenții când se da în vânt după binefacerile Raiului. Când se plictisea de propriile-i amintiri, se arunca în lumea din jur. Se mulțumea și cu ce culegea de pe alături. Și, Slavă Domnului, știa să ia ce era mai bun. Femeile generoase nu se astâmpăraseră. Se hrăneau din plin cu fericirea. Și, pentru ele, iubirea unui grec atât de bogat, nu era în ochii lor, un lucru de colea.

Socotea că venise vremea altcuiva. Dar se dovedise o credință falsă. Chiar fără această bijuterie, făcută acum dar iubitelui său nepot, Sabin, reputația lui de crai nu avusese de suferit. Și acest lucru nu avea să se întâmple multă vreme de acum încolo. Se despărțea de această bijuterie într-o zi de vară. Sabin nu simțise prea multe pregătiri la conac, deși... simțea că ceva se întâmpla în jurul său. Șezuse mult pe terasă în ziua când primise acest dar. De sus, de pe terasă ar fi putut să vadă orice mișcare din ceair. Dar nu fusese să fie așa. Apoi venise iar căldura cea mare de la miezul zilei. Plecase de sus și se pierduse pe sub stejarii a căror umbră albastră se întindea pe tot drumul spre Balomiri.

De ziua sa, Sabin se simțise foarte trist. Ai lui îi uraseră multe și îi făcuseră mici daruri. Pe el nimic nu îl mișcase așa cum se întâmplase cu ceasul primit de la bunicul Dom' Tache. De fapt, numele adevărat al bunicului era Teohar. Dar pentru că cei de pe aici nu prea erau obișnuiți cu un astfel de nume din alte părți și ca un respect pe care i-l purtaseră de când se stabilise și făcuse conacul din Balomiri, îi spusese Domnul Tache, și mai ușor de zis pentru ei Dom' Tache. Tache de la Teohar, iar Dom' de la Domnul.

În seara aceea în care totul se întâmplase când el se întorsese acasă, fiecare se străduise să se poarte în felul său. Din acest lucru, Sabin trebuia să înțeleagă că se așteptau de la el fapte care să demonstreze că numărul anilor săi se întâlnea cu o minte care nu avea niciun drept

să facă mari greșeli de acum încolo. Nu trebuia nici să adoarmă, dar nici să umble zvăpăiata lui tinerețe pe unde nu trebuia.

De la această primă sărbătoare a anilor lui, fără prea mare fast, nu se alesese decât cu o cruntă și adâncă oboseală. Nu era ceva fizic. Îi dorea sufletul. Era trist, dar fără să știe de ce. Oboseala avusese darul să-l țină departe de lume mai multe luni. Fuseseră primele luni, când plecase, student, la București. Acolo, ceasul acesta și lăntugul lui de aur îi dădeau o maturitate mult prea gravă. Dar, fiind daruri de familie, nu se cădea să fie fals, adică să nu le poarte. Nu era obișnuit și nu putea să mintă. Și mai ales Dom' Tache s-ar fi simțit jignit. Și el nu dorea nicidecum așa ceva. Respectul tacit dintre bunic și nepot nu trebuia alterat cu nimic. La început, ceasul acesta, văzut doar la vestonul unui om copt cum era Dom' Tache, păruse un lucru firesc. Însă pentru un tânăr ca el, nu se potrivea. Cel puțin așa simțea el. I se părea că lui îi dă o maturitate prea gravă, că îl îmbătrânește. Așa că se hotărâse să nu-l poarte. Dar cu timpul se gândise că s-ar fi putut să-l vadă bunicul fără lăntug și fără ceas. Nu-și dorea să fie grav cum era Dom' Tache, cu el la brâu. Peste câteva zile de neînțelegeri cu propriul sine, se hotărâse totuși să-l poarte. Era de datoria lui să-l poarte, mai ales că-l primise de la cineva, față de care el, dacă nu avea slăbiciune, măcar respect deosebit avea. Și apoi mai era și altceva: „La noblesse oblige”.

Lucrurile începuseră să se schimbe. Nu cu rapiditate, dar acestea se petreceau. Uneori mici gesturi, care par firești, nu ascund, în aparență, nimic din manifestările lor vizibile pentru oricine. Și totuși au darul subtil de a supăra până la durere pe cei din partea cărora vin. Sabin ajunsese la înțelepciunea că este mai bine ca lucrurile să rămână așa cum le era dat să se petreacă.

Ieșind mai des în lume, observase că lăntugul de aur, împletit din mici creste de valuri, atrăgea priviri care până atunci păuseră

că nu-l vedeau sau că nu erau interesate de el. Acum lucrurile stăteau cu totul altfel. Femeile, mai ales cele tinere, îi aruncau priviri care pe el îl nelinișteau. Se instala între ei o complicitate nemărturisită în cuvinte. Sabin înțelegea imediat că nu este un joc nevinovat.

Chiar când privirile lui se duceau și se opreau pe altceva, Sabin simțea că nu este un joc. Se deda acestui joc tulburător, cel puțin deocamdată. Chiar îi plăcea, și uneori atât de mult, încât îi tulburau și nopțile, și visele. Se instalau în ele, urmărindu-l chiar și zile întregi. Există instincte care ne spun când lucrurile trebuie cântărite într-un fel sau altul. În tinerețea lui crudă totuși, nu se înșela câtuși de puțin.

Chiar privind altundeva, pe chipurile celor de seama lui se așternea o văpaie, care până atunci nu fusese. În esență, el era nevinovat ca un copil de trei zile. Dar apoi vedea și simțea foarte repede. Nu avea cum să nu ia în seamă. Era mișcat de tremurul buzelor întredeschise. Înțelegea astfel că atât el cât și fetele de seama lui nu ieșiseră prea des în lume. Nu învățaseră arta disimulării ca să le fie de folos în viață. Cochetăriile mai așteptau. Făceau doar minore exerciții în care era antrenat și el. Atunci Sabin încerca să trăiască din plin apogeul inocenței vârstei lui. Și totuși, timid, acum se deda altui mod de a trăi. Dar senzualitatea, care se naște odată cu noi, pentru Sabin încă era oarbă. Nimeni, și cu atât mai mult el, nu o confunda cu moliciunea naivă. Numai că orizontul se întuneca de ele, de mulțimea lor, care tăbăra pe el, odată cu vârsta. El nu își dădea seama de asta. Era doar un semn că pentru Sabin avea să vină și alt fel de viață. Un dialog care acum îi dădea târcoale, era mai mult ca sigur că se va instala și-l va domina, dar poate nu total. Instinctiv, dorea să rămână de recunoscut mai târziu... De necunoscutul și de profunzimea ei, se temea Sabin cel mai mult. Acum era o viață al cărei dialog cu lumea nu avea cum să-și epuizeze toate puterile fără el. Aceasta îi dădea târcoale.

La capătul de sus al lăntugului, acolo unde acesta începea să unduiască spre buzunarul în care se ascundea ceasul delicat, lucea ceva pe cămașă, asemeni unei broșe. Era un blazon în miniatură. Tainică îmbinare a câtorva frunze de stejar. Printre ele își întindea gâtul delicat o lebădă în zbor, străpunsă de o săgeată. Acest însemn îl gândise mai demult, chiar de când se stabilise aici, Dom' Tache.

Era grec, om cu frica lui Dumnezeu. Fusesse tânăr și visa să ajungă bogat. Venise cu afaceri în portul Brăilei. Pe atunci, acest oraș de la Dunăre era considerat de mulți greci ca unul de al lor. Mulți veneau aici. Făceau averi, se îmbogățeau numai ei știau cum, apoi, pe nesimțite, plecau. Prea puțini rămăneau. Aici nu era nici soarele Eladei, și nici nu-și puteau domoli dorul după mările ca cerul. Apoi mai erau și tristețile cu care îi așteptau acasă fie mamele, iubitele, copiii sau femeile lor. Cei plecați aveau inimi duioase, nu uitau ușor ce lăsaseră în urmă. Ceva se instala în inimile lor și îi topea încetul cu încetul.

Deși foarte rar dădeau de bănuiră ce era în sufletul lor, te trezeai cu ei că plecau așa de ușor precum veniseră, dar mult mai bogați. Într-o dimineață le găseau prietenii sau slugile casele goale, pustii și prin acareturi bătea vântul. Dom' Tache fusese altfel.

Răpus de Gherghina, o frumoasă fată de preot, nu se mai întorsese curând în Peloponezul său natal. Se însurase, dar la ai lui se mai dusese abia peste câțiva ani. Măcar să-i vadă. Îi era nespun de dor, îi crăpa inima, mai ales după mama sa... Nu putea nicicum s-o dea jos din suflet. O avea pe Gherghina, dar pentru mama lui avea altceva în suflet. Două lucruri diferite. Se întâlnesc prin trăinicie, dar sunt diferite ca profunzime. Cu una te naști pe lume, vii cu ea, dat de la Dumnezeu, pe alta o dobândești. Ochii și vocea ei domoală nu se domoleau nicicum din inima, din gândurile aceluia, ajuns acum bărbat în toată puterea

cuvântului. Revenise la ai lui peste zece ani. Dar acolo totul era pustiu. Casa pustie și acareturile în paragină îl înspăimântaseră. Ar fi vrut să urle, să strige. De ce, și împotriva cui? În asemenea clipe și nopți, acolo unde fuseseră casa și curtea în care se pierduseră pașii lui de copil, era acum un nimic. Și el era atât de singur și lipsit de orice speranță; nu îi mai era dor de nimeni. Nici tânărul lui soție, nici blândețea socrului său nu îi mângâiau sufletul pustiit. Simțea că plutește între cer și pământ. Asta nu putea să fie viața. Nu se putea așeza niciunde pe pământ. Nici nu simțea că mai aparține cuiva. Șezuse așa câteva zile și câteva nopți... Aflase mai târziu că ai lui muriseră cu gândul la el. Erau siguri până în clipa din urmă că rugăciunile lor se vor împlini și îl vor vedea iar pe Teohari acasă. Dar nu fusese să fie așa. Dincolo de luminile și umbrele vieții, uneori e mai puternic destinul, care țipă să se îplinească.

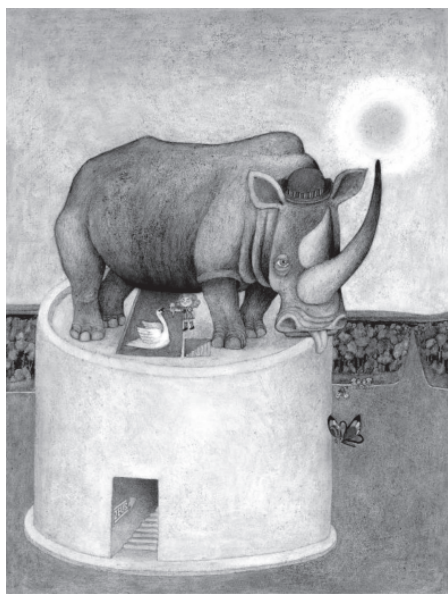
Cei doi părinți care își simțeau tot mai aproape sfârșitul, lăsaseră averea lor și viața în grija unor prieteni din Naphlio. Aceștia muriseră într-o dimineață de iarnă, amândoi. Dar onoarea încă nu murise. Întelesese singur că rostul său nu mai era aici. Se despărțise de Peloponezul natal, nu înainte de a lichida totul.

La Tolo este pământ stâncos, nisip și cu mult soare. Acolo se odihnea toată seminția lui, de la Agamemnon încoace. Fusesse într-o seară de vară când, de pe puntea vasului care-l ducea către Corint, mai privise încă o dată înapoi. Îi venea să plângă. În sângerările apusului se topeau măslinii cei bătrâni. Printre ei fusese copil, pe aceste pământuri își pascuse caprele. Dispăreau toate în urma lui.

◆ CALENDAR ◆
NOIEMBRIE

- 1 noiembrie 1925 – s-a născut, la Morunglav, arheologul și numismatul **CONSTANTIN PREDĂ**
4 noiembrie 1906 – s-a născut, la Cilieni, teologul, istoricul și muzeograful **ION POPESCU-CILIENI** (m. 4.11.1956, Craiova)
4 noiembrie 1926 – s-a născut, la Caracal, poetul, prozatorul, graficianul, scenaristul și regizorul de film **ȘTEFAN MUNTEANU** (m. 9 decembrie 1990, Los Angeles)
7 noiembrie 1855 – s-a născut, la Slatina, compozitorul și violonistul **NICOLAE BUICĂ** (m.1932, București)
9 noiembrie 1889 – s-a născut, la Gostavățu, teologul **IORGU IVAN** (m.- ?)
10 noiembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, poeta **IOANA BANTAȘ**, pe numele adevărat **ELENA BALTAG** (m. 7.12.1987, București)
10 noiembrie 1968 – s-a născut, la Corabia, **ORTANSA ILIE**, grafician și gravor
11 noiembrie 1967 – s-a născut, la Slatina, **CĂTĂLIN IONUȚ STĂNESCU**, gazetar și cercetător în științe umaniste
13 noiembrie 1964 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul **GEORGE NINA ELIAN**, pe numele adevărat **COSTEL DREJOI**
14 noiembrie 1948 – s-a născut, la Brâncoveni, prozatorul și eseistul **IANCU TĂNĂȘESCU**
17 noiembrie 1954 – s-a născut, la Spineni, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (m. 26.03.2009, Slatina)
21 noiembrie 1933 – s-a născut, la Dobroteasa, poetul, prozatorul și eseistul **ANGHEL DUMBRĂVEANU**
21 noiembrie 1949 – s-a născut, la Caracal, jurnalistul de televiziune **SERGIU MARINESCU**
21 noiembrie 2001 – a murit, la Craiova, criticul, istoricul literar și realizatorul radio **CONSTANTIN DUMITRACHE** (n. 15.02.1948, Potcoava)

- 23 noiembrie 1926 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și publicistul **TUDOR MANTA**
23 noiembrie 1933 – s-a născut, la Fărcașele, istoricul literar și editorul **STANCU ILIN**
26 noiembrie 1909 – s-a născut, la Slatina, dramaturgul, poetul și eseistul **EUGEN IONESCU** (m. 28.03.1994, Paris)
26 noiembrie 1951 – s-a născut, la Drăgănești-Olt, pictorul **CONSTANTIN STOENICĂ**
29 noiembrie 1940 – s-a născut, la Radomirești, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (m. 8.01.1997, Slatina)
30 noiembrie 1924 – s-a născut, la Slatina, istoricul **NICOLAE STOICESCU** (m. 15.09.1999, București)

Proiectul din anul 1835 de mutare a capitalei județului Olt de la Slatina la Turnu Măgurele

dr. Laurențiu GUȚICĂ

Unul din momentele puțin cunoscute în evoluția și dezvoltarea orașului Slatina îl constituie proiectul din anul 1835 relativ la mutarea capitalei județului Olt de la Slatina la Turnu Măgurele.

La 20 decembrie 1835, potrivit Jurnalului Sfatului Administrativ al Țării Românești, transmis Marelui Vornic Din Lăuntru, a avut loc o cercetare asupra „proiectului atingător de înființarea noului oraș Turnu, județul Olt”.

Marele Vornic înainta Secretariatului Adunării Obștești ofisul Măriei sale nr. 661 ce era însoțit de acest document inedit. În preambulul proiectului se arată că, potrivit raportului Ocârmuirii județului Olt, exista o jalbă înaintată domniei, cu acordul a 115 negustori, dar care mai putea aduna până la 200 de subscrieri, în care se „arăta dorința a înființa oraș nou la Turnu”.

Inițiativa venea ca urmare a faptului că județele de margine, riverane Dunării, care aveau capitala în porturile redeschise de pe malul stâng al fluviului, au cunoscut o evidentă renaștere a vieții economice. Rațiunile erau evident, legate de înflorirea comerțului pe rute comerciale mai lesnicioase și avantajoase, în condițiile desființării monopolului turcesc, dar și de prevederile Regulamentului Organic ce vizau sistematizarea și modernizarea instituțională a așezărilor urbane din cuprinsul Țării Românești. Așadar, argumentele celor ce sprijineau proiectul se bazau pe următoarele considerații: „luându-se în băgare de seamă cât de folositor este a fi capitala județelor de margine la locuri unde este port, privind aceasta atât spre înflorirea negoțului cea cu înlesnire adunare

a populației, în mult întindere și spornică înaintare întru înfrumusețarea orașelor, cât și spre multă înlesnire în organizația bunelor întocmiri, urmând a fi într-unul și același loc, și mai cu seamă unde este carantină, toate ramurile de dregătorii, administrative, judecătorești și carantinești, precum și strejuitorii de granițe, atât pentru aceste cuvinte care tălmăcesc buna strejuire a graniței, regulile sănătății, polițieneasca priveghere și înlesnirile ce pot avea neguțătorii asupra relației ce au în feluri de pricini cu dregătoriile”.

Dincolo de perspectivele faste pe care le aveau adepții mutării capitalei județului Olt, se arată că „Slatina se află într-un loc cu totul la margine și neîndemânatec pentru cea mai multă parte a lăcuiitorilor județului la trebuințele ce au cu autoritățile din capitala lui”. Necesitatea schimbării capitalei avea ca exemple orașele Giurgiu, Brăila și Turnu Severin, reședințele altor județe de margine.

Semnatarii jalbei nu luau în considerare faptul că exemplele amintite aveau totuși un trecut istoric bine conturat încă din antichitate și evul mediu. Pur și simplu doreau înființarea unui centru urban nou, la marginea județului Olt, care să joace un rol important ca schelă comercială dunăreană. Înțelegând rațiunile pur economice ale unui asemenea demers, nu putem să nu facem observația că în cazul Slatinei, nu mai conta tradiția comercială a orașului. Desființarea vămii interne de aici cu siguranță că a însemnat pierderea unor atribute ale prosperității și a mutat centrul de greutate comercial pe axa Dunării sau în marile centre urbane vecine, Craiova și Pitești. Argumentul

legat de așezarea Slatinei într-un loc ce nu se afla la îndemâna populației județului Olt în asigurarea facilă a legăturilor cu instituțiile administrative locale comportă și el semne de întrebare. De altfel, cei 115 negustori păreau că dau mai multă importanță faptului că „lăcuiitorii județelor învecinate vor simți un mare ajutor de a putea vinde mai cu preț producturile ce ar putea strânge cu munca lor, pentru că le vor duce cu înlesnire la acest port, unde vor putea găsi destui mușterii a le cumpăra”.

Proiectul prevedea ca noua capitală să se întindă pe 200.000 de stânjeni cvadrați și să aibă un islaz înconjurător de 1.670.000 stânjeni, în total aproximativ 1004 pogoane (circa 52 hectare). Direcția arhitectonică urma să aplice aceleași îndatoriri și reguli ca în cazul orașelor Giurgiu și Brăila. Secția Inginerească urma să trimită un arhitect, care, împreună cu ocârmuitorul județului Olt, trebuia să aleagă „un loc bun la marginea Dunării, în cea mai bună poziție”. Planul orașului urma să fie alcătuit „după pilda celor mai noi orașe ale Europei, împărțindu-l în despărțirile ce se va găsi de cuviință și după ce va alege piețele trebuincioase și ulițele toate într-o lărgire cu mărimea orașului, îl va împărți în mai mici despărțiri, cât adică să fie de trebuință unei familii pentru clădirea unei case cu curtea și toate împrejurimile ei, însemnând într-un protocol, ce va mai alcătui, după regula alfabetică și pe vopselile orașului, suma stânjinilor ce coprinde fieșcare din aceste mici despărțituri”. După ce planul urma să fie aprobat de domnie, un comitet alcătuit din administratorul județului Olt, doi negustori de seamă, rezidenți în satul Măgurele, aflat în vecinătatea noii capitale și un inginer, urmau să facă împărțirea și măsurătoarea locurilor scoase la vânzare doritorilor a se stabili aici. Prețul loturilor de teren varia în funcție de zona în care se găseau: locurile de categoria I, aflate în centrul orașului și în târg, urmau a fi vândute

la 4 lei stânjenul cvadrat, locurile de categoria a II-a, situate pe străzile mari și aproape de târg, costau 2 lei stânjenul cvadrat, iar cele de categoria a III-a, aflate în „mahalalele orașului și foburgului” câte un leu stânjenul, „după orânduiala ce s-au vândut și cele din Giurgiu și Brăila”.

Orașul avea prevăzute în centru locuri pentru ocârmuire, judecătorie, poliție, închisoare, cazarmă și alte instituții publice. Construcția clădirii administrației urma a fi făcută din sumele încasate pe vânzarea locurilor de casă. Achizitorii locurilor intravilane aveau obligația ca în termen de trei ani de la cumpărare să își ridice case conform planului arhitectului orașului, în caz contrar urmând să piardă lotul. Clăcașii de pe moșiile unor proprietari sau cei aflați în satele aparținătoare domeniilor Statului puteau cumpăra locuri pentru a se stabili în oraș însă strămutarea lor urma a fi făcută doar cu respectarea strictă a legislației existente în acea vreme.

La punctul 9 al proiectului se stipula expres că „acest oraș, fiindcă se clădește acum din nou, va avea aceleași drepturi cea au și vor mai dobândi și celelalte din nou clădite orașe după domeniurile Statului, cu Brăila, Giurgiu”.

Sfatul Administrativ Extraordinar a luat în discuție în ședința din 18 decembrie 1835 proiectul Departamentului Din Lăuntru referitor la construirea orașului nou Turnu din județul Olt și l-a găsit „cuvincios”, drept care recomanda să fie supus atenției domnului Țării Românești, iar în caz de accept să intre în dezbaterile Adunării Obștești „spre a se legiu”.

Analizat de Adunarea Obștească, proiectului i s-a adăugat un articol nou, ca amendament, care prevedea că „strămutarea ocârmuirii și a tribunalului de la Slatina la Turnu se va face după noua înscriere a contribuabililor, când atunci și de nu se va aduce la săvârșire proiectul despre rătănire în totalul său, dar la

acest județ trebuința ar cere ca să se facă rătunjirea potrivit cu întinderea acestui județ Oltul, pentru că făcându-se mai nainte nu puțină împedecare se va pricinui lăcuiitorilor la trebuințele lor, și zăticnire se va aduce trebilor administrative și judecătorești, fiind unele sate și peste trei zeci ceasuri depărtare de Turnu. Asemenea nu se va putea săvârși înaintea sorocului înscrierii nici lucrările orânduite spre clădirea orașului celui nou”. Așadar, deducem că trebuia făcută mai întâi o reorganizare administrativă a fruntariilor județului Olt. Pentru prima oară se aduce în discuție situația cel puțin bizară a satelor aflate la 30 de ceasuri distanță de noua capitală Turnu. Mutarea administrației și a tribunalului din Slatina înainte ca noul oraș Turnu să aibă atributele necesare funcționării putea pricinui perturbări majore în viața locuitorilor județului Olt.

Ideea mutării capitalei județului Olt de la Slatina la Turnu avea să fie abandonată treptat în favoarea inițiativei de reorganizare administrativă a județelor Olt, Argeș și Teleorman. Astfel, la 24 mai 1838, Marele Vornic din Năuntru înfățișa Adunării Obștești ofisul lui Alexandru Dimitrie Ghica cu un proiect nou ce viza stabilirea reședinței județului Teleorman la Turnu Măgurele. Documentul în cauză ne aduce prețioase informații relative la starea de spirit a slătinenilor. Astfel, aflăm că în urma „reclamațiilor din partea obștii hălăduitorilor orașului Slatina, arătătoare de feluri de neîndemânări ce-i împiedică de a se strămuta la noul oraș Turnu”, administrația a cercetat cu atenție problema și a ajuns la concluzia ar fi mai firească soluția ca noul oraș de la Dunăre să fie reședința județului Teleorman decât a Oltului.

În vreme ce județul Teleorman nu avea în cuprinsul său „nici vreun alt oraș slobod ca să-și statornicească a lui rezidență”, județul Olt beneficia de „orașul Slatina slobod și așezat la poziție îndemânatică pentru a lui populație”.

Pentru ca disputa să ia sfârșit, se hotăra a fi luate următoarele măsuri: județul Olt urma să aibă reședința „și pe viitorime iarăși în slobodul oraș Slatina, iar rătunjirea lui va rămânea de mijloc fără atingere de vreo graniță”; reședința Teleormanului era fixată definitiv la Turnu; acest județ urma să beneficieze de o serie de îndreptări administrative, și anume satele din plasa Șerbăneștilor, ce alcătuiau înainte plasa Călmățuiului și satele din plasa Oltului de Jos, ce formau înainte plasa Marginii județului Olt; județul Olt primea și el „parte din plasa Oltului a județului Argeș ce mai nainte alcătuia plasa Oltului de Jos, precum și parte din plasa Cotmenii a județului Teleorman, ce mai nainte alcătuia plasa Vezii”; județul Argeș primea o parte din plasa Teleormanului, ce înainte reprezenta Plasa Teleormanului de Sus.

Prin reorganizarea administrativă județului Olt i-au fost luate satele Crângeni, Băsăști, Putineiu, Băneasa, Dorobanțu, Cârligați, Caravaneți, Saielele, Pleașovul, Uda, Râioasa, Slăviteștii, Potlogenii, Segarcea din Vale, Segarcea din Deal, Lița, Odaia, Măgurele și Flămânda, acestea fiind atribuite județului Teleorman. Oltul a primit de la județul Argeș satele Casa Veche, Dejești, Drăgoești, Buciumeni, Geamăna, Câmpu Mare, Dobroteasa, Sâmburești, Ciomăgești, Leleasca, Păroși și Râșlețu. De la județul Teleorman au fost date Oltului satele Izvorul, Vața, Gura Boului, Bărăștii de Cepturi, Bărăștii de Vede, Vlaiicii, Coloneștii, Maldărul, Corbu și Sârbii Măgura.

Administrația Țării Românești aviza favorabil noul proiect, manifestând înțelepciune și bună-credință, iar orașul Slatina, prin solidaritatea și interesul locuitorilor săi, care protestaseră cu intransigență pentru strămutarea neinspirată la Turnu, câștigau o bătălie decisivă în evoluția localității de pe malul Oltului.

Portativ liric

CORNELIU VASILE

Născut în anul 1947 la Dobrosloveni, județul Olt. Profesor de limba și literatura română-limba engleză, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Colaborări la *România literară*, *Luceafărul de dimineață*, *Viața românească*, *Jurnalul literar*, *Familia*, *Meridian*, *Mozaicul*, *Poesis*, *Axioma*, *13 Plus*, *Cronica*, *Ramuri*, *Porto-Franco*, *Metafora*, *Tribuna*, *Nord literar*, *Oglinda literară*, *Sud*, *Revista Bibliotecii Naționale a României*, *Meandre*, *Amurg sentimental*, *Oltul literar*, *Fereastra*, *Agenda de carte*, *Actualitatea literară*, *Observatorul* (Toronto), *Caiete de sud-est* (Franța), *Revista Agero* (Stuttgart), *Universul românesc* (Bruxelles), *New York Magazin* (USA).

Cărți: *Epigrame și alte versuri umoristice* (1996), *Aproapele departe* (versuri, 1997), *Un colț de suflet* (antologie poetică a elevilor, 1998), *Primul tren spre Craiova* (roman), *O lume minunată* (proză scurtă, 1999), *Privire din interior* (eseuri, 2000), *Efemere* (versuri), *De acasă până-n clasă* (cărțică pentru copii, 2006), *Scriitorul vremii, vremea scriitorului* (monografie critică, 2010), *Halouri. Lecturi la început de mileniu* (cronici literare, 2012). Prezent în dicționare și antologii publicate în România și în China (*Dicționar internațional al poezilor contemporani*, 2008).

Atac la drumul mare

Cei cuminți stau cuminte,
cu mâinile sus lângă zid,
în timp ce slugile bandiților
îi buzunăresc cu nădejde.
Cei fricoși au ajuns
unde gloanțele urmăritorilor
nu mai au nicio putere.
Cei bățăioși și acum
trag de după trunchiuri de copac
unii de-adevăratelea, alții în
visul de sub cheagul de sânge.
Fin observator, vizitiul
scrie de zor Majestății Sale
întocmai precum se află
despre chipurile și măștile,
despre sumele confiscate,
despre numărul morților,
despre locul și data
și timpul zilei sau nopții,
încheind cu marea speranță
de a fi avansat .

Poveste sentimentală

Cafeneaua fusese demolată de curând
excavatoarele scoteau fundația
femeia de pe macara citea versurile
poetului care stătuse la masa din colț
cartea ajunsese ferfeniță
circulând pe tot șantierul
până când inginerul-șef
a sistat lucrările pentru a propune
în plen ca în locul acela
să se ridice un monument
cărții aceleia cu file îngălbenite
de care un oarecare autor
în timpul lecturilor se pierduse.

Români de azi, români de ieri – la Viena (I)

C. VOINESCU

Am ajuns la Viena chiar în nefericita zi de 2 august, când atât de tână și de talentată pianistă româncă Mihaela Ursuleasa își dăduse sufletul în apartamentul ei din capitala Austriei și a muzicii europene, unde, stabilită de două decenii, desăvârșise, prin cei opt ani de studiu la conservator, înăscutu-i talent.

Numeroasele trofee, printre care prestigiosul premiu I – „Clara Haskil” din Vevey, frecvențele concerte în Europa, Statele Unite ale Americii și Canada, orchestrele partenere și dirijorii lor iluștri – Filarmonicile din Dresda și din Rotterdam, Orchestrele din Bamberg, Götteburg, Cincinatti și Minnesota, Saint Paul Chamber Orchestra, Orchestra Regală Concertgebouw,

Orchestra Națională din Paris, Mozarteum din Salzburg și Staatskapelle din Weimar, Orchestrele Radio din București și Berlin etc. – au confirmat cu prisosință geniul ei interpretativ.

Mă bătea de mult gândul să o iau la pas prin acest maiestuos oraș imperial, pe urmele unor români, lăsând, în trecerea lor, amprente mai mult sau mai puțin știute și cultivate, mai mult sau mai puțin vizibile în fabulosul labirint de palate, muzee, biserici, catedrale, statui, parcuri, săli de expoziție, teatre și săli de concerte.

Aveam la îndemână chiar și o listă orientativă din care nu lipseau Mihai Viteazu, Șerban Cantacuzino, Petru Maior, Horea, Tudor Vladimirescu, Titu Maiorescu, Eminescu și Slavici, Blaga, Nichifor Crainic, Ciprian Porumbescu și George Enescu, Agatha Bârsescu, Traian Grozăvescu, Ioan Holender, Ileana Cotrubaș, Angela Gheorghiu și... aproape necunoscuta, pentru mine, Mihaela Ursuleasa, nebănuind că despre ea voi scrie cu verbe la timpul trecut.

Cu tristețea în suflet, am pornit, într-o dimineață de vară cu soare palid, pe nesfârșita Simmeringstrasse, spre Biserica ortodoxă română *Învierea Domnului*, păstorită de preotul paroh dr. Nicolae Dură, ajutat de cei doi preoți slujitori, drd. Emanuel Nuțu și dr. Ioan Moga, și de preotul onorific Viorel Ghera.

La numărul 161, cu fațada aliniată la clădirile nu prea înalte ce o flanchează, își înalță crucile spre cer lăcașul românesc de

închinăciune, ridicat în anii 2001-2003, cu un spațiu interior generos, plin ochi, la zi de praznic, cu cei vreo două sute de credincioși ortodocși, tineri cei mai mulți sau poate că așa mi s-a părut.

Istoria Parohiei ortodoxe române din capitala Austriei începe, de fapt, la intersecția străduțelor (Gasse), Betty Roose Weg cu Arnsburggasse, nu departe de ieșirea prin Hohenbergstrasse de la Palatul Schönbrunn și este legată de numele domnitorului iluminist Șerban Cantacuzino, participant în 1683, ca vasal al turcilor, alături de ei la cel de al doilea asediu asupra Vienei.

Nici turcii nu s-au bizuit prea mult pe oștenii români creștini și nici domnitorul muntean nu s-a străduit să le infirmе suspiciunea, așa că, instalați în tabăra din Pădurea Gatterhölz, de lângă Schönbrunn, unde nu se construise încă Palatul Imperial actual, au primit de la marele vizir Kara

Mustafa Pașa misiunea să ridice, în aval și în amonte de Dunăre, două poduri din lemn. Construirea lor a fost trăgănată și realizată în așa fel, încât să fie ușor distruse de forțele creștine, conduse de Ioan al III-lea Sobieski, instalate pe dealul Kahlenberg, mai sus de pitorescul Grinzing, cu renumitele sale Heuriger de azi.

Alături de Sobieski se aflau și câteva sute de ostași moldoveni, comandate de domnitorul Gheorghe Duca, figură istorică evocată și de Sadoveanu, mai târziu în „Zodia Cancerului sau vremea Ducăi-Vodă”.

Pe unul dintre zidurile laterale ale Bisericii Sfântul Iosif, ctitorite de Ferdinand al II-lea întru venerarea regelui polon, salvator al Vienei, se află o plăcuță, montată în 1999, de Academia Română, cu textul românesc întocmai: *În memoria soldaților români care în anul 1683 la depresurarea Vienei au contribuit la salvarea orașului.*

Cu ajutorul Ghidului Institutului Cultural Român și cu al unei hărți a orașului, am ajuns pe Hohenbergstrasse, capătul dinspre Schönbrunn, acolo unde în fața cortului său din tabăra ostașilor munteni, Șerban Cantacuzino poruncise să se ridice spre Dumnezeu o cruce din lemn de stejar, cu o înălțime de cinci metri, pe care sta scris în limba latină: *Crucis exaltatio est conservatio mundi - crux decor ecclesiae - crux custodia regum - crux confirmatio fidelium - crux gloria angelorum et vulnus demonum - Nos Dei gratia Servanus Canthacuzenus, Valachie Transalpinae princeps, eiussdemque perpetuus haeres ac dominus, ereximus crucem hanc in loco quavis die devotione populi et sacro honoratio in perpetuam sui suorumque memoriam, tempore obsidionis*

mahomethanae vezirio Karra Mustapfa Bassa Viennensis inferioris Austriae, mense septemb. die I. Anno 1683. Viator, Memento mori.

„Înălțarea crucii este mântuirea lumii, crucea este podoaba Bisericii, crucea este în paza regilor, crucea este întărirea credincioșilor, crucea este gloria îngerilor și vătămarea demonilor.

Noi, Șerban Cantacuzino, din mila lui Dumnezeu principe al Valahiei Transalpine, domn și singur stăpân al ei, am ridicat această cruce în locul sfânt la care poporul se poate închina în orice zi, cinstit întru veșnică memorie a sa și alor săi, în timpul asediului Vienei din Austria Inferioară de către mahomedanii conduși de vizirul Kara-Mustafa Pașa, 1 septembrie 1683. Călătorule, adu-ți aminte de moarte!”

La această cruce se rugau oștenii români pentru izbânda creștinilor și poate că în numele ei trimitea – sub acoperire, cum am zice noi azi – Șerban Cantacuzino informații austrieșilor despre „lucrurile” turcilor.

Dacă a făcut-o pentru a-și salva pielea în cazul victoriei creștinilor, din diplomatie, din convingere sau din dorința de a se pune în

fruntea unei cruciade creștine antiotomane, au reușit să deslușească, în bună parte, istoricii.

Cert este însă că unul dintre curtenii lui Leopold I, groful de Waldstein, de pildă, apreciază drept importantă contribuția domnitorului muntean la depresurarea Vienei, iar Kunitz, ambasadorul imperial la Constantinopol, aflat în tabăra turcilor în timpul celor șaiszeci și trei de zile de asediu, confirmă convingător aceste aprecieri.

Și cum n-ar fi de apreciat un conducător creștin de oști, aliat de voie, de nevoie cu otomanii, care își îndeamnă supușii să umple tunurile cu paie în momentele cruciale ale atacurilor asupra zidurilor Vienei și își asumă riscul transmiterii rapoartelor de la Kunitz, prin oștenii proprii, către aliați.

Mai mult chiar, Șerban Cantacuzino l-a asigurat pe rezidentul austriac în tabăra

otomană că în timpul atacului va deveni vizibil – definindu-l printr-un termen actual – „non-combat-ul” oștirii sale, semn indubitabil fiind steagurile purtând crucea pe o parte, iar pe cealaltă – chipul Maicii Domnului.

Un steag românesc de pe câmpul de luptă, altul decât cele menționate mai sus, cu o traiectorie sinuoasă: Viena – Dresda – Muzeul Militar, cu imaginea Mătuitorului făcând semnul binecuvântării, se află acum expus la Muzeul Militar Național.

Și crucea ridicată de domnitor are o încălțită istorie: în toamna anului 1863 a fost descoperită de o fetiță – spune *Ghidul ICR* – care aduna lemne și dusă apoi în cadrul unui ceremonial religios la Curtea Episcopală din Viena, de unde, în primăvara anului următor, a fost reînălțată (întretăierea Betty Roose Weg cu Arnsburggasse) în apropierea locului inițial (Hohenbergstrasse), unde există și capela, Moldauer Kapelle, avariata în timpul celui de al Doilea Război Mondial și refăcută în 1961.

În 1785, crucea lui Șerban Cantacuzino a dispărut, cam greu de explicat cum, de la locul ei, ajungând, în cele din urmă, la Castelul Geyerau din Ljubljana, unde este conservată. Copia ei fidelă din Capela Moldovenească din Viena, dar la scară redusă, a fost așezată acolo în anul reconstrucției, dimpreună cu reproducerea portretului domnitorului din Mănăstirea Cotroceni, ctitorie a sa din 1682.

La trei sute de ani de la depresurarea Vienei, în 9 septembrie 1983, a fost dezvelit, în fața capelei, bustul lui Șerban Cantacuzino – domnitorul român care a primit, în semn de recunoștință, de la Leopold I titlul de conte

al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană – realizat de sculptorul Ștefan Tartler-Brezoi, cu un soclu cu medalioane în relief de Gheorghe Adoc.

În părțile laterale ale soclului stă scris, în limbile română și germană: *Ridicat de obștea română din Austria în anul 1983, spre cinstirea domnitorului român Șerban Cantacuzino care a adus o contribuție importantă la depresurarea Vienei de trupele otomane în anul 1683.*

N.B. Realizarea acestui succint parcurs istoric reportericesc a fost posibilă nu doar prin documentare la fața locului, ci și datorită consultării, fie și selective, a unor scrieri semnate Radu Popescu, Dimitrie Cantemir, Nicolae Iorga, Victor Papahagi, Pompiliu Manea etc., precum și a unor numere ale revistei *Magazin istoric*.

Cerul înnorat deasupra noastră, legea morală în no(ro)i

Alexandru FIFOIU DELASEACA

Motto: *«Efectivul pericol de declin pentru umanitate nu vine de la rachete, ci de la descompunerea forțelor morale.»*

Cardinalul Ratzinger-1984

Semnalul de alarmă lansat cu mai bine de un sfert de veac în urmă de actualul Papă, Benedict al XVI-lea, în lucrarea sa «Controverse în jurul moralei», este în zilele noastre mai actual ca oricând.

Trăitori în vremuri sărmene, într-un timp al crizei valorilor, al confuziei și al derutei accentuate, asistăm de cele mai multe ori impasibili la degradarea morală a lumii moderne, aflate pe marginea prăpastiei și amenințate de pericolul autodistrugerii proprii civilizații, în primul rând din cauza pervertirii moravurilor. N-am fi nici primii și nici singurii, știut fiind că cel puțin două dintre cele șase mari civilizații din istoria omenirii au dispărut din aceeași cauză. Or, azi trăim într-o lume suprasaturată de sexualitate, de un erotism deșănțat, într-un veritabil imperiu al simțurilor în care mediul educogen nu mai poate face față influențelor nefaste venite dinspre partea nesănătoasă a societății, acel segment denaturat și profund vicios al acesteia.

Astfel, dragostea, considerată pe bună dreptate cel mai frumos și mai nobil sentiment omenesc, a ajuns să fie asimilată sexului, în pofida adevărului axiomatic că

aceasta, dragostea adică, este în esență trăire superioară, iar sexul e pură gimnastică, un «sport» ținând de sfera instinctelor primare.

În vremurile (mai) vechi, cu norme morale cu adevărat sănătoase, sexul însemna încununarea dragostei dintre un bărbat și o femeie, pe lângă plăcere având și menirea de a asigura perpetuarea speciei.

În România postdecembristă, în cadrul așa-zisei deschideri către valorile Occidentului, unii au părăsit cu nonșalanță și fără vreun regret preceptele morale tradiționale, de sorginte țărănească, adoptând fără discernământ nu valorile reale ale lumii occidentale, ci erorile acesteia. În slujba căroră, de dragul rating-ului sau al unor procente sporite de vânzări, mass-media din România acționează zilnic, ca picătura chinezească, neluând atitudine fermă împotriva acestui fenomen profund nociv și încurajând pornirile nefirești (homosexualitatea), promovând într-o veselie, deplasată și nesănătoasă, vulgarul, obscenul, chiar și sexul explicit, de ți-e și rușine să urmărești unele filme/ programe la TV, împreună cu copiii sau părinții.

Tembelizorul a devenit un «curat» mijloc de îndobitocire. În special pentru copii, care pe unele posturi... mai «libere» – prea libere, în opinia mea – mai bine zis canale, ce «poartă» dejecțiile unor minți bolnave, văd și ce nu e de văzut la vârsta lor, formându-și pe baza unor percepții denaturate/alterate reprezentări și convingeri false și profund dăunătoare despre aspecte care nu intră în sfera de interes a vârstei

lor, precum sexualitatea, domeniu în care anormalitatea și nefirescul sunt ridicate la rang de normă. Iar copiii ce văd aia fac sau vor face la un moment dat. Deloc improbabil sau surprinzător, atâta timp cât în Anglia, la orele de educație sexuală, li se vorbește copiilor din ciclul primar (7-10 ani) despre sexul oral și anal, ca mijloc de protecție împotriva unei eventuale sarcini (?!). Îți faci cruce, pentru că nu e vorba despre vreun trib izolat, cantonat în preistorie, ci despre un popor reprezentativ pentru cultura și civilizația mondială și te întrebi dacă nu cumva a înnebunit lumea. Fiindcă nu doar copiii, ci chiar și adulții mai slabi de înger, care urmăresc aceste programe, pot cădea în capcană, prin posibila adoptare a unui comportament sexual nefiresc, «ca-n filme», ca să fie «la modă». Fără ca măcar să le treacă prin cap gândul că nici chiar animalele n-au un așa comportament sexual deviant și nefiresc, darămite Omul, o culme, cel puțin până acum, în evoluția lumii vii. Mucaliții cinici spun că, pe cale de consecință, «oralul», atât de mediatizat, tinde să devină în multe situații proba de bază a reușitei, cheia succesului pentru cine pică scrisul la examenele vieții : angajări, promovări/avansări etc.

Ce-i drept, tentația perversiunilor sexuale a bântuit prin omenire dintotdeauna. Teodora, împărăteasa Bizanțului, ca să luăm doar un exemplu, «lucra cu trei orificii», după cum consemnează Procopius din Caesareea în celebra sa «Istorie secretă a Imperiului Roman». Lumea de azi, și prin osârdia mass-media, pare plină de Teodore, Messaline, Lucreții și de multe alte femei vicioase, mai mult sau mai puțin celebre,

triste figuri ale unor vremi decadente. Ca cele pe care le trăim noi azi.

Un gând nu-mi dă pace. Femeile «terminate», cum spun tinerii din ziua de azi, ca și acele «eroine» din filmele deocheate de după miezul nopții, vor fi având copii? Și dacă au, cum îi sărută fără să-i pângărească?

Chestiunea este în ansamblu extrem de complexă. În plină glorie, Marilyn Monroe, singurul sex-simbol autentic al vremurilor moderne, după umila mea părere, întrebată de ziariști care ar fi lucrurile care n-ar trebui să dispară niciodată a declarat franc: «Sexul și pornografia. » Și are și ea dreptatea ei: fără sex, specia umană ar dispărea, iar pornografia ține de drepturile și libertățile omului. Din păcate, oamenii uită că «libertatea individuală încetează acolo unde începe libertatea celorlalți».

De aceea, mass-media, treziți-vă, fraților, și (re)deveniți, spre binele tuturor, ceea ce ar trebui să fiți mereu, un important mediu educogen, poate cel mai important după școală și familie! Că pierdem toți mai mult decât câștigați voi din rating, prin etalarea acelor tragice dive-maladive, golașe la trup și minte, care nu fac decât să distrugă pe zi ce trece ceea ce odată se numea, frumos și nobil, misterul feminin.

P.S. 1. Din fericire, România nu este, încă, un spațiu din «imperiul simțurilor», cu toate că se fac eforturi susținute pentru a ne alinia.

2. Când a apărut «Decameronul» s-a spus că Boccaccio a vrut să arunce Italia în bordel. Păstrând proporțiile, rândurile mele pledează pentru mișcarea de rezistență morală și națională românească.

Poezie

VICTOR IACOBESCU

Născut în orașul Corabia
Profesor de limba și literatura română – C.N. „Radu Greceanu”, Slatina
Apariție editorială: *Căderi spre nemurire*, Editura Hoffman, 2010

Negație de toamnă

Te negam la nesfârșit
mă obișnuisem cu decorul
de a nu îți ști ființa
și credeam în idealul
nealterării cotidianului

Maltratam clipele ca un zvon de chemare a
morții și îmi încolăceam privirea
în absența ta
de teamă te idolatrizam
înainte de a te cunoaște
pentru că numai tu ai fi
știut să viețuiești
în spatele nefirii

și totuși accident în cotidian
al acestei sintagme ai lovit
în jocul de biliard al întâmplării
bila neagră a prevestirii

devenisem un copac fără toamnă

Setea

Eu stăteam departe, tu - și mai departe
de tăcerea noastră
plecam însă ca nomazii în căutări
de viață

Ne adăpam ochii la umbra unui copac
veștejit de septembrie
când apa devine mai pură
trecând prin filtrul zgomotului
copilăriei

Parcă ne promiteam că ne vom îneca
împreună să nu mai găsim hotarul
neapropierii noastre
dacă ai avea un colac al salvării de prăbușire,
nu-i așa că nu ni l-ai arunca?

Ar fi mai bine să înghițim
fiecare picătură de puțină depărtare
să ni se oprească sufletul
plâns de fiecare stâncă
prin care trece izvorul neîmplinirii!

Poate atunci ar sosi clipa însetării...

Florea Turuianu din Sârbii-Măgura și patima sa de neostoit

George Nina ELIAN

Pentru cei ce privesc de pe margine, Călușul este un joc și-atâta tot. Un joc frumos, de culori, de strigăte, de luptă îndârjită cu pământul.

Însă pentru Florea Turuianu – sau nea Florică, așa cum îi place să i se spună – directorul căminului cultural și instructorul formației „Junii Călușari” de la Sârbii-Măgura, el a depășit de mult cadrele definiției de dicționar sau ale simplei priviri. Și asta nu de ieri-de azi, ci încă dintru începuturi, încă din ziua sau – de ce nu? – din clipa în care nea Florică a auzit întâiul „Hălăișă!”, clipă în care, fără doar și poate și-a jurat, în gândurile lui limpezi și molcome de copil, să-și închine întreaga viață acestui strigăt.

Pentru nea Florică Turuianu, Călușul e patimă. Adică dragoste amestecată cu suferință până la mistuire și uitare de sine. Altminteri, Călușul n-ar mai însemna nimic. Fără patimă, care e vatra în care scapără scânteile magiei, Călușul n-ar mai fi el însuși, adică acel descântec păgân prin care ne vindecăm de-ntuneric și de puterile lui. Iar nea Florică Turuianu a înțeles

aceasta odată cu primul strigăt.

Călușul e dragoste nebună, furtună, disperare fără leac. E luptă. Iar lupta le e hărăzită doar celor dispuși să se sacrifice până la capăt, să lupte ca și când niciodată, nicio clipă, n-ar fi siguri de victorie. Pentru că izbânda lor e lupta însăși și doar astfel devin învingători: prin puterea, mereu reînnoită, de a se bate, dacă s-ar putea, chiar până la sfârșitul lumii. Nea Florică Turuianu este unul dintre acești aleși.

Altminteri, n-ar fi luat, acum câteva zeci de ani, drumul acestei patimi nezăgăzuite, de neostoit și pe care n-a părăsit-o nici acum, la aproape șaiszeci de ani (e născut în 1954). Și niciodată. Eu, cel puțin, așa cred. De ce? Pentru simplul motiv că...

„ASTA E DIN NAȘTERE...”

Iată cum își începe nea Florică istorisirea despre intrarea sa sub streășina zodiei Călușului: „Pasiunea a fost, ca să zic așa, din naștere și a venit de la bunicul din partea mamei, Florea Ilina, care a jucat cu Ilie Martin, vestitul vătaf din Colonești, în preajma anilor '30 ai veacului trecut. De jucat însă, am început să-l joc de prin clasa a doua, pe la nouă ani. Atunci nu erau instructori, învățam unul de la altul, în curtea școlii. Până când, prin 1963-64, a venit un instructor de la Pitești să coordoneze activitatea artistică. Atunci a început activitatea puternică, deoarece eram încurajați prin diverse concursuri. Pe acele vremuri, călușarii din Sârbii-Măgura erau chiar cei mai apreciați la diversele concursuri din țară. Însă de la bunicul am prins drag de acest joc și-l jucam cu copiii în preajma Rusaliilor. Joc împreună cu copiii chiar

și acum. ”

O BIOGRAFIE ARTISTICĂ EXTREM DE... ÎNCĂRCATĂ

În 1969, tânărul Florea Turuianu, devenind elev al Liceului Pedagogic din Câmpulung-Muscel, n-a pierdut ocazia de a-i învăța și pe cei de la munte anumite figuri din Căluș, participând cu liceul la diverse spectacole și concursuri. Apoi, la finele cursurilor, în 1975, când s-a întors în sat, a început să-nvețe copiii să cânte la acordeon „Am înființat chiar și un taraf, pe care, ulterior, l-am abandonat, deoarece erau alte localități – precum Iancu Jianu, Morunglav – cu tradiție în această direcție. Atunci, m-am apucat de Căluș. În 1977 am ieșit pentru prima dată pe scenă, la Festivalul <Călușul românesc> de la Slatina. Ei bine, în acești 35 de ani am învățat circa 300 de copii să joace Călușul, deoarece sunt foarte receptivi. De exemplu, la noi, la Sârbii-Măgura, dacă la o casă nu joacă un copil, la cealaltă îl joacă doi sau trei.”

Referindu-se la parcursul acestor ani, spune: „În afară de concursurile naționale, am participat la manifestări de marcă în străinătate. În 1992 am avut cea mai mare satisfacție când, de Rusalii, doamna Marioara Murărescu, realizatoarea emisiunii <Tezaur folcloric> de la Televiziunea Română, a ținut să vină la Sârbii-Măgura și să filmeze Călușul. Timp de șapte ani la rând, în preajma Rusaliilor, copiii-călușari de

la Sârbii-Măgura au apărut la TVR. Tot în acea perioadă au venit delegații de etnofolcloriști din mai multe țări – SUA, Suedia, Germania, Ungaria – invitate de Anca Giurchescu, fostă realizatoare de emisiuni la TVR și, tot de atunci, am fost invitați mereu la manifestări importante peste hotare, cum ar fi: 1998 – Rodez (Franța), schimb cultural; 1999 – Washington – <The Smithsonian Folklife Festival>; 2002 (anul intrării Călușului în patrimoniul UNESCO) – Budapesta, Festivalul Internațional de Folclor; 2004 – Festivalul Internațional de Folclor de la Kubrat (Bulgaria); 2006 – spectacol demonstrativ la sediul UNESCO; 2008 – Festivalul <Culturile Lumii>, Ganat (Franța); 2010 – Festivalul Sabah (Malaiezia). Cred că, până acum, am primit vreo 15 medalii, iar despre diplomele de excelență nici nu mai vorbesc: primim în fiecare an.”

CEA MAI FRUMOASĂ PRIMIRE: LA FESTIVALUL „SMITHSONIAN”

Dintre toate locurile prin care a peregrinat cu trupa de călușari, lui nea Florică i-a plăcut cel mai mult în SUA. „În America am fost primiți cel mai frumos. S-a întâmplat că noi am fost la Washington după 60 de ani de când Maria Tănase concertase acolo alături de taraful condus de Fărâmiță Lambru. Am avut ocazia, în cadrul acelei deplasări, să mă urc într-un modul <Apollo 11>. Oricum, se strângea lumea la spectacolele noastre ca la urs, și asta datorită autenticității obiceiului și a jocului: când ne vedeau americanii, mai ales copiii, săreau în sus de bucurie. M-am simțit mândru de mine și de țara mea, mai ales că am stat alături de celebrități precum gimnasta Nadia Comăneci, baschetbalistul Ghiță Mureșan, cântăreața Gigi Marga sau actorul Constantin Diplan. Trebuie să menționez că din România au mai evoluat acolo șapte formații, câte una din fiecare zonă etnofolclorică: Oltenia, Muntenia, Banat, Ardeal, Moldova, Maramureș, Țara Oașului. ”

„PENTRU MINE, CĂLUȘUL ÎNSEAMNĂ VIAȚĂ!”

Evident, nea Florică n-a avut parte numai de flori și bucurii pe drumul străbătut până aici: mai sunt și copii care se-apucă să-nvețe Călușul și, apoi, văzând că nu e prea lesne sau nu atât de lesne pe cât își imaginau, abandonează. Dar majoritatea rămân, și acesta e lucrul cel mai important. Iar satisfacția cea mai mare e că Georgel Duleiu, actualul vătaf al formației „Junii Călușari” de la Sârbii-Măgura, îi calcă pe urme, ducând mai departe – și la propriu, și la figurat – steagul călușăresc. Mai mult, copiii au învățat disciplina, ceea ce este esențial, mai ales la Căluș, cunoscut pentru dificultatea figurilor, dar și în ceea ce privește cultivarea spiritului de echipă, de solidaritate. Îmi amintește, în acest sens, chiar o întâmplare pilduitoare: „Noi, de regulă, de la 1 octombrie și până la sfârșitul lui mai, facem antrenamente sâmbăta la Vitănești, iar duminica la Braniște. Odată, țin minte, era pe iarnă și ninge. Am mers doi kilometri pe jos și, pe toată această distanță, am întâlnit doi câini

și un om. Ei bine, copiii ajunseseră înaintea mea și mă așteptau.”

Dar, ca să ne dăm și mai bine seama de ceea ce înseamnă Călușul pentru Florea Turuianu, e necesar să mai aflăm un... amănunt, dacă amănunt poate fi numit, iar asta veți judeca dvs., dragi cititori. Căci iată ce zice, la un moment dat, nea Florică: „Murise tata, iar eu trebuia să merg la festival la Caracal. N-am avut încotro: l-am lăsat pe tata acasă și m-am dus la festival. Asta înseamnă să-ți placă lucrul pe care-l faci, asta înseamnă dragoste pentru folclor. Dragostea asta a mea s-a transmis la toți copiii și le-a inoculat disciplina și punctualitatea.”

Dar numai dragostea, ea singură, nu e de ajuns. Ca atare, nea Florică s-a gândit să înlesnească drumul copiilor către Căluș. Cum? „Vreau să tipăresc o carte, care se va numi <Tehnica învățării jocului popular>, cu poze rare, deoarece am studiat 15 ani și m-am chinuit să-i învăț și pe copii. E cea mai mare greșală să înveți copilul să danseze sau să joace de la o vârstă foarte fragedă. Cel mai bine e să faci lucrul acesta de prin clasa a treia, atunci când copilul este mai copt la minte, ca să poată înțelege. Până acum, nu s-a lucrat cu metodă, or, eu asta vreau: să scot un manual de metodica predării jocului și dansului popular. În prezent, am o tablă pe care-i învăț și le desenez totul. Poate, odată, voi lucra și cu oglinzi, ca la profesioniști, dar asta mai târziu, când voi avea posibilitatea. În orice caz, asta trebuie să rețineți: pentru mine, Călușul înseamnă viață, dragoste de folclor, deoarece Călușul este specific zonei noastre și s-a observat că iese în relief pe oriunde. Și mai notați ceva: pe mine nu m-au interesat niciodată banii, ci să fac cât mai bine ceea ce-mi place și să văd lumea!”

Iar noi nu mai avem absolut nimic de adăugat.

Paparuda. Muma Ploii

(Folclor muzical oltenesc, vol. I)

dr. Ion ȘERBAN

Paparuda se numără printre obiceiurile agrare menite să aducă ploaie. O veche prezentare a obiceiului este făcută de Dimitrie Cantemir în „Descrierea Moldovei”, dar cea mai amplă interpretare o găsim în lucrarea lui Dumitru Pop, care abordează aspecte privind originea, semnificația, procesul de contaminare cu alte credințe, rituri și obiceiuri¹.

Paparuda este un obicei agrar, care, la origine, îmbină elemente magice și rituale. Obiceiul se practică în timpul zilei, în perioade de secetă și are ca scop „dezlegarea” ploii.

În multe cazuri, obiceiul apare în formă degradată și se practică din ce în ce mai puțin, de regulă, de copiii proveniți din familii de țigani.

Se recurge la Paparude pentru a fi oprită seceta. În trecut, se făceau mai întâi slujbe în biserică, erau aduse moaștele Sfintei Filofteia de la Mănăstirea Curtea de Argeș, pe care preoții le purtau prin sate. Pelerinajul se încheia cu o slujbă în mijlocul holdelor.

Paparudele se constituiau în grupuri de 6-8 fetițe cu vârste între 12-13 ani, erau acoperite de sus până jos (sau numai de la brâu în jos) cu frunze de boz sau de lipan. Ele mergeau în tot satul, de la o casă la alta, căutând și jucând pentru invocarea ploii. La intrarea în gospodărie, gazda aștepta cu o căldare plină cu apă, stropea paparudele, în timp ce acestea

cântau: „...Deschideți porțile,/ Să intre ploilele/ Paparudă, rudă,/ Vîno, de ne udă/ Cu găleata, leata/ Peste toată ceata/ Cu găleată nouă/ Dumnezeu să plouă/ De marți până marți/ Să vă saturați,/ De joi până joi/ Să dea nouă ploi!/ Unde dai cu sapa,/ Ca să curgă apa,/ Unde dai cu ciurul/ Să umpli pătulul,/ Unde dai cu maiul/ Să curgă mălaiul,/ Drugile porumbului/ Ca carnele plugului,/ La anu, și la mulți ani!//

La sfârșit, fetele primeau daruri în produse: grâu, porumb, mălai sau făină. Când venea gazda, fetele cântau: „Să nu dai cu strachina,/ Că e rău de pagubă!/ Să ne dai cu ciuru,/ Să umpli pătulul!/ Hai, ploiță, hai!” După primirea darurilor, Paparudele mulțumeau spunând: „De unde dai să izvorască!”

În drum prin sat, Paparuda care purta „mască verde”, (reprezentare a spiritului antropomorf al naturii), stropea cu apă femeile însărcinate, care îi ieșeau în cale².

În Câmpia Boianului, în satele Șerbănești, Crâmpoia, Movileni, Paparudele cântau:

„Paparudă rudă/ Vîno, de ne udă/ Dă-ne, Doamne, cheile/ Să deschidem ploile/ Să curgă șiroaiele/ Pe toate potecile/ Să se facă grânele/ Să nu moară vitele.”

„Muma Ploii” era un obicei ce se practica, în trecut, de câte ori era necesar, în situații excepționale de secetă. Se modela o figurină din lut, era așezată într-un sicriu și înmormântată, în scopul invocării ploii. Acest ritual este același

1. Stoica Lia, *Paparuda*, în „Revista de etnografie și folclor”, tom. 15, 1970, pp. 375-394;

Cuceu, Ion, Cuceu, Maria, *Un obicei agrar românesc: Paparuda*, în „Marisia”, X, 1980, pp. 667-687

2. Pop, Dumitru, *Obiceiuri agrare în tradiția populară românească*, Cluj Napoca, 1989, pp. 132-143

ca și în cazul Caloianului.

Dacă era secetă, oamenii puneau câțiva copii (între 12-14 ani) puri, fără păcat, să facă o păpușă din lut: „Muma Ploii”, cu credința că prin efectuarea unui ritual special de invocare, Dumnezeu va aduce ploaie.

Copiii mergeau la râpa satului de unde strângeau o mână de argilă, pe care o frământau cu apă, modelau o figură antropomorfă numită „Muma Ploii”, pe care o puneau într-un sicriu din scândurele sau tot din lut.

Sicriul cuprindea toate cele necesare unui mort adevărat, erau aduse lumânări și flori, apoi Muma Ploii era jelită: „...Muma Ploii/ Tatăl Ploii/ Dă-ne, Doamne, cheile/ Să descuiem ploile/ Să umple pâraiele/ Să curgă jiroaiele/ Să facă bucatele,/ Să nu moară vitele!”.

Muma Ploii era dusă apoi la o apă

curgătoare, cu multe lumânări aprinse și i se dădea drumul pe apă. În satele fără apă curgătoare, Muma Ploii era dusă la fântână și lăsată în jgheabul din care beau apă vitele până se stingeau lumânările, după care o îngropau la un loc curat.

După ce Muma Ploii era înmormântată, copiii se întorceau la casa unde a avut loc ritualul, erau poftiți la masă și se făcea cruce ca să înceapă ploaia.

În incantația copiilor, este pomenit și Tatăl Ploii, dar nu era obiceiul de a se modela două figurine.

N.A. Apariția lucrării a fost posibilă prin bunăvoința cu care Muzeul Județean mi-a pus la dispoziție o documentație corespunzătoare.

◆ CALENDAR ◆ DECEMBRIE

1 decembrie 1927 – s-a născut, la Caracal, compozitorul **RADU ȘERBAN** (m. 7.02.1984, București)

2 decembrie 1950 – a murit la Geneva pianistul, compozitorul și pedagogul român **DINU LIPATTI** (n. 19 martie 1917)

3 decembrie 1904 – s-a născut, la Caracal, istoricul **VASILE MACIU** (m. 14.02.1981, București)

4 decembrie 2009 – a murit, la București, poetul, prozatorul, criticul și semioticianul **MARIN MINCU** (n. 28.08.1944, Slatina)

6 decembrie 1951 – s-a născut, la Cluj-Napoca, pictorița și graficiana **CRISTINA BOTEZ**

7 decembrie 1987 – a murit, la București, poeta **IOANA BANTAȘ**, pe numele adevărat **ELENA BALTAG** (n. 10.11.1937, Slatina)

12 decembrie 1945 – s-a născut, la Amărăștii de Sus, istoricul și muzeograful **OTILIA GHERGHE**

15 decembrie 1936 – s-a născut, la Stoicânești, pictorul și arheologul **TRAIAN ZORZOLIU**

20 decembrie 1869 – s-a născut, la Orlea, folcloristul și gazetarul **NICOLAE PĂSCULESCU** (m. 1942, București)

22 decembrie 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul și dramaturgul **DAN MUTAȘCU**

23 decembrie 1911 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și medicul **ȘERBAN MILCOVEANU** (m. 30.08. 2009)

25 decembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, gazetarul și poetul **AUREL GAGIU** (m. 1.05.2006, Slatina)

Calcuri lingvistice între util și inutil

C. VOINESCU

Deși firești în evoluția unei limbi, calcurile lingvistice – definite de Theodor Hristea ca *procedee sui-generis* „prin care se îmbogățesc îndeosebi lexicul și frazeologia”¹ – nu răspund întotdeauna nevoii de a umple un gol lexical, de a importa în vocabular un termen inexistent, dar necesar, ci se nasc, de prea multe ori, fie din dorința vorbitorului de a epata, fie din ignoranță, fie din comoditate, drept care devin nu doar inutile, ci și păgubitoare comunicării.

Nu vorbea Sextil Pușcariu, fondatorul, la Cluj, al *Dacoromaniei* și al *Muzeului Limbii Române*, primul institut românesc de lingvistică, despre neologismul „necesar” și neologismul „de lux”, inutil deci?²

Dar nu spunea, mai de curând, și Eugen Coșeriu, întemeietorul școlii lingvistice de la Tübingen, că „Limba se face prin schimbare și *moare* atunci când încetează să se schimbe”?³

Năvala de anglicisme din limba română actuală nu este un fenomen inedit, fiecare moment evolutiv cunoscând invazii lexicale potrivite conținutului istoric: cărțile bisericești au adus slavonisme, fanarioții – grecisme și turcisme, administrația austro-ungară – ungurisme, în Transilvania, sașii și șvabii – nemțisme.

Ceea ce interesează însă este raportul dintre calcul lingvistic, neagreat, de pildă, de un filolog precum Alexandru Graur, și greșelile de limbă produse din pricină că vorbitorii de azi nu identifică întotdeauna pericolul acestui împrumut „mască”.

Referindu-se la calcurile după model englezesc, Adriana Stoichițoiu-Ichim, de la Universitatea din București, reduce clasificarea lor la două tipuri: semantice – *agree* (engl. agree) „a fi de acord”, *determinat* (determined) „hotărât”, *domestic* (engl. domestic) „intern, propriu unui stat”, *provocare* (engl. challenge) „dificultate de învins” etc. și frazeologice – *Fratele cel Mare* (Big Brother), *gulere albe* (white collars), *guvern din umbră* (shadow government), *clasă de mijloc* (middle class), *lovitură colaterală* (collateral damages), *primă doamnă* (first lady) etc.⁴

Voi aplica la Drept pentru locurile bugetate, mărturisesc un absolvent de liceu, părându-i-se, probabil, nefiresc ca în locul atât de insinuantelor și inutilelor *a aplica*, *aplicație*, *aplicant* să recurgă la obișnuitele *a candida*, *candidatură*, *candidat*, precum și – în locul adjectivului participial *bugetate* și a verbului *a bugeta*, inexistente în vreun dicționar românesc, – să recurgă la „banalele” *finanțate* și *a finanța*.

Cum a ajuns *a aplica* și derivatele sale să aibă, ca și alte asemenea calcuri

1. Hristea, Theodor, *Sinteze de limba română*, Ed. Albatros, Buc., 1984

2. Pușcariu, Sextil, *Limba română I. Privire generală*, Ed. Minerva, Buc., 1976

3. Coșeriu, Eugen, *Sincronie, diacronie și istorie*, Ed. Enciclopedică, Buc., 1997

4. Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Influența engleză în terminologia politică a românei actuale*, ebooks.unibuc.ro/filologie

lingvistice de prisos, o frecvență atât de mare în vorbirea contemporană, ne explică doi tineri cercetători, de referință: "...româna avea verbul a aplica, de origine romanică. Acest verb a copiat, recent, conținuturile semantice și construcția verbului englezesc *to apply* (verb polisemantic, având sensuri comune cu cele mai vechi ale românescului *a aplica*), care înseamnă și *a face* și *a depune o cerere formală*. Noul înțeles a pătruns în stilul administrativ și, de aici, în limbajul presei și în limba comună.”⁵

Și *a bugeta* este calchiat după englezescul *to budget*, cu arie de răspândire în sfera economico-financiară și cu înțelesul de *a intra* sau *a fi prevăzut în buget*, oferind avantajul, trebuie să recunoaștem, de a-și exprima conținutul printr-un singur termen, nu printr-o perifrază: *prevăzut în buget*.

Numai că, uneori, înseamnă *a finanța*, așa cum este întâlnit, să zicem, în discuțiile despre *bugetarea spitalelor*, alteori – *a prevedea în buget*, *a investi*, în formulări de tipul: *Consiliul Local va bugeta pentru anul viitor costul manifestărilor culturale* (va prevedea în buget) sau nu știu ce firmă *va bugeta o sumă importantă pentru infrastructura orașului* (va investi).

Recomandând evitarea totală a verbului *a bugeta* și, ca urmare, și a ambiguităților sale semantice, precum și evitarea unei anglicizări excesive, cercetătorii citați fac precizarea: "...un spital bugetat înseamnă *care a fost finanțat, care a primit finanțare dintr-un buget*, dar o sumă bugetată înseamnă *care a fost prevăzută în*

buget.”⁶

Concurența dintre calcurile lingvistice și cuvintele românești este neloială în cazurile existenței deja în limbă a unor termeni cu conținut asemănător (vezi triumful neverosimil al lui *locatie* în fața lui *loc*), dar trebuie să acceptăm, vrând-nevrând, că, una dintre tendințele actuale fiind scurtarea comunicării, ne vom opune zadarnic înlocuirii unor perifraze.

De neacceptat este însă producerea unor confuzii semantice, ca în situația expusă mai înainte, create, răspândite și menținute de unii gazetari, aflați într-o necontrolată goană după neologisme sau de unii traducători inexacti și superficiali.

Altminteri, vom ajunge să constatăm înfrânți că un cuvânt precum *experiență*, cu consolidată vechime în limbă, a fost iute și gregar înlocuit, prin calchierea englezescului *expertise*, cu *expertiză*, al cărui sens este de *sfat sau părere a unui expert*, de *competență sau pricepere într-un domeniu*, în timp ce *experiență* înseamnă *totalitatea cunoștințelor pe care oamenii le dobândesc în mod nemijlocit despre realitatea înconjurătoare...*

S-a ajuns, astfel, ca angajatorul să nu mai fie interesat de experiența de brutar a angajatului, ci de *expertiza* lui de brutar, cerându-i, în atari condiții, să *nu facă* și să *nu coacă pâine*, ci să-i *întocmească un raport de expert* în domeniul panificației.

Calchierea formulării englezești *to call back* a provocat în limba română actuală înlocuirea construcției *a suna mai târziu*, cu *a suna înapoi*. *Te sun înapoi*, spune unul dintre vorbitori celuilalt, chiar dacă el a fost cel care

5. Dragomirescu, Adina; Nicolae, Alexandru, *101 greșeli de lexic și de semantică*, Ed. Humanitas, Buc., 2011

6. *ibidem*

a sunat primul, nu interlocutorul, cum ar fi, cel puțin, logic, pentru un asemenea enunț.

Când nu s-a produs o calchiere lingvistică sau o contaminare ca a adjectivului *determinat* cu englezescul *determined* (compară: *un punct este determinat într-un plan de două drepte* cu *Gigel este un elev determinat*), atunci s-a produs o invazie brutală și inutilă a unor termeni precum *a se focusa*: *Focusează-te pe problemele tale!*, în loc de *Concentrează-te pe problemele tale!*

Locație, de exemplu, nu a venit nicidecum singur, a mai târât în urmă-i și pe *a reloca*, prin urmare *relocăm mobilă* sau ne *relocăm* chiar pe noi înșine: *A doua zi ne-am relocat într-un alt hotel*.

To set – *a seta*, căruia dicționarele românești i-au rezervat domeniul tehnicii și al informaticii, a evadat din spațiul lingvistic concentraționar și a intrat în comunicarea modernă și, de ce nu, chiar *mondenă*, așa că fie că ne *setăm* pe câte o idee: *M-am setat pe ideea să fac fitness*, fie că ne *resetăm*, după posibilități și *locație*: *În vacanța asta vreau să mă resetez în Tenerife*. Mai este nevoie să spunem că *a reseta* înseamnă „a reporni calculatorul fără a opri alimentarea cu

energie”?

Nici verbele nu mai țin cont de definițiile din dicționare sau de regimul de tranzitivitate.

A abuza este definit, în general, ca *a uza de ceva în mod exagerat*; *a face abuz de ceva*, verbul fiind, după cum se vede, intransitiv, cu alte cuvinte nu acceptă complement direct.

Irepresibila influență a limbii engleze, unde *to abuse* acceptă obiect direct, a produs un calc sintactic, de astă-dată, și nu mai *abuzăm de cineva*, ci *abuzăm pe cineva*: *Bărbatul i-a abuzat pe cei doi*. De ce nu: *Bărbatul a abuzat de cei doi*.

„O sursă deloc neglijabilă de încălcare a limitelor de combinare impuse de conținutul semantic al cuvintelor, spunea Valeria Guțu Romalo⁷, o constituie dorința de exprimare mai „îngrijită”, mai „literară”, din care derivă căutarea și preferința pentru termenul mai puțin familiar, mai „solemn”, mai „cult” sau mai „tehnic”, chiar atunci când nu e destul de bine cunoscut și există deci riscul de a-l folosi greșit.”

7. Romalo, Valeria Guțu, *Corectitudine și greșeală*, Ed. Științifică, Buc., 1972

Asociația culturală OltArt lansează concursul de poezie *Cartea de debut*, adresat tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 35 de ani, nepublicați în volum. Premiul acordat va consta în editarea gratuită a volumului de debut. Creațiile vor fi trimise pe adresa Asociației, până la data de 15.12.2012.

Relații la telefon 0723 638 840.

Tabletă

Locul de întâlnire

Elena CRUCERU

Dimineată de toamnă. Toamnele la câmpie au un farmec aparte, un farmec care duce până la fascinație, acel sentiment de pierdere de sine în îndelungatul timp de retrăire a sutelor și poate a miilor de pagini scrise și rescrise în numele atâtor autori și titluri. Lumină clară în contrast cu umbra. Puzderie de raze într-un joc al spaimei. Emoții. Sufletul învăluit în nostalgii de moarte.

Ne aflăm pe șoseaua internațională Europa 94, între orașul chimiei, Pitești, și vechea capitală a Băniei, la km 70.

Cerul este de un senin surprinzător. Siluetele plopilor imită coloana brâncușiană. Mașina trece acum podul de peste Olt.

Lunca dezvăluie ochiului răchitele de vară, iarba a cărei viață s-a stins și, dacă ești cumva tânăr și privești peisajul autumnal al luncii Oltului, ți se pare că tinerețea ta devine ofensatoare în raport cu foarte scurta viață a lucrurilor efemerizate și că totul se scurge în eternitatea perpetuării verdelui crud al primăverii, a altor generații în puterea cărora stau viața și eforturile de regenerare a unui oraș aflat zilnic în munca pentru valorile lui.

Bibliotecile personale sau cele publice au cu adevărat sufletul lor. O luptă dispărută, rămasă însă în puterea omului de a trăi pe acest pământ, scrisul și cititul, aceste două munci ale omului în fața uraganelor vieții, lumina de a se descifra pe sine și de a-i înțelege pe alții în evoluția vremurilor. Fără de acestea nu există comunicare, ci o groază pe care am trăit-o, șirul numeric al anilor devenind lumina școlii, a atâtor manuale parcurse și încrederea

oamenilor în numele și ajutorul unor scriitori de pe aceste locuri. Viața oamenilor a fost mereu primejduită. În numele unor valori, școala apără omul și familia, viața și munca.

Plaja purta câteva urme ale verii: colaci de înot abandonati pe nisip, mărturie a unui joc al nepăsării, dar și al unei false exuberanțe.

Oamenii de pe aici nu sunt nepăsători, ci mai degrabă cu grijă. O șalupă căzută într-o rână ca un om dus pe gânduri, câțiva papuci din plastic desperecheați.

Oprim mașina. Cobor și mă sprijin de brațul fiului meu. Privesc în depărtare valurile primejdioase ale râului de un verde-negru, sclipitor și-mi amintesc că viața oamenilor, nu a mea, poartă cu sine această primejdie, de a crede în prietenia valurilor, a unui fluviu vechi. Plânsul interior în fața apei, senzația de a te afla la capătul lumii, frustrarea, toate acestea nu sunt poate decât o metafizică a bătrâneții și deci o istorie, o ieșire, dar și o reintrare într-o altă entitate morală, istorică, socială, culturală.

Câteva rațe sălbatice dau timpului de toamnă imaginea unui copil răsfățat. Eu trăiesc bucuria că pot să spun *acasă* acestui oraș, loc de întâlnire al amintirilor mele cu cele ale istoriei.

Așezat de oameni în matca lui firească, smulgându-i energia cu care altădată năvălea înspumat, mugind furios, el trăiește astăzi atât de intens în viața orașului, încât, haiduc al vremurilor grele, își murmură poveștile prezentului a cărui emblemă el însuși o poartă în salba de hidrocentrale.

Debut

ELENA DIȚULEASA

Născută în comuna Sârbii-Măgura
Școala generală și liceul la Pitești
Facultatea de Medicină Generală la București
Medic.

Am dreptul

Am dreptul de-a te aștepta plângând de-arsura unui
dor,
Am dreptul de-a te însoți cu gândul pur al unui
zbor,
Am dreptul ca, din darul meu, primit de la divinul
Tată,
Am dreptul de a-ți dăruie, într-o petală înfioată,
Am dreptul, din iubirea mea, să-ți dăruiesc
o-nghițitură,
Am dreptul să te însoțesc cu gândul pur pe-aleea
vieții,
Am dreptul ca să te feresc de tot ce-ți întinează
drumul,
Am dreptul, cât mai sunt aici, să îți aștern cu flori
cărarea,
Am dreptul de la Tatăl nostru, să te iubesc cu
dăruire,
Am dreptul, eu știind că ești acea jumate spre-
mplinire,
Am dreptul ca să-ți aparțin și să mă strâng pe lângă
tine,
Am dreptul de a fi a ta, sculptată în destinul tău,
Am dreptul de-a te aștepta în veșnicia fericirii
Și-acolo ne vom odihni, pe tâmpla veșnic-a iubirii.

Serenadă

Din alte vremi, de mult apuse,
Purtând parfumul desuet,
Eu am venit până la tine,

Să-ți cânt, prin vraja înserării,
O serenadă demodată,
Ce o cântară menestreliei
Sub luna de cleștar semeață
Și în parfumul-mbătător,
În vremuri vechi cântau romantic
Din inimă doi menestrel;
Povestea lor era frumoasă,
Țesută cu argintul lunii
Și depăna o suferință
A cavalerului luminii.
Sub baldachinul înflorit,
Ascunsă de priviri păgâne,
Stătea domnița, ascultând
Și tot visând în clarul lunii:
„Din vremurile-ndepărtate
Venit-am eu să te alin
Și, străbătând prin nemurire
Cu o gingașă mângâiere,
Te înconjur de fericire,
Iubitul meu scaldat în stele!
Divinul Dumnezeu îmi dete
Să te iubesc cu dăruire,
Dar, între timp, ca să ne-ncerce,
Ne despărți, lăsându-ți vina
De-a nu iubi decât ideea
De pură, veșnică iubire,
Dar vei vedea că-n ea,
Ascunsă de Dumnezeu,
Este femeia.”

Proză

GHEORGHE NICOLĂESCU

Născut în 1940 – Șușani, județul Vâlcea
Clasele gimnaziale – Ușurei, județul Vâlcea
Liceul „Tudor Vladimirescu” – Târgu-Jiu
Facultatea de Filosofie, Universitatea București
Profesor de științe sociale

Apariții:

Poștalionul reformatilor – roman, Editura „Scribul românesc”, 1983
Drum rătăcit – roman, Editura „Cununa de Lauri”, 1997
Marea trădare – versuri, Editura „Scribul”, 2002
Blestemul lui Socrate – roman, Editura „Scribul”, 2002
Obsesii solitare – versuri, Editura „Scribul”, 2003
Când vine amurgul – roman, Editura „Scribul”, 2004
Vârtejul poverilor – roman, Editura „Alcris”, 2011

Fratele cel mare

Fratele nostru, cel de aceeași mamă, cel de același sânge. Bine făcut și bine legat de parcă toată hrana din casa noastră ar fi fost destinată lui prin testament. Opus mie și celorlalți frați cam de aceeași talie cu mine. Sigur pe el, convins că totul i se cuvine. Am așteptat atât amar de vreme că se va schimba ceva în bine din comportamentul lui. Dar FRATELE CEL MARE, fratele nostru, a rămas insensibil la transformările care au avut loc. Și parcă a mai crescut în grumaji. Măinile și picioarele i-au devenit mai lungi. Mereu este cu ochii pe noi. Își dă aere de atotștiutor și ne fixează batjocoritor de parcă aerul și soarele nu ar fi pentru toți. Nu ține cont că acesta este dreptul nostru natural pe care-l avem de la naștere. De câte ori nu mă urmăresc exclamațiile unora: ce bine este să ai un frate! Și de câte ori nu mi-am răspuns: că mai bine nu-l mai aveam! Noiăștia de aceeași talie, care nu ne-am mai dezvoltat în același ritm cu el. Pe când cu castronul... Plin cu lapte fiert, aburind, așezat, cu mare grijă de muma noastră, pe masa aceea joasă, oltenească. Noi, unul și unul, așezați în jurul mesei, lihniiți, gata să începem înfulecatul cu lingurile noastre de lemn. Mai ales când este vorba de zece inși și mai ceva, înghesuți în jurul mesei rotunde, joase, cu trei

picioare la care se mai înghesuieră cine știe câte generații ale arborelui nostru genealogic. Muma, având și alte treburi, doar pune pe masă castronul cu lapte fiert, aburind îmbietor, și începea, ca la un semnal, drumul lingurilor, de la castronul cu laptele aburind, spre gurile înfometate, nesățioase. Și muma noastră rămânea retrasă acolo, în colțul ei, cu mâna dusă conspirativ la gură, urmărindu-ne într-o admirație mută. Cine știe ce-i mai trecea prin minte! Ce planuri de viitor își mai făcea în privința noastră! Privirea ei caldă, mângâietoare ne cuprindea în aceeași admirație pe toți. Și ce bine era atunci! Ce armonie și ce echilibru se năștea știindu-ne protejați de dragostea mummii noastre!

După ce treburile din casă s-au înmulțit și muma noastră nu mai prididea cu terminarea lor, după ce pune după același ritual castronul cu laptele aburind îmbietor pe masă, ne lăsa să înfulecăm în liniște: Sunteți mari acum... mai ales Ion, i se adresa cu blândețe. Și Ion, fratele nostru cel mare, azi așa, mâine așa, a înțeles că are o misiune de îndeplinit. Treptat a început să dea dovadă de exces de zel. Și-a schimbat modul de a fi. Ne privea cu superioritate, de sus, de la înălțimea sa fizică, dar și de la înălțimea misiunii căreia îi dădea importanță

și de pe urma căreia a început să profite. Masa la care ne așezam devenea neîncăpătoare. Fiindcă el, fratele nostru, își răsfira mâinile și picioarele în așa fel încât ne înghesuiau unul în altul, încât de-abia mai reușeam să manevrăm lingurile spre castronul cu laptele aburind îmbietor, lovindu-ne și vârsându-ni-l reciproc pe îmbrăcăminte, ajungând chiar și la plesneli. EL, FRATELE CEL MARE, își arogase acest drept de a ne împăca, să înfulece, să crească în grumaji, și noi ne uitam lung la castronul care se golea văzând cu ochii... Și el înfuleca zâmbind împăciuitor, împăcat cu gândul că făcea dreptate. Zâmbetul omului sătul. Luând, de fapt, ce ni se cuvenea nouă. Întregind greșit concluzia raționamentului: „Sunteți mari acum...”, poate îl completase în sinea lui: „să vedem care pe care?”. Adică noi, cei mici piperniciți, supuși la un regim pe care mama noastră nu l-a sesizat, având încredere în FRATELE CEL MARE, ce se erijase în apărătorul nostru, în purtătorul nostru de cuvânt în fața ei, ce ne știa în felul acesta, apărați de rele și de eventuali dușmani.

O întâmplare ne bântuie existența devenită pe zi ce trece tot mai precară. Ne-a șocat cel mai mult. Nici când dormim nu scăpăm de ea. Somnul nostru se transformă în coșmar.

...Eram pe vale. Pe murgite. Spre Nămolosa fulgere brăzdau cerul. Vântul mâna spre noi boarea dinspre câmpul pârjolit de căldura zilei secetoase. Treptat s-a pornit năprasnic să ne orbească cu praful măturat de pe toate drumurile și de pe toate coclaurile. Întunericul se așternuse împrejur. Nu mai vedeam, nu mai auzeam. Nu-l mai vedeam nici pe FRATELE CEL MARE, în care trebuia să avem încredere și sprijin. Întunericul de pretutindeni, dar mai ales din față, căpăta forma trupului său mătăhălos. La început îi mai auzeam îndemnurile: „nu vă fie teamă, sunt aici!”. Unde ești?! – strigam noi de parcă ne jucam de-a baba-oarba. Simțeam nevoia să fim aproape de el. Sub aripa lui proteguitoare. Cât ai clipi, FRATELE CEL MARE se confundase cu întunericul. Apoi, ca din senin, suvoaie de apă cădeau peste noi. Un muget pustiu se auzea dinspre Nămolosa. Înaintam greu. Băteam pasul pe loc. Buluc rămâneam tot în vale. Aveam nevoie de lumină. Nu mai exista pentru noi. Brus,

un fulger a brăzdat întunericul. Și atunci, am văzut lucind pentru o clipă zidul de apă înspăimântător ce înainta spre noi ca un braț de caracatiță ivită din abisuri. Pentru o clipă numai. N-am avut timp să-l zărim pe FRATELE CEL MARE. S-o fi împiedicat. L-o fi luat apa? O fi ajuns la liman? Întrebări care ne-au trecut prin cap, dar de care n-am avut timp să ne ocupăm. Și ne-am dat seama că nu eram singuri. „Fraților, strigam, uniți-vă! Dați-vă mâinile! Vine prăpădul!”. Și a venit tăvălugul. Brațul caracatiței. Lipicios și rău mirositor. I-am simțit ventuzele. Până la genunchi. Până la brâu. Peste umeri. Peste răsuflare. „La liman, fraților!”, ne îmbărbătăm, orientându-ne orbește după mugetul ce se amplifică venind dinspre Nămolosa. „Să nu ne-necăm, fraților!” mai reușeam unii dintre noi să rostim în mijlocul viiturii ce bolborosea, astupându-ne gurile, răpindu-ne respirația. Ne țineam morțește de mâini, trăgându-ne la suprafață unii de alții. În beznă, eram între viață și moarte. În lupta inegală eram toți, în afară de fratele nostru. Să-l fi știut lângă noi! Înalt, spătos, vânjos și... Cât o fi durat prăpădul, nu știam. Ca și în alte cazuri, timpul nu ne mai putea număra. Cred că ne-a împins la suprafața hăului dorul de viață. Dulcea viață!

Ne-am trezit în lumina cea binefăcătoare. Învind treptat ca după moarte. Pipăindu-ne pentru a ne lămuri dacă este adevărat. Numărându-ne unii pe alții, să vedem dacă mai suntem toți. Departe de noi, FRATELE CEL MARE, înalt, spătos, plesnind de bună stare își făcea siesta de prânz după ce îmbucase nepăsător din hrana ce muma noastră comună ne-o orânduise cu mare grijă, pentru fiecare. Observând că începem să ne mișcăm încet ca niște viețuitoare după o lungă perioadă de iernat întunecos, ni s-a adresat: „Cum scăparați, bă, de prăpădul ăsta?” Tot în felul lui, privindu-ne de acolo, de sus sau de jos, nici acum nu ne dăm bine seama, cu superioritate și cu batjocură, sigur pe el, de când îl știm. Ne-am fi așteptat, văzând că mai trăim încă să ne spună cu bucurie frățească: „Bine că scăparați, fraților! Veniți să îmbucăm ceva, că doar...”

Eram unul lângă altul. Ținându-ne strâns de mâini. Reveneam treziți, uniți în lumină.